
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

Επιχειρησιακό Σχέδιο Δράσης
για την Κοινωνική Ένταξη των
Ρομά Μάρτιος 2015 ΣΧΕΔΙΟ

ΕΔΑ Περιφέρειας Βορείου
Αιγαίου ΜΟΔ Α.Ε. - Ομάδα
Υποστήριξης Δράσεων Ειδικών
Ομάδων Πληθυσμού

Μάρτιος 2015

Πίνακας περιεχομένων

<u>Εισαγωγή.....</u>	<u>5</u>
<u>A. Η Στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τους ρομά.....</u>	<u>11</u>
<u>B. Εθνική Στρατηγική για την Ένταξη των ρομά.....</u>	<u>17</u>
<u>Κεφάλαιο 1ο: Μεθοδολογία σύνταξης επιχειρησιακού σχεδίου.....</u>	<u>21</u>
<u>1.1. Αντικείμενο της καταγραφής.....</u>	<u>21</u>
<u>1.2. Σύνταξη και συμπλήρωση του δελτίου καταγραφής.....</u>	<u>22</u>
<u>1.3. Εξειδίκευση, προγραμματισμός, προσδιορισμός αναμενόμενων αποτελεσμάτων του σχεδίου δράσης.....</u>	<u>24</u>
<u>Κεφάλαιο 2ο: Ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης.....</u>	<u>26</u>
<u>2.1. Υφιστάμενη κατάσταση σε περιφερειακό επίπεδο.....</u>	<u>27</u>
<u>Νομός Λέσβου.....</u>	<u>32</u>
<u>2.1.1. Αποτύπωση υφιστάμενης κατάστασης οικισμών Δ. Λέσβου</u>	<u>33</u>
<u>2.1.1.1. Swot ανάλυση Οικισμών Δ. Λέσβου.....</u>	<u>54</u>
<u>2.1.2. Νομός Χίου. Αποτύπωση υφιστάμενης κατάστασης οικισμών Δήμου Χίου.....</u>	<u>57</u>
<u>2.1.2.1. Swot ανάλυση οικισμών Δήμου Χίου.....</u>	<u>73</u>
<u>2.1.3. Νομός Σάμου Αποτύπωση υφιστάμενης κατάστασης οικισμών Δήμου Σάμου.....</u>	<u>74</u>
<u>2.1.3.1 Swot ανάλυση οικισμών Δήμου Σάμου..</u>	<u>85</u>
<u>Νομός Λήμνου.....</u>	<u>87</u>
<u>2.1.4. Αποτύπωση υφιστάμενης κατάστασης οικισμών Δήμου Λήμνου.....</u>	<u>87</u>
<u>2.1.4.1 Swot ανάλυση οικισμών Δήμου Λήμνου..</u>	<u>92</u>
<u>2.2 Επιτελική σύνοψη.....</u>	<u>94</u>
<u>Κεφάλαιο 3ο : Αρχές και στόχοι του σχεδίου δράσης.....</u>	<u>97</u>
<u>Κεφάλαιο 4: αποτύπωση – καταγραφή παρεμβάσεων του σχεδίου δράσης και ανάλυση σε οριζόντιες υποστηρικτικές και χωρικά στοχευμένες παρεμβάσεις.....</u>	<u>105</u>
<u>Οι Άξονες και τα Μέτρα του Στρατηγικού σχεδιασμού.....</u>	<u>105</u>
<u>Θεσμικό πλαίσιο .....</u>	<u>82</u>
<u>Φωτογραφικό υλικό.....</u>	<u>120</u>
<u>Πίνακες.....</u>	<u>123</u>
<u>Παράρτημα I Καλές Πρακτικές.....</u>	<u>129</u>

Εισαγωγή

Οι εκτιμήσεις, οι διαπιστώσεις και τα προβλήματα που έχουν αναδειχθεί και καταγραφεί τα προηγούμενα έτη, σε σχέση με την ευπαθή κοινωνική ομάδα των ΡΟΜΑ στο πλαίσιο εφαρμογής των δράσεων καταπολέμησης των διακρίσεων και του κοινωνικού αποκλεισμού παραμένουν επίκαιρα.

Στο πλαίσιο της περιφερειακής πολιτικής και των κατευθύνσεων της Ε.Ε. για τους πληθυσμούς των Ρομά, όπως αυτές καθορίζονται από το Ευρωπαϊκό Περιφερειακό Κεφάλαιο Ανάπτυξης ERDF, επιχειρείται η παρέμβαση μέσω Επιχειρησιακού Προγράμματος στη βάση των προτεραιοτήτων που υιοθετούνται από τα Μέλη-Κράτη και τις περιφέρειες.

Με το παρόν σχέδιο Επιχειρησιακού Προγράμματος για τους ΡΟΜΑ επιδιώκεται, η αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης του πληθυσμού των Ρομά, εξετάζονται οι ειδικότερες πτυχές των θεμάτων που άπτονται των χαρακτηριστικών βιοτικής εγκατάστασης, στέγασης και πρόσβασης σε δίκτυα κοινωνικής ωφελείας, εκπαίδευσης, υγείας και κοινωνικής φροντίδας, απασχόλησης, καθώς επίσης πολιτισμού και αθλητισμού.

Στους αναφερόμενους άξονες αναλύονται κι εξειδικεύονται οι κατηγορίες των προτεινόμενων παρεμβάσεων στο πλαίσιο της προώθησης των αρχών, της ισότητας των ευκαιριών και της ίσης μεταχείρισης. Οι παρεμβάσεις αυτές καθορίζονται στο προγραμματικό έγγραφο, με τη συνεργασία της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, της Μ.Ο.Δ. Α.Ε., των Προνοιακών δομών της Περιφέρειας, των Δήμων της περιοχής αναφοράς, και σχεδιάζονται για να ανταποκρίνονται στις συγκεκριμένες ανάγκες των ΡΟΜΑ.

Ρομ/Τσιγγάνος: ορολογία

Υπάρχουν αρκετές προσεγγίσεις γύρω από το ζήτημα τόσο της ετυμολογίας της λέξης τσιγγάνος, όσο και της καταγωγής των τσιγγάνων, όλες όμως συγκλίνουν σε μια σειρά κοινών προσδιοριστικών παραγόντων που περιγράφουν τη συγκεκριμένη μειονότητα. Δανειζόμαστε την ορολογία από την έρευνα της Διεθνούς Ομάδας για τα Δικαιώματα των μειονοτήτων:¹

<<Τσιγγάνος: Όρος που αναφέρεται για να δηλώσει εθνοτικές ομάδες, οι οποίες σχηματίστηκαν από τη διασπορά ομάδων εμπόρων, νομάδων και άλλων από τα βάθη της Ινδίας, από τον 10^ο αιώνα και μετά, και την ανάμιξή τους με ευρωπαϊκές και άλλες ομάδες κατά τη διάρκεια της διασποράς τους.

Ρομ/Ρομά: Ευρύς όρος που χρησιμοποιείται με διάφορους τρόπους και αναφέρεται σε:

(α) Εθνοτικές ομάδες (π.χ. Kalderash, Lovari, κτλ.) που μιλούν «Vlach», «Xoraxane» ή «Rom» παραλλαγές της γλώσσας Ρομανί.

---

¹Ρομά/Τσιγγάνοι: Μια Ευρωπαϊκή Μειονότητα JEAN-PIERRE LIEGEOIS και NICOLA EGHEORGHE, Ένθετο της Ελληνικής Ομάδας για τα Δικαιώματα των Μειονοτήτων (Ιούνιος 2002).

(β) Κάθε άτομο που αποκαλείται από τρίτους ως «Τσιγγάνος» στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη και στην Τουρκία, καθώς και όσοι δεν κατάγονται από την Ανατολική Ευρώπη.

(γ) Τους Ρομά (Τσιγγάνους) με τη γενική έννοια του όρου.

Ταξιδιώτης: Μέλος οποιασδήποτε (κυρίως) αυτόχθονης ευρωπαϊκής εθνοτικής ομάδας (Woonwagen-bewoners, Minceiri, Jenisch, Quinquis, Resende, κτλ.), της οποίας ο πολιτισμός χαρακτηρίζεται, μεταξύ άλλων, από αυτοαπασχόληση, επαγγελματική ρευστότητα και νομαδισμό. Οι ομάδες αυτές έχουν επηρεαστεί σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό από εθνοτικές ομάδες Ινδικής (βασικά) προέλευσης με παρόμοια πολιτιστική βάση (βλ. 'Τσιγγάνοι').

Οι Ρομά αποτελούν τη μεγαλύτερη μειονότητα της Ευρώπης και κατά την ιστορική εξέλιξη των κοινοτήτων τους έχουν υιοθετήσει τρόπους ζωής και παραδόσεις που διαφέρουν από τα ήθη της πλειοψηφίας. Έχοντας αναγνωρίσει οι ίδιοι την κοινή καταγωγή τους και κοινά πολιτιστικά στοιχεία, διεκδικούν πλέον μέσω πανευρωπαϊκού δικτύου, την αναγνώριση τους ως λαού χωρίς έδαφος και αντίστοιχη εκπροσώπηση στα Ηνωμένα Έθνη και την ΕΕ².

Οι εκτιμήσεις για τον πληθυσμό των Ρομά στην Ευρώπη ποικίλουν και τούτο γιατί, σε οποιαδήποτε προσπάθεια για την απογραφή τους υπεισέρχονται αστάθμητοι παράγοντες, όπως αστικοδημοτική κατάσταση, έντονη κινητικότητα, συνεχείς μετακινήσεις, που επηρεάζουν την ακρίβεια των στοιχείων της δημογραφικής τους κατάστασης που συλλέγονται. Στον πίνακα που ακολουθεί προσεγγίζεται και αποτυπώνεται μια εκτίμηση του πληθυσμού τους στις χώρες της Ευρώπης.³

Πληθυσμοί Ρομά/Τσιγγάνων στην Ευρώπη		
Κράτος	Ε- λάχιστος	Μέγιστος
Αλβανία	90.000	100.000
Αυστρία	20.000	25.000
Βέλγιο	10.000	15.000

²“Statement by the participants in the meeting of NGO from Eastern and Central Europe”, 15-8, Nov. 2000, Warsaw.

³ Πηγή: Κέντρο Τσιγγάνικων Ερευνών, Πανεπιστήμιο René Descartes University, Παρίσι, 1994· αυτός ο πίνακας περιέχει ‘σταθερούς’ αριθμούς που είναι ενδεικτικότεροι για τη μακροπρόθεσμη εικόνα παρά για τις πρόσφατες πληθυσμιακές μετακινήσεις· εάν συμπεριλαμβάνονταν οι νέες αφίξεις θα προέκυπτε σημαντική αύξηση των αριθμών που δίνονται για αρκετά κράτη της Δυτικής Ευρώπης, όπως η Σουηδία, η Ιταλία, η Γερμανία, η Αυστρία κλπ.

Βοσνία – Ερζεγοβίνη	40.000	50.000
Βουλγαρία	700.000	800.000
Γαλλία	280.000	340.000
Γερμανία	110.000	130.000
Δανία	1.500	2.000
Ελβετία	30.000	35.000
Ελλάδα	160.000	200.000
Ενωμένο Βασίλειο (Μεγάλη Βρετανία & Βόρεια Ιρλανδία)	90.000	120.000
Εσθονία	1.000	1.500
Ιρλανδία	22.000	28.000
Ισπανία	650.000	800.000
Ιταλία	90.000	110.000
Κροατία	30.000	40.000
Κύπρος	500	1.000
Λετονία	2.000	3.500
Λευκορωσία	10.000	15.000
Λιθουανία	3.000	4.000
Λουξεμβούργο	100	150
Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία Της Μακεδονίας	220.000	260.000
Μολδαβία	20.000	25.000
Νορβηγία	500	1.000
Ολλανδία	35.000	40.000
Ουγγαρία	550.000	600.000
Ουκρανία	50.000	60.000
Πολωνία	50.000	60.000
Πορτογαλία	40.000	50.000
Ρουμανία	1.800.000	2.500.000
Ρωσία	220.000	400.000
Σερβία-Μαυροβούνιο	400.000	450.000
Σλοβακία	480.000	520.000
Σλοβενία	8.000	10.000

Σουηδία	15.000	20.000
Τουρκία	300.000	500.000
Τσεχία	250.000	300.000
Φινλανδία	7.000	9.000
Σύνολο Ευρώπης (περίπου)	7.000.000	8.500.000⁴

Οι παρακάτω ημερομηνίες δείχνουν τις πρώτες καταγεγραμμένες παρουσίες Ρομά/Τσιγγάνων που καταγράφηκαν σε διάφορες Ευρωπαϊκές χώρες, χωρίς αυτό να αποκλείει παλαιότερες αφίξεις που μπορεί να πέρασαν απαρατήρητες:

1407 Γερμανία

1419 Γαλλία

1420 Ολλανδία

1422 Ιταλία

1425 Ισπανία

1501 Ρωσία

1505 Σκωτία, Δανία

1512 Σουηδία

1514 Αγγλία

1533 Εσθονία

1540 Νορβηγία

1584 Φινλανδία

Το Δίκτυο για τον Πολιτισμό και την Ιστορία των Ρομά στην Ευρώπη δίνει μια διαφορετική εκτίμηση του πληθυσμού με μεγαλύτερο εύρος:

Rroma Population⁵

Country	LowEstimate	HighEstimate	CurrentPopulation	Percentage
Albania	90,000	100,000	3,500,000	2.74%
Austria	35,000	50,000	8,170,000	0.54%

4 Πηγή: Κέντρο Τσιγγάνικων Ερευνών, Πανεπιστήμιο René Descartes University, Παρίσι, 1994· αυτός ο πίνακας περιέχει 'σταθερούς' αριθμούς που είναι ενδεικτικότεροι για τη μακροπρόθεσμη εικόνα παρά για τις πρόσφατες πληθυσμιακές μετακινήσεις· εάν συμπεριλαμβάνονταν οι νέες αφίξεις θα προέκυπτε σημαντική αύξηση των αριθμών που δίνονται για αρκετά κράτη της Δυτικής Ευρώπης, όπως η Σουηδία, η Ιταλία, η Γερμανία, η Αυστρία κλπ.

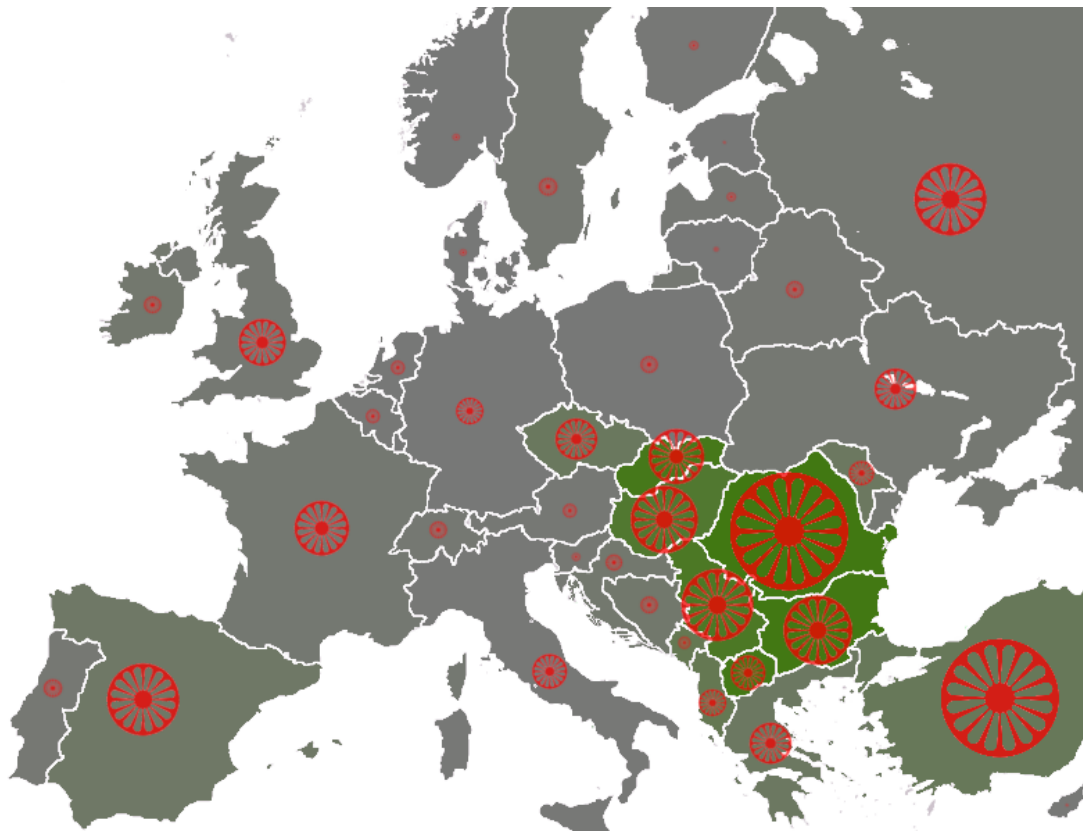
5 Πηγή: Rroma Foundation

Belgium	10,000	15,000	10,275,000	0.10%
Bosnia	100,000	200,000	3,900,000	3.00%
Bulgaria	700,000	900,000	7,700,000	10.40%
Byelorussia	20,000	30,000	10,335,000	0.25%
Croatia	30,000	40,000	4,400,000	0.82%
CzechRepublic	300,000	400,000	10,256,000	3.00%
Denmark	1,500	2,000	5,368,000	0.03%
Estonia	2,000	4,000	1,415,000	0.20%
Finland	7,000	15,000	5,184,000	0.20%
France	100,000	500,000	59,765,000	0.42%
Germany	110,000	130,000	83,252,000	0.15%
GreatBritain	90,000	120,000	59,778,000	0.18%
Greece	200,000	300,000	10,645,000	2.35%
Hungary	600,000	1,000,000	10,075,000	8.00%
Italy	90,000	110,000	57,716,000	0.17%
Kosovoprewar	100,000	300,000	1,500,000	16.67%
Kosovopostwar	25,000	25,000	1,500,000	2.67%
Latvia	9,900	15,000	2,400,000	0.60%
Lithuania	5,000	6,000	3,600,000	0.16%
FUROM	150,000	250,000	2,000,000	10.50%
Moldova	20,000	25,000	4,435,000	0.56%
Montenegro	20,000	40,000	615,000	4.90%
Netherlands	35,000	40,000	16,068,000	0.24%
Norway	1,000	1,500	4,525,000	0.03%
Poland	30,000	60,000	38,626,000	0.13%
Portugal	40,000	50,000	10,084,000	0.45%
Romania	1,500,000	3,000,000	22,318,000	10.75%
Russia	150,000	400,000	14,497,800	0.17%
Serbia	200,000	400,000	7,500,000	4.27%
Slovakia	450,000	550,000	5,422,000	9.25%
Slovenia	8,000	10,000	1,933,000	0.50%
Spain	600,000	1,000,000	40,077,000	2.00%
Sweden	15,000	20,000	8,876,000	0.20%

Switzerland	50,000	80,000	7,301,000	0.55%
Turkey	300,000	500,000	67,309,000	0.60%
Ukraine	60,000	100,000	48,396,000	0.16%
USA, Canada	100,000	200,000	314,464,800	0.05%
LatinAmerica	100,000	200,000	520,229,000	0.03%
Total	6,469,400	11,203,500		

Η Διασπορά των Ρομά στην Ευρώπη⁶

0% 10% (του πληθυσμού ανά χώρα)

Οι Ρομά στην Ελλάδα

Ο πληθυσμός των Ρομά στην Ελλάδα σύμφωνα με εκτίμηση του δικτύου ROM ανέρχεται στα 250.000 άτομα. Ο αριθμός αυτός όμως δεν μπορεί να θεωρηθεί ακριβής, λόγω των αστικοδημοτικών εκκρεμοτήτων των Ρομά. Το συμβούλιο της Ευρώπης εκτιμά τον αριθμό των Ρομά στην Ελλάδα σε

⁶Πηγή : Συμβούλιο της Ευρώπης 2007

80.000 - 150.000 άτομα, ενώ σύμφωνα με εκτιμήσεις της Γ. Γραμματείας Εκπαίδευσης Ενηλίκων, ο αριθμός τους φθάνει τις 300.000⁷.

Οι φυλές των Ρομά δεν αποτελούν μια απόλυτα ομοιογενή ομάδα, ενώ υπάρχουν κοινότητες Ρομά που είναι απρόθυμες να αποδεχτούν την ταυτότητα τους⁸. Στην κοινότητα των Ρομά εντάσσονται πλήθος διακριτών πολιτιστικών ομάδων, (όπως Ρομά, Σίντι, Καλέ, Αθίγγανοι, Ντομ και Λομ), ενώ περιλαμβάνονται και μετακινούμενοι πληθυσμοί. Η διαφορετικότητα αυτών των ομάδων παρατηρείται κυρίως σε θέματα καταγωγής, ηθών και εθίμων, πολιτιστικής κληρονομιάς, παραδόσεων και θρησκείας. Η κοινή τους γλώσσα ρομανί ή ρομανές, τουλάχιστον στον Ελλαδικό χώρο παρά τον εμπλουτισμό της κατά τόπους και τις διαλέκτους που αποτελούν παραλλαγές της και χρησιμοποιούνται αποτελεί την κοινή γλώσσα συνεννόησης που όμως χρησιμοποιείται κυρίως ως δευτερεύουσα. Η ρομανί αποτελεί μια πλατειά διεθνή γλώσσα και παρά τις διαφορές που παρουσιάζει σε μεγάλο βαθμό από χώρα σε χώρα, κρατά κοινά ουσιαστικά χαρακτηριστικά της δομής της. Αναπτύχθηκε μόνο στον προφορικό λόγο και διαδόθηκε ανά τους αιώνες μέσω της προφορικής παράδοσης και διαπαιδαγώγησης. Είναι σημαντικές και φιλότιμες οι προσπάθειες τις τελευταίες κυρίως δεκαετίες από αρκετούς μελετητές και ερευνητές για την καταγραφή και τη διάσωσή της. Στη συντριπτική τους πλειονότητα οι Έλληνες Ρομά, είναι Χριστιανοί Ορθόδοξοι και μιλούν τη γλώσσα ρομανί. Εξαίρεση αποτελούν, αρκετοί από τους Ρομά που ζουν στη Θράκη, οι οποίοι είναι Μουσουλμάνοι και μιλούν ρομανί και τουρκικά.

Παρά τις όποιες διαφορές τους είναι γενικά παραδεκτό ότι οι ομάδες αυτές έχουν κοινά πολιτιστικά χαρακτηριστικά, ενώ παράλληλα έχουν υποστεί στο σύνολό τους μια σειρά από διώξεις και διακρίσεις σχεδόν σ' όλες τις χώρες όπου έζησαν. Ειδικότερα στην Ελλάδα, οι Ρομά στην πλειοψηφία τους διαβιούν χωρίς να έχει επιτευχθεί η κοινωνική τους ένταξη, παραμένοντας σε κατάσταση κοινωνικού αποκλεισμού.

---

⁷Council of Europe, 2002 (Questionnaire on the Legal Situation of Roma/Gypsies/Travellers in Europe), <http://assembly.coe.int/documents/workingdocs/doc02/EDOC9397.htm>.

⁸Ringold, Dena, 2005. Roma in an Expanding Europe: Breaking the Poverty Cycle, Strategy Paper. TheWorldBank, Washington, DC..

Οι προσπάθειες της πολιτείας⁹ για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των Ρομά, έκαναν σαφή την πρόθεση της πολιτείας για αντιμετώπιση των προβλημάτων, δεν κατάφεραν όμως να τα αντιμετωπίσουν στον βαθμό που όφειλαν. Η κοινωνική ένταξη, η ισότιμη συνύπαρξη και η βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των Ρομά παραμένει και σήμερα θέμα που η Ελληνική πολιτεία καλείται να αντιμετωπίσει.

A. Η στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τους ΡΟΜΑ

Τα τελευταία χρόνια, η κατάσταση των Ρομά¹⁰ βρίσκεται διαρκώς συχνότερα στο επίκεντρο της πολιτικής προσοχής στην Ευρώπη. Οι Ρομά – που με περίπου 9 έως 10 εκατομμύρια άτομα αποτελούν τη μεγαλύτερη μειονότητα της Ευρώπης - πέφτουν πολύ συχνά θύματα

- ρατσισμού,
- διακρίσεων και κοινωνικού αποκλεισμού,
- ζουν σε απόλυτη φτώχεια
- δεν έχουν πρόσβαση σε υγειονομική περίθαλψη και σε
- αξιοπρεπείς συνθήκες στέγασης.

Πολλές γυναίκες και παιδιά Ρομά πέφτουν θύματα βίας, εκμετάλλευσης και εμπορίας¹¹, ακόμα και μέσα στις ίδιες τους τις κοινότητες. Πολλά παιδιά Ρομά βρίσκονται στους δρόμους αντί να πηγαίνουν σχολείο. Η υστέρηση των Ρομά ως προς το μορφωτικό επίπεδο και οι δυσμενείς διακρίσεις που υφίστανται στην αγορά εργασίας είχαν ως συνέπεια για τους ίδιους υψηλά ποσοστά ανεργίας και αεργίας ή θέσεις εργασίας χαμηλής ποιότητας, χαμηλής ειδίκευσης και χαμηλών απολαβών.

Σύμφωνα με έκθεση έρευνας του European Union Agency for Fundamental Rights (FRA) – Empowered Lives Resilient Nations (UNDP)¹² που διεξήχθη στα 11 κράτη μέλη της ΕΕ όπου ζει η συντριπτική πλειονότητα των Ρομά πολιτών της ΕΕ, η κατάστασή τους στους τομείς της απασχόλησης, της εκπαίδευσης, της στέγασης και της υγείας είναι κατά μέσο όρο δυσμενέστερη σε σχέση με την αντίστοιχη των μη Ρομά που ζουν σε άμεση γειτνίαση με αυτούς. Οι Ρομά εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν διακρίσεις

---

⁹Πλαίσιο Εθνικής Πολιτικής Υπέρ Των Ελλήνων Τσιγγάνων (1996) - Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Δράσης Για Την Κοινωνική Ένταξη των Ελλήνων Τσιγγάνων (2001 -2008)

¹⁰ Ο όρος «Ρομά», όπως χρησιμοποιείται στο παρόν κείμενο και από πλήθος διεθνών οργανώσεων και εκπροσώπους των ομάδων Ρομά στην Ευρώπη, καλύπτει διάφορες ομάδες (όπως Ρομά, Σίντηδες, Καλέ, Τσιγγάνους, Αθίγγανους, Ρουντάρι, Ασκαλί, Αιγύπτιους, Γιένις, Ντομ και Λομ), ενώ περιλαμβάνει και μετακινούμενους πληθυσμούς (travellers), χωρίς να αρνείται τις ιδιαιτερότητες και την πολυμορφία του τρόπου ζωής και του καθεστώτος αυτών των ομάδων.

¹¹ Αξιολόγηση της Ευρωπαϊκής σχετικά με τις απειλές από το οργανωμένο έγκλημα (OCTA) για το 2011, σ. 26.

¹² Έρευνα των European Union Agency for Fundamental Rights (FRA) - Empowered Lives Resilient Nations (UNDP) για την κατάσταση των Ρομά στην Ευρώπη.5/2012.

και δεν έχουν επαρκή επίγνωση των δικαιωμάτων τους που κατοχυρώνονται από τη νομοθεσία της ΕΕ.

Ορισμένα βασικά ζητήματα:

- μόλις το 15% των νέων Ρομά ολοκληρώνουν δευτεροβάθμια γενική ή επαγγελματική εκπαίδευση, έναντι ποσοστού άνω του 70 % για τον υπόλοιπο πληθυσμό που ζει κοντά τους,
- κατά μέσο όρο, λιγότεροι από το 30% των Ρομά απασχολούνται σε αμειβόμενη – δηλωμένη εργασία (αυτοαπασχολούμενοι ή έμμισθοι),
- περίπου 45% των Ρομά ζουν σε νοικοκυριά που δεν διαθέτουν τουλάχιστον μία από τις ακόλουθες βασικές οικιακές ανέσεις: εσωτερική κουζίνα, εσωτερική τουαλέτα, εσωτερικό ντους ή μπάνιο, ηλεκτρικό ρεύμα,
- κατά μέσο όρο, περίπου 40% των Ρομά ζουν σε νοικοκυριά, όπου κάποιος χρειάστηκε να κοιμηθεί νηστικός τουλάχιστον μία φορά τον τελευταίο μήνα γιατί δεν μπορούσαν να αγοράσουν τρόφιμα.

«Η σύμπραξη που αναπτύχθηκε μεταξύ τεσσάρων διεθνών οργανισμών [FRA, UNDP, Παγκόσμια Τράπεζα και Ευρωπαϊκή Επιτροπή] στο πλαίσιο αυτής της έρευνας στέλνει ένα ισχυρό μήνυμα: οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι Ρομά είναι τόσο σοβαρές, ώστε για την αντιμετώπισή τους να απαιτείται συντονισμένη απάντηση. Η παρούσα έκθεση δείχνει ότι μια τέτοια κοινή και συντονισμένη προσέγγιση είναι εφικτή και αποδίδει καρπούς», αναφέρει ο Andrey Ivanov, ανώτατος σύμβουλος του UNDP, αρμόδιος για θέματα ανθρωπίνης ανάπτυξης και ένταξης των Ρομά. Οι έρευνες κατέγραψαν τη σημερινή κατάσταση. Τα αποτελέσματα παρέχουν στους υπεύθυνους τα απαραίτητα στοιχεία για χάραξη πολιτικής για να μπορέσουν να σχεδιάσουν αποτελεσματικές δράσεις για την αντιμετώπιση της κατάστασης. Τα αποτελέσματα των ερευνών συνέβαλαν επίσης στη διαμόρφωση της στρατηγικής της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τους Ρομά.

Η ΕΕ έχει θέση στη διάθεσή της ένα ευρύ φάσμα νομικών, πολιτικών και οικονομικών μέσων. Αν και οι ιδιαίτερες περιστάσεις, ανάγκες και απαιτούμενες λύσεις ποικίλλουν σε πολύ μεγάλο βαθμό μεταξύ των ευρωπαϊκών κρατών, οι κοινές αξίες της ελεύθερης μετακίνησης και των θεμελιωδών δικαιωμάτων, καθώς και οι κοινοί στόχοι για πολιτική σταθερότητα, οικονομική ευημερία, κοινωνική συνοχή και αλληλεγγύη

μεταξύ των κρατών μελών, καθιστούν απαραίτητη την ανάληψη ρόλου από την Ευρώπη, όσον αφορά τις πολιτικές για την ενσωμάτωση των Ρομά.

Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε το έγγραφο «Πλαίσιο της ΕΕ για εθνικές στρατηγικές ένταξης των Ρομά μέχρι το 2020», με το οποίο καλούσε τα κράτη μέλη να καταρτίσουν ή να επανεξετάσουν τις σχετικές εθνικές στρατηγικές τους, ώστε να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικότερα τις προκλήσεις που συνεπάγεται η ένταξη των Ρομά, ώστε να βελτιώσουν με από τρόπο την κατάσταση έως το τέλος της τρέχουσας δεκαετίας.

Η έγκριση του πλαισίου από τους αρχηγούς κρατών και κυβερνήσεων της ΕΕ απέδειξε ότι η ενσωμάτωση των Ρομά καθίσταται σημαντική προτεραιότητα για όλα τα κράτη μέλη, παρά την οικονομική και δημοσιονομική κρίση.

Τα κονδύλια της ΕΕ (ιδίως των διαρθρωτικών ταμείων) θα μπορούσαν να είναι ένας ισχυρός μοχλός για τη βελτίωση της κοινωνικοοικονομικής κατάστασης ομάδων μειονεκτούντων ατόμων, όπως οι Ρομά.

Η Επιτροπή, στην έκτακτη συνεδρίαση που πραγματοποιήθηκε στις Βρυξέλλες στις 22 Μαρτίου 2012, υιοθέτησε τέσσερις τομείς για την εξειδίκευση των εθνικών πολιτικών και την ανάπτυξη προγραμμάτων δράσης για την αντιμετώπιση των φαινομένων κοινωνικού αποκλεισμού που βιώνει η συγκεκριμένη ομάδα στις χώρες κράτη μέλη της Ε.Ε.

Ειδικότερα οι τομείς είναι:

α) Εκπαίδευση

Ο στόχος της ΕΕ είναι η εξασφάλιση σε όλους τους τσιγγανόπαιδες πρόσβαση σε ποιοτική εκπαίδευση και ολοκλήρωση τουλάχιστον της υποχρεωτικής. Η μείωση της μαθητικής διαρροής που αποτελεί αιμοραγική κατάσταση στη διαδικασία κοινωνικής ένταξης, μόρφωσης και εκπαίδευσης των Ρομα.¹³

β) Απασχόληση

---

13 Οι στόχοι για την ένταξη των Ρομά παρουσιάστηκαν στην ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο «Πλαίσιο της ΕΕ για εθνικές στρατηγικές ένταξης των Ρομά μέχρι το 2020», COM(2011) 173 της 5ης Απριλίου 2011.

Ο στόχος της ΕΕ είναι η άμβλυση των συνθηκών κοινωνικού αποκλεισμού των Ρομά από την αγορά εργασίας, με απώτερο σκοπό να γεφυρωθεί το χάσμα που παρουσιάζεται στον τομέα της απασχόλησης σε σχέση με τον υπόλοιπο πληθυσμό.¹⁴

γ) Υγειονομική περίθαλψη

Η δυνατότητα να απολαμβάνουν υγειονομική περίθαλψη σε όλες τις βαθμίδες εφάμιλλη με αυτή του υπόλοιπου πληθυσμού των κρατών μελών της Ένωσης. Στόχος δεν είναι μόνο η εξασφάλιση της πρωτοβάθμιας υγειονομικής περίθαλψης, καθώς μεγάλο τμήμα του πληθυσμού των Ρομά δεν έχει πρόσβαση σε αυτό, αλλά και η περαιτέρω παροχή ποιοτικής υγείας που αποτελεί αναπόσπαστη και αναγκαία παράμετρο για την κοινωνική τους ένταξη.

δ) Στέγαση και ουσιώδεις υπηρεσίες

Ο στόχος της ΕΕ είναι να γεφυρωθεί το χάσμα μεταξύ του ποσοστού των Ρομά που έχουν πρόσβαση σε στέγαση και σε υπηρεσίες κοινής ωφέλειας και του υπόλοιπου ποσοστού αυτού του πληθυσμού.

Σε ένα τέτοιο πλαίσιο, η ΕΕ καλεί τα κράτη μέλη να ακολουθήσουν στοχοθετημένη προσέγγιση σύμφωνα με τις κοινές βασικές αρχές για την ενσωμάτωση των Ρομά και να εξασφαλίσουν ότι οι εθνικές στρατηγικές ένταξης των Ρομά θα συμφωνούν με τα εθνικά προγράμματα μεταρρυθμίσεων στο πλαίσιο της στρατηγικής «Ευρώπη 2020», υιοθετώντας τις αρχές της:

- Κινητοποίησης του περιφερειακού/τοπικού επιπέδου των κοινωνικών εταιριών και της κοινωνίας των πολιτών
- Αποτελεσματικής παρακολούθησης, αξιολόγησης, διόρθωσης και βελτίωσης της εφαρμοζόμενης πολιτικής

---

14 Στα περισσότερα κράτη μέλη ο αριθμός των Ρομά που δήλωναν άνεργοι ήταν τουλάχιστον διπλάσιος από τον αντίστοιχο αριθμό των μη Ρομά. Στην Ιταλία, την Τσεχική Δημοκρατία και τη Σλοβακία, μάλιστα, η μεταξύ τους διαφορά αυτή ήταν τετραπλάσια ή ακόμα και πενταπλάσια (Συνοπτικά αποτελέσματα της έρευνας που πραγματοποίησαν, το 2012, ο Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, η Παγκόσμια Τράπεζα και το Αναπτυξιακό Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών σχετικά με την κατάσταση των Ρομά σε 11 κράτη μέλη της ΕΕ).

- Απαγόρευσης των διακρίσεων και προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων των Ρομά.

Στην κατεύθυνση αυτή η Ε.Ε. στοχεύει στη διαμόρφωση Εθνικών πολιτικών για τους Ρομά ενθαρρύνοντας τα κράτη μέλη:

- Να συνεχίσουν τον τακτικό διμερή διάλογο με την Επιτροπή και τους ενδιαφερόμενους φορείς ώστε:
- Να εμπλέξουν στις προσπάθειες τις περιφερειακές και τοπικές αρχές
- Να συνεργάζονται στενά με την κοινωνία των πολιτών
- Να χορηγούν αναλογικούς χρηματοδοτικούς πόρους
- Να παρακολουθούν την πρόοδο και να επιτρέπουν την προσαρμογή των πολιτικών
- Να καταπολεμούν τις διακρίσεις με πειστικό τρόπο

Η ένταξη των Ρομά είναι κάτι περισσότερο από ένα ζήτημα κοινωνικής ένταξης. Έχει επίσης θετικό οικονομικό αντίκτυπο, ιδίως σε εκείνα τα κράτη μέλη που έχουν μεγάλες μειονότητες Ρομά. Στους Ρομά αντιστοιχεί ένα σημαντικό και συνεχώς αυξανόμενο ποσοστό παιδιών σχολικής ηλικίας, αλλά και του μελλοντικού εργατικού δυναμικού σε πολλές χώρες. Η εφαρμογή αποτελεσματικών πολιτικών για την αξιοποίηση του εργατικού δυναμικού και την παροχή εξατομικευμένων και προσιτών υπηρεσιών στήριξης των Ρομά που αναζητούν εργασία παίζει καθοριστικό ρόλο για να μπορέσουν τα άτομα αυτά να αξιοποιήσουν το δυναμικό τους και να συμμετάσχουν ενεργά και ισότιμα στην οικονομία και την κοινωνία.

Η κοινωνική ένταξη και ενσωμάτωση των κοινοτήτων Ρομά αποτελεί κοινή ευθύνη των κρατών μελών και της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Επιτροπή παρακολουθεί την πρόοδο που έχουν επιτύχει τα κράτη μέλη όσον αφορά το Πλαίσιο της ΕΕ για τις εθνικές στρατηγικές ένταξης των Ρομά (IP/11/400, MEMO/11/216). Επίσης φέρνει συχνά σε επαφή συντονιστές από τα 28 κράτη μέλη της ΕΕ, οι οποίοι είναι υπεύθυνοι για την εποπτεία των εθνικών στρατηγικών ένταξης των Ρομά, για να συζητήσουν την πρόοδο και τις μελλοντικές προκλήσεις ([MEMO/14/107](#)).

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στη έκθεση που εξέδωσε το 2013, κάλεσε τα κράτη μέλη της ΕΕ να υλοποιήσουν τις εθνικές τους στρατηγικές για καλύτερη οικονομική και κοινωνική ένταξη των Ρομά στην Ευρώπη ([IP/13/607](#)). Τα συμπεράσματα αυτής της έκθεσης λαμβάνονται επίσης υπόψη στο πλαίσιο της ετήσιας διαδικασίας του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου για τον συντονισμό της κοινωνικοοικονομικής πολιτικής, γεγονός που μπορεί να ωθήσει την ΕΕ στην έκδοση ειδικών ανά χώρα συστάσεων σχετικά με τους Ρομά. Χάρη σε αυτόν τον ετήσιο κύκλο, διασφαλίζεται ότι το θέμα της ένταξης των Ρομά παραμένει σταθερά στην ευρωπαϊκή ατζέντα και ότι άλλες βασικές πολιτικές δεν αντιβαίνουν στους στόχους ένταξης των Ρομά. Το 2013, πέντε κράτη μέλη έλαβαν ειδικές ανά χώρα συστάσεις για την εφαρμογή των εθνικών στρατηγικών για την ένταξη των Ρομά και για την ενσωμάτωση ειδικών μέτρων για τους Ρομά σε άλλες πολιτικές (Βουλγαρία, Τσεχική Δημοκρατία, Ουγγαρία, Ρουμανία, Σλοβακία).

Τα κράτη μέλη έχουν στη διάθεσή τους κονδύλια της ΕΕ για τη χρηματοδότηση προγραμμάτων κοινωνικής ένταξης, μεταξύ άλλων, για τη βελτίωση της ένταξης των Ρομά σε τομείς όπως η εκπαίδευση, η απασχόληση, η στέγαση και η υγειονομική περίθαλψη. Την περίοδο 2007-2013 διατέθηκαν συνολικά περίπου 26,5 δισ. ευρώ για προγράμματα κοινωνικής ένταξης. Στο πλαίσιο της νέας προγραμματικής περιόδου 2014-2020, θα διατεθούν τουλάχιστον 80 δισ. ευρώ για επενδύσεις σε ανθρώπινο κεφάλαιο, απασχόληση και κοινωνική ένταξη μέσω του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου. Τουλάχιστον το 20 % των κονδυλίων που προέρχονται από Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (περίπου 16 δισ. ευρώ) πρέπει εφεξής να διατίθεται ειδικά για την κοινωνική ένταξη. Στόχος είναι να εξασφαλιστούν οι απαραίτητοι χρηματοδοτικοί πόροι για την ένταξη των Ρομά. Τα κράτη μέλη είναι αρμόδια για τη διαχείριση των κονδυλίων αυτών. Η Επιτροπή συνέβαλε σε αυτή τη διαδικασία με την παροχή οδηγιών προς τα κράτη μέλη σχετικά με τον σχεδιασμό Επιχειρησιακών Προγραμμάτων για τη διάθεση κονδυλίων της ΕΕ σε σχέδια ένταξης των Ρομά, με στόχο την προώθηση μιας προσέγγισης χωρίς αποκλεισμούς και την καλύτερη αντιμετώπιση των αναγκών των Ρομά ([MEMO/14/249](#)).

B. Εθνική στρατηγική για την ένταξη των ΡΟΜΑ

Η Ελλάδα, όπως και κάθε κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είναι απαραίτητο να αναπτύξει **Εθνική Στρατηγική** και **Εθνικό Στρατηγικό Σχεδιασμό** για την Κοινωνική Ένταξη των Ρομά.

Οι κατευθυντήριες γραμμές για την ανάπτυξη των στρατηγικών συμπεριλαμβάνονται στο «Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Δράσης για την Κοινωνική Ένταξη των Ελλήνων Τσιγγάνων (2001-2008)» αλλά και στη μελέτη «Καταγραφή Υφιστάμενης Κατάστασης των Ρομά στην Ελλάδα. Απολογισμός Δράσεων και Εκπόνηση Σχεδίου Δράσης για την 4η Προγραμματική Περίοδο».

Το 2010, η ΕΕ υιοθέτησε τη **Στρατηγική Ευρώπη 2020** ως το συνολικό πλαίσιο της για έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη της επόμενης δεκαετίας. Η Στρατηγική περιλαμβάνει συγκεκριμένους στόχους που σχετίζονται με την απασχόληση, την εκπαίδευση, τη μείωση της φτώχειας και την κοινωνική ενσωμάτωση και αφορούν άμεσα σε ειδικές κατηγορίες, όπως είναι οι Ρομά. Οι στόχοι αυτοί καθοδηγούν σήμερα τις πολιτικές διαδικασίες σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο προς την κατεύθυνση της επίτευξης του συνόλου των στόχων το 2020. Συγκεκριμένα, οι στόχοι αυτοί αποτελούν σημαντικό μέρος της διαδικασίας του Ευρωπαϊκού εξαμήνου και για τον λόγο αυτό αντικατοπτρίζονται κάθε χρόνο στα βασικά του έγγραφα, όπως η Ετήσια Επισκόπηση της οικονομικής Ανάπτυξης (AGS), τα Εθνικά Προγράμματα Μεταρρυθμίσεων (ΕΠΜ) και οι Συστάσεις ανά Χώρα (CSR) , που σε πολλές περιπτώσεις, συνιστούν ρητά την ενίσχυση των προσπαθειών για τη βελτίωση της κατάστασης του πληθυσμού των Ρομά σε τοπικό επίπεδο.

Το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο για τις **Εθνικές Στρατηγικές της Ενσωμάτωσης των Ρομά** υιοθετήθηκε το 2011 και καλεί τα Κράτη Μέλη να σχεδιάσουν Εθνικές Στρατηγικές Ένταξης των Ρομά.

Η Εθνική Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη των Ρομά 2012-2020 έχει τους παρακάτω στόχους:

- την καταγραφή και απεικόνιση της υφιστάμενης κατάστασης
- τον επανασχεδιασμό και επανα-οριοθέτηση των προτεραιοτήτων, ως αποτελέσματα της καταγραφής και με κριτήριο τις ανάγκες των Ρομά και τους διαθέσιμους πόρους
- τη δημιουργία διοικητικού μηχανισμού για τη διαχείριση της εθνικής στρατηγικής.

Ο **Στρατηγικός Στόχος**, όπως αυτός ορίζεται στο **Πλαίσιο Εθνικής Στρατηγικής για τους Ρομά**, είναι «η άρση των όρων του κοινωνικού αποκλεισμού τους και η δημιουργία των προϋποθέσεων της κοινωνικής ένταξής των Ρομά, Ελλήνων και αλλοδαπών που διαβιούν νόμιμα στη χώρα».

Ο **Στρατηγικός Στόχος** θα επιτευχθεί μέσω τριών επιμέρους στόχων:

1. Εξασφάλιση και εγγύηση του «κατοικείν»

Οι συνθήκες εστίασης και στέγασης των Ρομά στην Ελλάδα, χαρακτηρίζονται ως ακατάλληλες, ή σε κάποιες καλύτερες περιπτώσεις οικισμών, ανεπαρκείς. Στόχος είναι η δημιουργία αποδεκτών συνθηκών διαβίωσης και η στρατηγική για τη διαχείριση του κατοικείν των Ρομά, θα πρέπει να αποσκοπεί σε βιώσιμη, ασφαλή και λειτουργική διαβίωση, πλήρως προσαρμοσμένη και συνδεδεμένη με τον αστικό και κοινωνικό ιστό.

2. Ανάπτυξη υποστηρικτικού πλέγματος κοινωνικής παρέμβασης (στους τομείς της απασχόλησης, εκπαίδευσης, υγείας και κοινωνικής φροντίδας)

Οι τομείς παρέμβασης στο πλαίσιο του δεύτερου στόχου είναι:

- Εκπαίδευση, με επιδίωξη την αύξηση ως το 2020 της ένταξης των παιδιών στη σχολική πραγματικότητα, με στόχο τη μείωση της σχολικής διαρροής και αποτυχίας και τη διάχυση της εκπαίδευσης τους σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης
- Απασχόληση, με επιδίωξη την πολυεπίπεδη παρέμβαση για την ποσοτική και ποιοτική βελτίωση της απασχόλησης των Ρομά, με αποτέλεσμα έως το 2020 να μειωθεί η αδήλωτη εργασία, να αυξηθεί η προσβασιμότητα στην αγορά εργασίας και να ενισχυθεί η επιχειρηματικότητα ιδιαίτερα για τους νέους Ρομά
- Υγεία - Κοινωνική Φροντίδα με επιδίωξη το 2020 να εξασφαλίζονται η πρόσβαση στις Πρωτοβάθμιες Υπηρεσίες Υγείας, οι παρεμβάσεις προληπτικής ιατρικής, αγωγής υγείας αλλά και οι παρεμβάσεις στον τομέα των κοινωνικών υπηρεσιών, με στόχο την υποστήριξη της διαδικασίας της πλήρους ένταξης των Ρομά.

3. Ανάπτυξη Κοινωνικού διαλόγου και συναίνεσης, μέσω της κοινωνικής χειραφέτησης και της συμμετοχής των ίδιων των Ρομά

Η κοινωνική ένταξη των Ρομά δεν είναι μια δημοφιλής διαδικασία. Η στρατηγική της κοινωνικής ένταξης θα πρέπει να διέρχεται μέσα από διαδικασίες κοινωνικής διαβούλευσης και κοινωνικής συναίνεσης. Μόνον σε αυτή την περίπτωση θα αποτελεί μια διακριτή και αποδεκτή πολιτική που δεν θα υπόκειται ούτε σε παρερμηνεία ούτε σε στρέβλωση. Αυτόν τον στόχο θα εξυπηρετεί η ανάπτυξη ενός θεσμού κοινωνικής διαβούλευσης, ο οποίος σε τακτικά διαστήματα μέσα από διαδικασίες διαλόγου θα συζητά την ανάπτυξη των πολιτικών ένταξης και θα στηρίζει την εφαρμογή τους. Σε ένα τέτοιο θεσμό θα πρέπει να υπάρχει σημαντική εκπροσώπηση των Ρομά.

Το **χάσμα** ανάμεσα στις κοινότητες των Ρομά και στην πλειονότητα του πληθυσμού έχει αυξηθεί σημαντικά σε πολλές χώρες τις δυο τελευταίες δεκαετίες. Η κατάσταση αυτή επιδεινώνεται περαιτέρω λόγω της τρέχουσας οικονομικής κρίσης, της ανάπτυξης ρατσιστικών κινημάτων και παρεμβάσεων και συνακόλουθα αυξάνει τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι φορείς αυτοδιοίκησης α΄ & β΄ βαθμού ως προς τη διαχείριση της πολυμορφίας και την επίτευξη κοινωνικής και εδαφικής συνοχής.

Επιπροσθέτως, αξίζει να τονίσουμε το **οικονομικό κόστος** από τον αποκλεισμό των Ρομά. Καθώς η μεγάλη πλειονότητα των Ρομά που είναι σε ηλικία εργασίας στερείται επαρκούς μόρφωσης έχει περιορισμένη συμμετοχή στην αγορά εργασίας. Ως αποτέλεσμα, οι Ευρωπαϊκές χώρες χάνουν κάθε χρόνο εκατοντάδες εκατομμύρια ευρώ στην παραγωγικότητα και από την φορολογία. Επιπλέον, σε πολλές χώρες οι στόχοι της Ευρώπης 2020 που αφορούν στην απασχόληση, την εκπαίδευση και την κοινωνική ενσωμάτωση δεν θα επιτευχθούν αν δεν υπάρξει ουσιαστική πρόοδος στην ένταξη των Ρομά.

Ο φαύλος κύκλος του Κοινωνικού Αποκλεισμού των Ρομά

Αύξηση των διακρίσεων και του ρατσισμού κατά των Ρομά

Κεφάλαιο 1^ο: Μεθοδολογία σύνταξης επιχειρησιακού σχεδίου

1.1. Αντικείμενο της καταγραφής

Η δημιουργία του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Σχεδίου έχει θέσει ως στόχους την όσο το δυνατόν πληρέστερη καταγραφή των Ρομά στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, την αποτύπωση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν, των γενεσιουργών αιτιών που οδηγούν τις συγκεκριμένες κοινότητες στον αποκλεισμό και το περιθώριο, τη διατύπωση προτάσεων πολιτικής και τη διαμόρφωση στρατηγικής, σύμφωνα με τις προτεραιότητες που έχουν τεθεί από το «**ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΡΟΜΑ**». Η συλλογή ποιοτικών στοιχείων έχει σαν στόχο τη διαμόρφωση της πληρέστερης εικόνας για την οικονομική και κοινωνική κατάσταση των Ρομά, προκειμένου να επιτευχθεί η όσο το δυνατόν μεγαλύτερη και πιο στοχευόμενη παρέμβαση είτε ανά οικισμό, είτε ανά Δήμο και Δημοτική ενότητα στα όρια του οποίου διαβιούν Ρομά.

Βάση αποτύπωσης της υφιστάμενης κατάστασης των Ρομά, απετέλεσε ο χώρος διαμονής και εγκατάστασής τους. Ο κυριότερος λόγος της συγκεκριμένης επιλογής αφορά στο γεγονός της συγκέντρωσης του πληθυσμού που αντιμετωπίζει τα οξύτερα προβλήματα και προς τον οποίο, κατ' αρχήν απευθύνονται τα διάφορα μέτρα και πολιτικές με στόχο την κοινωνική τους ενσωμάτωση.

Στη βάση αυτή, αναζητήθηκαν τα ποιοτικά χαρακτηριστικά και τα προβλήματα του συγκεκριμένου πληθυσμού, θέτοντας ως προτεραιότητες τους τομείς παρέμβασης όπως ορίζονται από την ΕΕ και την Εθνική Στρατηγική. Ειδικότερα, η αναζήτηση επικεντρώθηκε στους τομείς **στέγασης, εκπαίδευσης, υγείας και κοινωνικής φροντίδας**, καθώς και οριζόντιων θεμάτων που έχουν να κάνουν με την ισότητα και τη συμμετοχικότητα. Η προσέγγιση αυτή αποτυπώνει ποιοτικά και ποσοτικά, τα προβλήματα και τις συνθήκες διαβίωσης διακριτών κοινοτήτων Ρομά.

Μια συστηματική απογραφή των Ρομά της Περιφέρειας θα μπορούσε να εντοπίσει και να αναδείξει τα προβλήματα των νοικοκυριών που βρίσκονται ήδη σε διαδικασία κοινωνικής ενσωμάτωσης και δεν ζουν σε διακριτές κοινότητες, αντιμετωπίζουν όμως προβλήματα που απορρέουν από την τσιγγάνικη καταγωγή τους.

Σε αυτή την περίπτωση όμως, τίθεται θέμα προσδιορισμού της ταυτότητας Ρομά. Μερικές ομάδες είναι απρόθυμες να αναγνωριστούν ως Ρομά εξαιτίας της ποικιλομορφίας των ομάδων τους, παρά το γεγονός ότι αποτελούν μέρος της κοινωνίας των Ρομά, ή έλκουν την καταγωγή τους από αυτή την ομάδα πληθυσμού. Ταυτόχρονα, αρκετοί Ρομά που έχουν κατακτήσει κάποιο βαθμό κοινωνικής ενσωμάτωσης είναι απρόθυμοι να αποδεχτούν την ταύτιση τους με μια κατηγορία πολιτών που υφίσταται τις συνέπειες κοινωνικών προκαταλήψεων.

Με αυτά τα δεδομένα, αντικείμενο της καταγραφής αποτελούν οι αναγνωρίσιμοι χώροι, μόνιμοι ή εποχικοί, διαμονής πληθυσμιακών ομάδων που αυτοπροσδιορίζονται ως Ρομά και που στη συνείδηση της τοπικής κοινωνίας και των φορέων που πραγματοποιούν την καταγραφή, αποτελούν μέρος της κοινωνίας των Ρομά.

1.2. Σύνταξη και συμπλήρωση του δελτίου καταγραφής

Για κάθε χώρο διαμονής ζητήθηκε να συμπληρωθεί ένα ξεχωριστό δελτίο καταγραφής, ενώ όπου αυτό δεν ήταν εφικτό η καταγραφή έγινε σε επίπεδο δημοτικής ενότητας. Η αποτύπωση υφιστάμενης κατάστασης σε περιφερειακό επίπεδο, προϋποθέτει τη συμπλήρωση του δελτίου καταγραφής από κάποιο θεσμικό όργανο, που σε Περιφερειακό επίπεδο, κατά τεκμήριο, έχει επαφή με τις τσιγγάνικες κοινότητες και είναι σε θέση να παρέχει τις ζητούμενες πληροφορίες.

Οι καταλληλότεροι φορείς από την άποψη της γνώσης του πεδίου είναι τα «Κέντρα Στήριξης Ρομά και Ευπαθών ομάδων Πληθυσμού» τα πρώην Ιατροκοινωνικά Κέντρα (ΙΑΚ). Ελλείπει δομών Ιατροκοινωνικών Κέντρων στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου τον ρόλο αυτό της συλλογής των ποιοτικών στοιχείων, ανέλαβαν οι υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας των ΟΤΑ με τη συνεργασία και καθοδήγηση της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου. Την ευθύνη της οργάνωσης και του συντονισμού των ενεργειών αποτύπωσης της υφιστάμενης κατάστασης σε περιφερειακό επίπεδο, ανέλαβε η ΕΔΑ Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου. Τα ΙΑΚ διαθέτουν εμπειρία τόσο σε ζητήματα προσέγγισης των τσιγγάνικων πληθυσμών όσο και στο πεδίο της ποιοτικής

καταγραφής και παρακολούθησης τους. Στα καθήκοντα και στις αρμοδιότητες τους είναι η ανίχνευση του επιπέδου και η καταγραφή των αναγκών, καθώς και των υγειονομικών και κοινωνικών προβλημάτων τους με επιδημιολογική έρευνα» (ΦΕΚ Β 1295/04.10.02 ΚΥΑ συστήματος διαχείρισης, ελέγχου και εφαρμογής ΙΑΚ), ενώ οι υπηρεσίες πρόνοιας είναι μετά την εφαρμογή του νόμου Καλλικράτης οι πλέον αρμόδιες για την παρακολούθηση των ευπαθών πληθυσμών των ΟΤΑ, τη χορήγηση επιδομάτων και τη στήριξη τους με την οργάνωση δράσεων.

Η συνεργασία υπήρξε εποικοδομητική, τόσο με το επιστημονικό προσωπικό των Δήμων αναφοράς στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, όσο και με το διοικητικό προσωπικό των Τμημάτων Κοινωνικής Μέριμνας της Περιφέρειας. Χρήσιμη συνεργασία αποτέλεσε αυτή και με τους δυνητικά ωφελούμενους ρομά του παρόντος σχεδίου.

Για τον σχεδιασμό του δελτίου καταγραφής, ελήφθησαν υπόψη οι προτεραιότητες της Ε.Ε. έτσι όπως αποτυπώνονται στην Εθνική στρατηγική για την ένταξη των Ρομά.

Σκοπός ήταν ο προσδιορισμός του τύπου εγκατάστασης των οικισμών των Ρομά και παράλληλα η καταγραφή των γενικών συνθηκών διαβίωσης και προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι Ρομά της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου. Σε συνεργασία με την Περιφέρεια και την Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή (ΕΔΑ) έγινε συνάντηση με τα στελέχη των περιφερειακών διευθύνσεων της Δ/σης Κοινωνικής Μέριμνας, των υπηρεσιών των ΟΤΑ και της Κοινωνικής Πρόνοιας, παρουσιάστηκε το δελτίο καταγραφής και δόθηκαν οι απαραίτητες διευκρινήσεις για την όσο το δυνατόν αρτιότερη συμπλήρωση του. Το δελτίο καταγραφής περιλαμβάνει τις παρακάτω ενότητες:

- **Γενική Περιγραφή**, με σκοπό τον προσδιορισμό του τύπου του οικισμού, καθώς και την καταγραφή των δημογραφικών χαρακτηριστικών και την κινητικότητα του πληθυσμού
- **Οριζόντια Θέματα**, όπου ζητείται η αναφορά σε προβλήματα που αφορούν στην ομαλή λειτουργία της τοπικής κοινωνίας, όπως

κοινωνικός αποκλεισμός και διακρίσεις, παιδική εργασία, οικογενειακή βία, άσκηση πολιτικών δικαιωμάτων

- **Στέγαση και Βασικές Υποδομές**, περιγραφή χωροθέτησης οικισμού και αστικού περιβάλλοντος (επάρκεια δικτύων, προσπελασιμότητα, ιδιοκτησιακό καθεστώς, αποκομιδή απορριμμάτων)
- **Απασχόληση**, περιγραφή είδους απασχόλησης (εποχικότητα, κινητικότητα, τομέας, γυναικεία απασχόληση, ανάπτυξη επιχειρηματικότητας)
- **Εκπαίδευση**, καταγραφή των προβλημάτων στον τομέα της εκπαίδευσης όπως, αναλφαβητισμός, μαθητική διαρροή, προσβασιμότητα, εκπαίδευση ενηλίκων
- **Υγεία και Κοινωνική Φροντίδα**, αναφορά των προβλημάτων που αφορούν στην παροχή υπηρεσιών υγείας όπως, προσβασιμότητα, πρόληψη και προαγωγή υγείας, εξαρτήσεις και ψυχική υγεία

Το δελτίο καταγραφής με ευθύνη της Περιφέρειας, αξιοποιήθηκε από τους υπαλλήλους της σε συνεργασία με αυτούς των Φορέων Υποστήριξης Κοινωνικών και Προνοιακών Υπηρεσιών των Δήμων που έχουν οικισμούς Ρομά και υποδείχθηκαν από την Περιφέρεια, διασφαλίζοντας με αυτόν τον τρόπο την κάλυψη της περιοχής δράσης και των δυνητικών ωφελουμένων του προγράμματος καταγραφής. Έτσι εξασφαλίζεται ενιαία αντιμετώπιση στο σύνολο της Περιφέρειας, και ομοιογενή διαχείριση του δελτίου καταγραφής. Θεωρήθηκε ως η βέλτιστη λύση με δεδομένους τους χρονικούς περιορισμούς, το πλήθος των οικισμών και τη γεωγραφική διασπορά.

Συνολικά συγκεντρώθηκαν τα δελτία καταγραφής για όλους τους οικισμούς, στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου από τους Δήμους που φιλοξενούν Ρομά στις περιοχές τους, τα οποία κρίνεται ότι παρέχουν επαρκή στοιχεία για τους τόπους όπου υπάρχουν οικισμοί Ρομά και μια καθολική εικόνα για το μέγεθος, τη γεωγραφική διασπορά και τις συνθήκες διαβίωσης του πληθυσμού σε περιφερειακό επίπεδο.

1.3. Εξειδίκευση, προγραμματισμός, προσδιορισμός αναμενόμενων αποτελεσμάτων του σχεδίου δράσης

Το σχέδιο δράσης αποτελεί συνοπτική διατύπωση της μελλοντικής επιθυμητής κατάστασης της ομάδας στόχου των ΡΟΜΑ για την τρέχουσα προγραμματική περίοδο, την οποία θα επιδιώξει να υλοποιήσει με την εφαρμογή της στρατηγικής που θα επιλεγεί και με την ευρύτερη δυνατή κοινωνική συναίνεση.

Με βάση τα ανωτέρω, το **όραμα** της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, συνοψίζεται στην αντιμετώπιση των κρίσιμων ζητημάτων τοπικής ανάπτυξης, η αντιμετώπιση των οποίων στοχοθετείται στη διαμόρφωση της Στρατηγικής για την κοινωνική ενσωμάτωση των Ρομά.

Η **στρατηγική της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου** αποτελεί ένα συνεκτικό σύνολο στόχων και πολιτικών, που αποσκοπούν στην εκπλήρωση της αποστολής και στην επίτευξη του οράματός της. Η στρατηγική διαμορφώνεται με:

- Τον προσδιορισμό των κρίσιμων ζητημάτων τοπικής ανάπτυξης που αντιμετωπίζει κάθε Δήμος στη χωρική του ενότητα και την υιοθέτηση αντίστοιχων γενικών στόχων. Τα κρίσιμα ζητήματα προκύπτουν από την ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης ανά τομέα, η οποία έχει προηγηθεί.
- Τον προσδιορισμό των κρίσιμων ζητημάτων εσωτερικής ανάπτυξης που αντιμετωπίζει ο Δήμος αναφοράς και την υιοθέτηση αντίστοιχων γενικών στόχων. Τα κρίσιμα ζητήματα προκύπτουν από την ανάλυση του εσωτερικού περιβάλλοντος του Δήμου, η οποία έχει προηγηθεί.
- Την υιοθέτηση των κατάλληλων πολιτικών που θα διασφαλίσουν την επιτυχή αντιμετώπιση των κρίσιμων ζητημάτων και την υλοποίηση των αντίστοιχων γενικών στόχων. Οι πολιτικές προκύπτουν από τις γενικές και ειδικές κατευθυντήριες αρχές που θα υιοθετήσει ο Δήμος στη χωρική του ενότητα.

Η διατύπωση της στρατηγικής γίνεται μέσω του καθορισμού αξόνων και μέτρων. Με την τομεακή ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης, τα κρίσιμα ζητήματα τοπικής και εσωτερικής ανάπτυξης ανά δήμο ομαδοποιούνται σε άξονες.

Σκοπός της καταγραφής και ανάλυσης της υφιστάμενης κατάστασης, είναι η αποτύπωση του γενικότερου πλαισίου διαβίωσης των Ρομά στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου. Για την ολοκλήρωση του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Σχεδίου, γίνεται διασταύρωση των στοιχείων των οικισμών, με επιτόπιες επισκέψεις στους οικισμούς από την ομάδα σύνταξης των στελεχών της ΜΟΔ ΑΕ, αλλά και σειρά συναντήσεων με τους εμπλεκόμενους φορείς.

Ο καθορισμός των στόχων, των αναμενόμενων αποτελεσμάτων και ο προγραμματισμός των έργων και ενεργειών του προγράμματος, οφείλει να λάβει υπόψη του, τις θέσεις του «περιβάλλοντος», οικονομικού - κοινωνικού - φυσικού, στη βάση του οποίου και θα προταθούν οι αντίστοιχες παρεμβάσεις.

Κεφάλαιο 2^ο: Ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης

2.1. Υφιστάμενη κατάσταση σε περιφερειακό επίπεδο

Στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου ο πληθυσμός των Ρομά φαίνεται να ξεπερνά τα **820 άτομα**, μόνιμα εγκατεστημένα στις τέσσερις Περιφερειακές Ενότητες κατά την τρέχουσα περίοδο καταγραφής (Α' δίμηνο 2015). Ο πληθυσμός τους με βάση την καταγραφή στην **Περιφερειακή Ενότητα Λέσβου** διαμορφώνεται σε **460 άτομα** (σε αυτή την καταγραφή έχει υπολογιστεί ο πληθυσμός τόσο σε αστικές όσο και ημιαστικές περιοχές στο Δήμο Λέσβου). Η πλειονότητα των Ρομά είναι κυρίως εγκατεστημένοι σε οικισμούς-καταυλισμούς στις περιοχές Παππάδο στη Γέρα (171 άτομα), Παγανή(128 άτομα), και διασκορπισμένοι στον ιστό των πόλεων της Μυτιλήνης, της Καλλονής και άλλων χωριών του νησιού.

Στην **Περιφερειακή Ενότητα Λήμνου** ο πληθυσμός τους με βάση την καταγραφή αναφέρεται στην περιοχή Αγ. Τριάδας και διαμορφώνεται σε **50 άτομα** περίπου.

Στην **Περιφερειακή Ενότητα Χίου** ο πληθυσμός τους με βάση την καταγραφή αναφέρεται σε τρεις περιοχές: στην πόλη και στην περιοχή Αγ. Βασιλείου και διαμορφώνεται σε **210 άτομα** περίπου. Από αυτούς η συντριπτική πλειοψηφία είναι εγκατεστημένοι σε κατοικίες στο Βαρβάσι (100 άτομα), και οι υπόλοιποι στα Θυμιανά και σε πρόχειρα καταλύματα στις περιοχές Χαλκειός, στο Μυρσινίδι.

Στην **Περιφερειακή Ενότητα Σάμου** ο πληθυσμός τους με βάση την καταγραφή αναφέρεται σε δύο περιοχές: στην πόλη και στην περιοχή Φουρνιώτικο ρέμα στο Καρλόβασι και διαμορφώνεται σε **100 άτομα** περίπου. Από αυτούς η συντριπτική πλειοψηφία είναι εγκατεστημένοι σε πρόχειρα καταλύματα στο Φουρνιώτικο ρέμα(50 άτομα) στο Καρλόβασι.

Στην **Περιφερειακή Ενότητα Ικαρίας** ο πληθυσμός τους με βάση την καταγραφή αναφέρεται στην περιοχή διαμορφώνεται σε **15 άτομα** περίπου.

Ειδικότερα, οι Ρομά της Περιφέρειας αντιμετωπίζουν σημαντικότερα προβλήματα στέγασης, καθώς ο μεγαλύτερος όγκος τους κατοικεί σε

καταυλισμούς που εντοπίζονται σε καταπατημένες περιοχές κυρίως. Παρά τις όποιες προσπάθειες για ανεύρεση χώρου μετεγκατάστασης και τη δημιουργία ανάλογων δράσεων που έγιναν την παρελθούσα προγραμματική περίοδο, η παρέμβαση όπου επιχειρήθηκε, δεν τελεσφόρησε, κυρίως εξαιτίας της έντονης αντίδρασης των κατοίκων των γειτονικών προτεινόμενων περιοχών, αδιαφορίας των ιδίων των ρομά, συνταγματικών επιταγών (χαρακτήρας δασικών εκτάσεων), θεσμικών νομοθετικών προβλημάτων (αριθ. 13 Ν. 1734/1987 «περί παραχώρησης δασικών εκτάσεων», οδηγία 2000/43/ΕΚ «περί εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης προσώπων ασχέτως φυλετικής ή εθνοτικής τους καταγωγής»).

Οι μόνες ενέργειες οργανωμένης μετεγκατάστασης που έγιναν την προηγούμενη δεκαετία στη Χίο, στη θέση «Βαρβάσι», στέφθηκαν από επιτυχία, κατά βάση λόγω ουσιαστικής αποδοχής του σχεδίου από τους ίδιους τους ρομά που κατοικούσαν σε πρόχειρα καταλύματα στη θέση «Ποταμός», αλλά και από τους λοιπούς κατοίκους της περιοχής που διέθεσαν οικίες στους ωφελούμενους με τη μορφή της «Επιδότησης ενοικίου», δράση που υλοποιήθηκε με ευθύνη και πόρους του Δήμου Χίου. Αντίθετα, ανάλογη ενέργεια δημιουργίας οργανωμένης εγκατάστασης και υποδοχής ρομά, στην περιοχή Παγανή Λέσβου, παρά το γεγονός της παραχώρησης προκάτ οικίσκων στους ωφελούμενους (κάλυψη στεγαστικών αναγκών), με την πάροδο των χρόνων δείχνει αδόκιμη στην κατεύθυνση της κοινωνικής ενσωμάτωσής τους στην τοπική κοινωνία με ολική μαθητική διαρροή λόγω αδυναμίας πρόσβασης στο σχολείο (απόσταση) & σε δομές υγείας με άμεσο επακόλουθο τη «γκετοποίηση». Στον προβληματισμό για την αποτελεσματικότητα των δράσεων θα πρέπει να αναφερθούν: α) οι ελλείψεις στοιχειωδών έργων υποδομής (ύδρευσης, αποχέτευσης, ηλεκτροδότησης) που καθιστούν τους τόπους διαμονής (ως επί το πλείστον καταυλισμούς) χώρους ακατάλληλους για τη διαβίωση των ανθρώπων και εστίες πιθανής μόλυνσης για τις γύρω περιοχές και επικίνδυνους για τη δημόσια ασφάλεια, β) τα περιβαλλοντικά προβλήματα που δημιουργούνται από το κάψιμο των καλωδίων στον καταυλισμό και την ανεξέλεγκτη απόθεση σκουπιδιών, γ) τα αυξανόμενα κρούσματα

εγκληματικότητας και παραβατικότητας, εστιασμένα στις κλοπές, σωματικές βλάβες, της πορνείας κι επαιτείας ανηλίκων εξαιτίας της ανέχειας.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Αστυνομίας, σημαντικό ποσοστό εγκληματικότητας (60 % των κλοπών) αποδίδεται σε Ρομά, ενώ τα τελευταία χρόνια έχει παρατηρηθεί αύξηση διακίνησης και χρήσης ναρκωτικών. Η εγκληματικότητα εμφανίζεται αναλογικά, σε όλους τους καταυλισμούς και η διαβίωση με μη Ρομά κατοίκους παρουσιάζει συχνά προβλήματα. Κύρια αιτία της εγκληματικότητας είναι η ανεργία, δεδομένου ότι τα παραδοσιακά επαγγέλματα των Ρομά φθίνουν, ενώ η φθινή προσφορά εργασίας από τους αλλοδαπούς έχει μειώσει το ποσοστό των Ρομά που απασχολούνται σε αγροτικές εργασίες. Πολλοί Ρομά ασχολούνται με εμπόριο μετάλλων. Δεν υπάρχει οργανωμένη επαιτεία και πορνεία. Συχνά είναι τα φαινόμενα κλοπής ρεύματος από το δίκτυο της ΔΕΗ. Το ρεύμα, εκτός των άλλων, το χρησιμοποιούν και ως προστασία από τα ποντίκια.

Σύμφωνα πάλι, με τους εκπροσώπους της Αστυνομίας, το 10 % περίπου του πληθυσμού δεν διαθέτει ταυτότητα, δεν έχει εκπληρώσει στρατιωτικές υποχρεώσεις και δεν δηλώνει αλλαγές της αστικής του κατάστασης. Ειδικά αποφεύγουν να δηλώσουν τους γάμους, με σκοπό να εισπράττουν τα προνοιακά επιδόματα για τις ανύπαντρες μητέρες. Πολλές μεγάλες οικογένειες Ρομά, επιλέγουν την ενδογαμία - αιμομιξία, εξαιτίας της εχθρότητας που υπάρχει με άλλες ομάδες. Το 90 % των Ρομά είναι αναλφάβητοι, ωστόσο, όταν υπογράφουν κατά τις συναλλαγές τους με την αστυνομία, θεωρούνται εγγράμματοι. Τα περισσότερα παιδιά δεν φοιτούν συστηματικά στο σχολείο.

Οι οικισμοί έχουν αναπτυχθεί περι-αστικά των πόλεων, ως επί το πλείστον, στις παρυφές των αστικών και ημιαστικών κέντρων. Στην Περιφέρεια βρίσκονται δεκαπέντε (15) οργανωμένοι και μη οικισμοί/καταυλισμοί και συνοικισμοί Ρομά. Οι οικισμοί στην πλειοψηφία τους έχουν χαρακτήρα μόνιμης εγκατάστασης παρά τα προβλήματα ιδιοκτησίας και αυθαίρετης δόμησης και υφίστανται συνήθως άνω των δέκα (10) ετών. Με κριτήριο την κινητικότητα τους στον χώρο, οι Ρομά της περιοχής, διακρίνονται σε εδραιωποιημένους και περιοδικά μετακινούμενους. Οι μετακινήσεις

συνήθως, αφορούν την εποχική απασχόληση σε αγροτικές εργασίες από άλλες περιοχές της χώρας και συχνά την μετακίνηση από μεγάλα αστικά κέντρα, κυρίως την Αθήνα, πάντα όμως με έντονη την αναφορά στον τόπο καταγωγής και τη συχνότατη επιστροφή σε αυτόν με κάθε ευκαιρία.

Η τυπική εικόνα ενός εδραιωμένου οικισμού (π.χ. Παγανή Λέσβου) δε διαφέρει από αυτήν μιας επαρχιακής κωμόπολης, η οποία παρουσιάζεται με ανεπτυγμένο κέντρο και υποβαθμισμένη περιφέρεια. Παρατηρούνται επίσης εσωτερικές διακρίσεις ανάλογα με την απόσταση της κατοικίας από το κέντρο. Οι μετακινούμενες οικογένειες που εγκαθίστανται περιστασιακά στις παρυφές των οικισμών σε πρόχειρους καταυλισμούς, αποτελούν μικρή μειοψηφία στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου σε σχέση με τους μόνιμα εγκατεστημένους. Συνήθως οι μετακινούμενοι πληθυσμοί είναι συγγενείς και διαμένουν περιοδικά σε καταλύματα δίπλα σε αυτά των μόνιμων που είναι και δημότες της περιοχής αναφοράς. Διαβιούν δίχως καμία βασική υποδομή, είναι εντελώς αποκομμένοι από τους μόνιμους κατοίκους, ενώ σε αρκετές περιπτώσεις εκδιώκονται. Σε αρκετούς οικισμούς κατά τη διάρκεια σύνταξης του επιχειρησιακού σχεδίου (α' δίμηνο 2015) παρουσιάστηκαν μικρές κοινωνικές εντάσεις με αφορμή κρούσματα βίας (κλοπές, επαιτεία κλπ.) που έχουν οδηγήσει μέρος του τοπικού πληθυσμού των Ρομά σε απομόνωση και σε αδυναμία κοινωνικής ενσωμάτωσης.

Στους οικισμούς οι οποίοι ενσωματώνονται στον ιστό ημιαστικών περιοχών (π.χ. Λέσβος), παρά τα προβλήματα κοινωνικής απομόνωσης που δηλώνονται, δεν εμφανίζεται έντονη εικόνα υποβάθμισης ή απειλής της δημόσιας υγείας, ούτε είναι αξιοσημείωτη η διαφορά του επιπέδου διαβίωσης.

Αντίθετα οι οικισμοί με τα μεγαλύτερα προβλήματα εντοπίζονται στις παρυφές των εδραιωμένων οικισμών και των μεγάλων πληθυσμιακών συγκεντρώσεων. Τα προβλήματα εντείνονται λόγω της μεγάλης συγκέντρωσης πληθυσμού σε ελάχιστο χώρο, του οποίου η κάλυψη πλησιάζει το 100%. Τα συνηθέστερα προβλήματα που εντοπίζονται σε αυτούς τους οικισμούς είναι:

- απουσία τίτλων ιδιοκτησίας στην πλειοψηφία των περιπτώσεων

- έλλειψη ρυμοτομικού σχεδίου
- έλλειψη αποχετευτικού δικτύου ακαθάρτων και η χρησιμοποίηση του δικτύου όμβριων για την εξυπηρέτησή του, όπου αυτό υπάρχει
- κακή έως ανύπαρκτη οδοποιία και πεζοδρόμηση
- ανεπαρκής ηλεκτροφωτισμός δημόσιων χώρων
- ανυπαρξία ελεύθερων κοινόχρηστων χώρων και συσσώρευση απορριμμάτων στους ελάχιστους υπάρχοντες, λόγω μη συνεχούς αποκομιδής τους
- αδυναμία καθορισμού του δημόσιου χώρου και ως εκ τούτου πλήρης σύγχυση όσον αφορά τη διαχείριση ή και την προστασία του
- απουσία δημόσιας συγκοινωνίας για την πρόσβαση στον οικισμό.

Αναφορικά με την κατάσταση των περιοχών παρατηρείται, ότι όσο παλαιότερος είναι ένας οικισμός, τόσο περισσότερο περιφρουρείται από τους κατοίκους ο δημόσιος χώρος και καλλωπίζεται. Παρά τις τεράστιες δυσκολίες που συνεπάγεται η συγκατοίκηση πολλών οικογενειών σε ελάχιστα τετραγωνικά μέτρα, την άναρχη δόμηση και τον μεγάλο αριθμό οικίσκων, προσπαθούν στο μέτρο των δυνατοτήτων τους να βελτιώσουν τις συνθήκες διαβίωσης τους.

Η κοινωνική και οικονομική κατάσταση τους, καθώς και ο βαθμός ένταξης αλλά και οι συνθήκες εστίασης και υποδομών στους οικισμούς, παρουσιάζουν διαφορές μεταξύ τους. Στα αστικά κέντρα, όπως η Μυτιλήνη και Καλλονή, διάσπαρτοι οικισμοί στη Λέσβο (Αγ. Παρασκευή, Αρίσβη, Κεράμι κλπ), η Σάμος (πόλη), φαίνεται η κατάστασή τους να είναι καλύτερη τόσο από άποψη υποδομών, όσο και στους τομείς της υγείας, της εκπαίδευσης και της απασχόλησης. Σαφώς βελτιωμένη, παρουσιάζεται η εικόνα των Ρομά που διαβιούν στη Χίο (Βαρβάσι), όπου η κοινωνική ενσωμάτωση έχει επιτευχθεί με μεγαλύτερη ένταση και το βιοτικό τους επίπεδο είναι καλύτερο. Αντιθέτως, ως πολύ άσχημη χαρακτηρίζεται η εικόνα των οικισμών της Σάμου, ειδικά στη θέση Φουρνιώτικο ρέμα στο Καρλόβασι, ο οικισμός/καταυλισμός έχει χαρακτηριστικά τριτοκοσμικής περιοχής –διαμονή σε περιοχή που αντιμετωπίζει πλημμυρικά φαινόμενα και ανεξέλεγκτη χωματερή. Ανάλογη εικόνα παρουσιάζεται στη δημοτική ενότητα Παππάδου Γέρας στη Λέσβο, στην Παγανή, αλλά και στο

Μερσινίδι της Χίου, και απλά ανεκτή στο Χαλκειό της ίδιας ΠΕ. Τα προβλήματα σ' αυτές τις περιοχές εστιάζονται τόσο στην εκπαίδευση, όσο και στις υποδομές κατοικίας, φωτισμού, ύδρευσης – αποχέτευσης, αλλά και στην παρεχόμενη υγειονομική περίθαλψη. Η εντεινόμενη φτωχοποίηση σε αυτούς τους οικισμούς δημιουργεί φαινόμενα παθογένειας, όπως η ενδοοικογενειακή βία, η επαιτεία, η παιδική εκμετάλλευση και η αποκλίνουσα συμπεριφορά. Πρόδηλη είναι επίσης η χρήση εξαρτησιογόνων ουσιών. Η οικονομική δραστηριότητα των Ρομά στην περιφέρεια Β ΑΙΓΑΙΟΥ εντοπίζεται κυρίως στον χώρο του λιανικού εμπορίου, είναι κυρίως μικροπωλητές και συλλέκτες ανακυκλούμενων υλικών, ενώ μια μικρή μερίδα στη Λήμνο ασχολείται και με τη γεωργία και τα κηπευτικά προϊόντα περιστασιακά. Επίσης υπάρχουν αρκετοί Ρομά από τη Βουλγαρία, τη Ρουμανία και την Αλβανία που μεταβαίνουν στην περιοχή τους θερινούς μήνες.

Η καταγραφή και η ανάλυση των ποιοτικών στοιχείων, όπως παρατίθενται ακολούθως, δηλώνει ότι οι οικισμοί που βρίσκονταν στον αστικό ιστό των πόλεων και των κωμοπόλεων της Περιφέρειας, παρουσιάζουν καλύτερα χαρακτηριστικά και δείκτες κοινωνικής ένταξης και προσαρμογής, σε αντίθεση με τους πιο απομακρυσμένους οικισμούς.

Η «αδυναμία» ριζικής και μόνιμης λύσης μέχρι τώρα θα μπορούσε να οφείλεται στην άρνηση των πρώην Καποδιστριακών δήμων να αποδεχθούν τη χωροθέτηση σύγχρονων καταυλισμών στα πρώην διοικητικά όρια των δήμων τους και στη μετά Καλλικράτη περίοδο, στην άρνηση και στις δυναμικές αντιδράσεις των τοπικών κοινωνιών να αποδεχθούν τη δημιουργία παρόμοιας δομής πλησίον οικισμών, κτιριακών εγκαταστάσεων αλλά και καλλιεργημένων αγρών.

Η άρνηση της τοπικής κοινωνίας, η οποία όμως, σε πολλές περιπτώσεις διακατέχεται από πνεύμα αλληλεγγύης, φιλανθρωπίας και αλτρουισμού δεν είναι τυχαία, οφείλεται αποκλειστικά και μόνο στην **ολοένα αυξανόμενη εγκληματικότητα** σε αδικήματα κοινού ποινικού δικαίου, αλλά και **παραβατικότητα** σε θέματα που αφορούν τη ρύπανση του περιβάλλοντος και την εν γένει χωρίς μέτρο, έλλειψη κοινωνικότητας και σεβασμού της κείμενης νομοθεσίας εκ μέρους των τσιγγάνων.

ΔΗΜΟΣ ΛΕΣΒΟΥ

2.1.1.Αποτύπωση υφιστάμενης κατάστασης οικισμών Δ. Ε. Δήμου Λέσβου

Ο **Δήμος Λέσβου** είναι δήμος της [περιφέρειας Βορείου Αιγαίου](#) που περιλαμβάνει τη [Λέσβο](#) και τις γειτονικές της νησίδες. Δημιουργήθηκε με το [Πρόγραμμα Καλλικράτης](#) από την συνένωση των προϋπαρχόντων δήμων του νησιού, των δήμων [Μυτιλήνης](#), [Μανταμάδου](#), [Αγιάσου](#), [Αγίας Παρασκευής](#), [Ερεσού-Αντίσσης](#), [Πολιχνίτου](#), [Πλωμαρίου](#), [Πέτρας](#), [Μήθυμνας](#), [Λουτροπόλεως Θερμής](#), [Καλλονής](#), [Ευεργέτουλα](#), και [Γέρας](#). Η έκταση του νέου Δήμου είναι 1633,83 τ.χλμ και ο πληθυσμός του 86.436 κάτοικοι σύμφωνα με την [απογραφή του 2011](#). Έδρα του δήμου ορίστηκε η [Μυτιλήνη](#).

Στον διευρυμένο Καλλικρατικό Δήμο Λέσβου υπάρχει μια περιοχί-οργανωμένος οικισμός που διαμορφώθηκε την παρελθούσα δεκαετία-όπου διαβιούν Ρομά στην Παγανή, καθώς επίσης και καταυλισμός / οικισμός στο Παπάδο Γέρας. Επιπρόσθετα, υπάρχει και ένας αριθμός που διαβιούν σε διάσπαρτες περιοχές όπως, Αγ. Παρασκευή, Αρίσβη, Κεράμι, Δάφια, Λάμπου Μύλοι, εντός των ορίων της Πόλεως της Μυτιλήνης και της δημοτικής ενότητας Καλλονής. Το σύνολο των ατόμων Ρομά που διαβιούν σε αυτούς τους οικισμούς, είναι περίπου 460 άτομα συμπεριλαμβάνοντας

των μονίμων ή/και εποχιακών και μετακινούμενων. Στην Λέσβο διαμένουν Ρομά στις εξής περιοχές:

▪ Οικισμός Παγανής

Δημογραφικά Χαρακτηριστικά:

Πληθυσμός: 128 άτομα

Οικογένειες: 23   Κατοικίες: 22 (προκάτ & παράγκες)

Άνδρες: 68   Γυναίκες: 60

Ενήλικες: 42   Ανήλικοι: 86

Κινητικότητα Πληθυσμού: Πρόκειται για μόνιμο μη μετακινούμενο πληθυσμό, οι οποίοι ασχολούνται με το γυρολογικό εμπόριο.

1.ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΘΕΜΑΤΑ

Οικονομική Κατάσταση νοικοκυριών: Τα περισσότερα νοικοκυριά εντάσσονται στην κατηγορία των χαμηλών εισοδημάτων, ενώ περίπου 5-6 οικογένειες αγγίζουν τα όρια της οικονομικής εξαθλίωσης, με μέσο ετήσιο εισόδημα από 1,0€ έως 2500€. Οι υπόλοιποι δηλώνουν εισόδημα από 2500€ έως 5000€.

Αστικοδημοτική Τακτοποίηση: Στην περιοχή της Παγανής οι τσιγγάνοι / Ρομά στην πλειοψηφία τους είναι δημότες(91%) δεν έχουν εκκρεμότητες αστικοδημοτικής τακτοποίησης. Οι περισσότεροι απ' αυτούς έχουν στην κατοχή τους προσωπικά έγγραφα όπως ΑΔΤ, Ληξιαρχικές πράξεις γέννησης, Πιστοποιητικά Οικογενειακής Κατάστασης, ΑΦΜ και υποβάλλουν Φορολογική Δήλωση(80%).

Κοινωνικός αποκλεισμός–διακρίσεις: Οι κοινωνικές διακρίσεις απέναντι στους τσιγγάνους υπάρχουν λόγω της διαφορετικότητας αυτής της ομάδας και του γενικότερου τρόπου ζωής τους. Συχνά αναφέρουν περιστατικά μη σωστής συμπεριφοράς απέναντί τους από υπαλλήλους δημοτικών, δημόσιων υπηρεσιών, φορέων υγείας (Νοσοκομείο, Αστυνομία κτλ.). Ωστόσο, ο κοινωνικός τους αποκλεισμός ξεκινά και έχει αφορμή τον αναλφαβητισμό τους, ως αποτέλεσμα της μη φοίτησής τους στο σχολείο. Η οικονομική τους κατάσταση συμβάλλει στις κοινωνικές διακρίσεις που αντιμετωπίζουν σε μεγάλο βαθμό.

Παιδική Εργασία: Η χαμηλή οικονομική κατάσταση ορισμένων οικογενειών, τους αναγκάζει να χρησιμοποιούν τα παιδιά τους ως επιπλέον εργατικά χέρια για τη συμπλήρωση του εισοδήματος της οικογένειας, κυρίως στη συλλογή παλιοσίδερων και στο γυρολογικό εμπόριο. Εμφανίζεται το φαινόμενο της παιδικής επαιτείας.

Ενδοοικογενειακή Βία: Στον οικισμό δεν έχουν αναφερθεί σοβαρές περιπτώσεις οικογενειακής βίας (όμως το φαινόμενο αποσιωπάται). Υπάρχουν βέβαια και οι περιπτώσεις όπου υπό την επήρεια αλκοόλ ή/και ουσιών μπορεί να γίνουν επιθετικοί. Ιδιαίτερα προστατευτικοί είναι απέναντι στις νεαρές κοπέλες έως ότου παντρευτούν. Αν μπορούμε να αναφέρουμε μια μορφή καταπίεσης είναι το γεγονός ότι οι τσιγγάνες δεν είθισται να συγκεντρώνονται σε χώρους διασκέδασης, όπως καφετέριες, καφενεία κτλ. Συνήθως περιορίζουν τις δραστηριότητες τους στο οικογενειακό περιβάλλον.

Συμμετοχικότητα - Εκπροσώπηση - Άσκηση πολιτικών δικαιωμάτων:

Η συμμετοχή των τσιγγάνων στις πολιτικοκοινωνικές διαδικασίες είναι ελάχιστη, επειδή ο αναλφαβητισμός τους σε μεγάλη κλίμακα δεν τους επιτρέπει να διεκδικούν επαρκώς τα δικαιώματά τους. Ωστόσο όσοι είναι δημότες Κω ασκούν κανονικά το εκλογικό τους δικαίωμα. Στον Δήμο δεν υπάρχει Σύλλογος Ρομά, αλλά υπάρχει ένας άνδρας που τους εκπροσωπεί για θέματα που τους αφορούν.

2. ΣΤΕΓΑΣΗ ΚΑΙ ΒΑΣΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ

Χωροθέτηση οικισμού - Αστικό περιβάλλον: Στην περιοχή της Παγανής που ανήκει στο Δήμο (εκτός σχεδίου πόλης) και έχουν παραχωρηθεί προκάτ οικίσκοι, βρίσκεται ο οικισμός των τσιγγάνων. Ο οικισμός απέχει περίπου 6χλμ. Βόρεια από την πόλη και 300μ. περίπου από την Ε.Ο. Μυτιλήνης Καλλονής. Ο οικισμός βρίσκεται πλησίον επιχείρησης ανακυκλώσιμων υλικών κυρίως σιδήρου. Εντός του οικισμού-καταυλισμού δεν υπάρχουν κοινόχρηστοι χώροι όπου κατοικούν σε παραπήγματα και τροχόσπιτα μόνιμα 23 οικογένειες τσιγγάνων. Διατίθεται με μέριμνα του Δήμου Λέσβου παροχή ύδρευσης, και ηλεκτρισμού. Δεν υπάρχει αποχέτευση και παραμένει ημιτελής εγκατάσταση κοινόχρηστων λουτρών και υγιεινής, καθώς επίσης και αποχέτευσης σε ημικατασκευασμένο βόθρο. Στη συγκεκριμένη περιοχή εγκαθίστανται ανά τακτά διαστήματα οικογένειες μετακινούμενων τσιγγάνων όπου τον τελευταίο χρόνο διαμένει και μια οικογένεια φιλοξενούμενη. Για τη μετακίνησή τους στην πόλη χρησιμοποιούν αυτοκίνητο ή μεταβαίνουν πεζοί. Οι τσιγγάνοι αναφέρουν

ότι η συγκεκριμένη περιοχή επιλέχθηκε από τους ίδιους σε συνεργασία με τον δήμο, ως τόπος εγκατάστασης.

Τύπος Κατοικιών: Στεγάζονται σε προκάτ οικίσκους κατά βάση, αλλά και σε παραπήγματα, τα οποία στο σύνολό τους δεν καλύπτουν τις ανάγκες των ατόμων, είτε λόγω μεγέθους, είτε λόγω έλλειψης στοιχειώδους υποδομών (ύδρευσης, κυρίως αποχέτευσης, και ασφαλούς ηλεκτροδότησης). Ως μέσο θέρμανσης χρησιμοποιούν ξυλόσομπα ή ηλεκτρική θερμάστρα.

Δίκτυα υποδομών: Λόγω έλλειψης αποστραγγιστικών τάφρων τα όμβρια ύδατα λιμνάζουν στη νότια πλευρά του οικισμού, αποτελώντας εστία μόλυνσης. Πρέπει να αναφερθεί ότι δεν υπάρχει κεντρικό δίκτυο αποχέτευσης. Το 100 % των κατοικιών τσιγγάνων δεν είναι συνδεδεμένο με το δίκτυο ηλεκτροδότησης, και εξυπηρετούνται με αυτοσχέδιο τρόπο (σύνδεση με μπαλαντέζα από παροχή γεννητριών).

Όσον αφορά την υδροδότηση αξιοποιούν μια παροχή και το νερό το μεταφέρουν με λάστιχο αλλά και με μπουκάλια, νταμιτζάνες κλπ. Όλες οι παράγκες έχουν νερό μέσω βρύσης που υπάρχει σε κάθε κουζίνα. Οι υπόλοιποι που κατοικούν σε 3 καταλύματα έχουν υδροδεξαμενές και αγοράζουν το νερό.

Είναι προφανές ότι κανένα σπίτι δεν είναι συνδεδεμένο με δίκτυο σταθερής τηλεφωνίας, ενώ στο σύνολό τους κατέχουν κινητό τηλέφωνο. Ο οικισμός θέλει υποστήριξη, μπορεί να γίνει παρέμβαση λόγω του τόπου αναφοράς και του ιδιοκτησιακού καθεστώτος του καταυλισμού.

Αποκομιδή Απορριμμάτων: Στον οικισμό υπάρχουν κάδοι απορριμμάτων και μια φορά εβδομαδιαία γίνεται αποκομιδή.

3. ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ - ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ

Τομείς Απασχόλησης- Εποχικότητα – Κινητικότητα: Οι περισσότεροι ασχολούνται με το εμπόριο παλιοσίδηρων, ενώ υπάρχουν και μερικοί που δουλεύουν σε εποχιακά μεροκάματα και ως ανειδίκευτοι εποχικοί εργάτες. Συναντάται περιστασιακά και το επάγγελμα του μουσικού. Τα οικογενειακά εισόδημα ΟΓΑ, πρόνοιας κλπ. αποτελούν για κάποιες οικογένειες το κύριο εισόδημα.

Ανεργία: Η ανεργία είναι το κύριο χαρακτηριστικό της ομάδας και το 80% των τσιγγάνων δεν διαθέτουν κάρτα ανεργίας. Μεγάλο μέρος των οικογενειών δεν διαθέτουν σταθερό εισόδημα.

Οικονομική Τακτοποίηση: Σ' ένα σημαντικό ποσοστό(75%) έχουν εκκρεμότητες με ΔΟΥ και ΟΑΕΕ, καθώς προβαίνουν στη διαδικασία έναρξης

επαγγέλματος για αγορά εμπορικού αυτοκινήτου, με αποτέλεσμα να εκκρεμούν οφειλές στις συγκεκριμένες υπηρεσίες. Ένα μικρό ποσοστό τσιγγάνων με χαμηλό ετήσιο εισόδημα δεν προβαίνει στην υποβολή φορολογικής Δήλωσης(15%).

Γυναικεία Απασχόληση: Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται ότι δεν υπάρχει καμιά επαγγελματική απασχόληση των γυναικών. Ορισμένες γυναίκες απασχολούνται με τις οικογένειές τους στο εμπόριο παλιοσίδερων. Ένα μικρό ποσοστό επατεί ή προβαίνει σε παράνομες πράξεις.

Ευκαιρίες για Επαγγελματική Εξέλιξη - Επιχειρηματικότητα: Κανείς από τους τσιγγάνους της περιοχής δεν έχει αναπτύξει έως τώρα επιχειρηματική δραστηριότητα.

4. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Αναλφαβητισμός- Μαθητική Διαρροή : Η έλλειψη αλφαβητισμού στους ενήλικους ρομά είναι σε πολύ μεγάλο ποσοστό καθώς το μέσο επίπεδο εκπαίδευσης στους αρχηγούς της οικογένειας και στις συζύγους δεν υπερβαίνει τα δύο έτη, ελάχιστοι έχουν ολοκληρώσει το Δημοτικό ενώ στο πεδίο της εκπαίδευσης των παιδιών μεγάλο είναι το ποσοστό των παιδιών που εγκαταλείπουν το σχολείο ή δεν προσέρχονται κανονικά σ' αυτό, ενώ το προσδοκώμενο επίπεδο μόρφωσης παραμένει χαμηλά στο επίπεδο του δημοτικού σχολείου. Παρά το γεγονός ότι η συντριπτική πλειοψηφία των παιδιών εγγράφονται στα σχολεία της περιοχής, παρατηρείται συχνά το φαινόμενο της διακοπής της φοίτησης. Συχνότερος λόγος για την εγκατάλειψη του σχολείου δηλώνεται η δυσκολία στη μετακίνηση, οικονομικοί λόγοι και πιο σπάνια ο χλευασμός από συμμαθητές ή η αδιαφορία των εκπαιδευτικών στις δυσκολίες μάθησης που αντιμετωπίζουν τα παιδιά των ρομά. Η μαθητική διαρροή στο σύνολο των παιδιών του οικισμού, οφείλεται σε μεγάλο βαθμό και στην παιδεία και τη νοοτροπία μερικών γονέων που δεν θεωρούν τη μόρφωση εφόδιο όντας αγράμματοι και οι ίδιοι, ενώ σε πολλές των περιπτώσεων οφείλεται σε οικονομικούς λόγους, τη φτώχεια και την ανέχεια. Δεν πρέπει να παραβλέψει κανείς τα φαινόμενα χλευασμού και ιδιαίτερης αντιμετώπισης που αποτρέπουν τα παιδιά από τη συνέχιση της φοίτησης. Είναι εξαιρετικά δύσκολη η καταγραφή της μαθητικής διαρροής χωρίς τη συνδρομή των σχολικών μονάδων που πιστοποιούν τη διακοπή ή την εγκατάλειψη της σχολικής εκπαίδευσης, εδώ θα πρέπει να σημειώσουμε ότι με βάση την καταγραφή της ομάδας εργασίας, 15 οικογένειες δήλωσαν προβλήματα προσβασιμότητας στην εκπαίδευση η επικαλέστηκαν οικονομικούς λόγους και έχουν ήδη την τρέχουσα σχολική περίοδο διακόψει τη φοίτηση των παιδιών τους.

Πρόσβαση στην Εκπαίδευση: Αρκετά μακριά του οικισμού, σε απόσταση 900 μέτρων, βρίσκεται το Δημοτικό Σχολείο. Συχνά αναφέρουν οι γονείς ως πρόβλημα φοίτησης, την απόσταση που πρέπει να καλυφθεί έως το Δημοτικό Σχολείο.

Προγράμματα ένταξης στην εκπαίδευση: Στα Δημοτικά Σχολεία της περιοχής δεν λειτουργούν τμήματα ένταξης τσιγγανοπαίδων.

Εκπαίδευση Ενηλίκων: Δεν υφίσταται.

5. ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ

Πρόσβαση στην Υγεία: Η πρόσβαση προς τις μονάδες Υγείας (Νοσοκομείο, ΙΚΑ) είναι ανάλογη με την απόσταση από την πόλη, αλλά καθίσταται δυσχερής στη βάση της απόστασης (7 χιλιόμετρα). Συνήθως μεταβαίνουν με ιδιόκτητα αυτοκίνητα καθώς και πεζοί.

Πρόληψη και Προαγωγή Υγείας: Την περίοδο αναφοράς δεν αποτυπώνεται οργανωμένη και στοχευόμενη παρέμβαση σε επίπεδο δημοτικής ή/και περιφερειακής αρχής, ούτε και από εθελοντικές οργανώσεις, στον τομέα της προληπτικής ιατρικής. Δεν πραγματοποιούνται ούτε καν περιοδικά εμβολιασμοί στα τσιγγανόπαιδα της περιοχής. Επιπρόσθετα δεν έχουν γίνει προσπάθειες με πρωτοβουλία της περιφερειακής διεύθυνσης υγείας του νομού, με στόχο την καλύτερη ενημέρωση και ευαισθητοποίηση σε θέματα πρόληψης και προαγωγής υγείας. Απουσιάζει ο περιοδικός γυναικολογικός έλεγχος και τεστ PAP στο γυναικείο πληθυσμό. Λόγω του ότι οι Ρομά παντρεύονται σε πολύ μικρή ηλικία αποτέλεσμα είναι η συνεχής τεκνοποίηση και οποιαδήποτε μέθοδος αντισύλληψης δεν είναι διαδεδομένη.

Υγειονομική Ασφάλιση: Στην πλειοψηφία τους (80%) οι Ρομά είναι ανασφάλιστοι ή/και έχουν βιβλιάριο Απορίας. Εργαζόμενοι ασφαλισμένοι στο ΙΚΑ είναι το 10%, ενώ το 25% είναι ασφαλισμένοι στο ΙΚΑ ως άνεργοι μέσω ΟΑΕΔ (19-29 ετών). Το γεγονός ότι κάποιοι μένουν ανασφάλιστοι χωρίς βιβλιάριο ανασφάλιστου από την πρόνοια έγκειται στο ότι δεν προχωρούν την έκδοση προσωπικών εγγράφων όπως για παράδειγμα Αστυνομικού Δελτίου Ταυτότητας κ.ά.

Εξαρτήσεις – Ψυχική Υγεία: Η πλειονότητα του πληθυσμού είναι καπνιστές και έχει παρατηρηθεί ότι άντρες καταναλώνουν αλκοόλ αλλά σπάνια στα όρια της εξάρτησης. Στον οικισμό δεν παρουσιάζονται συχνά ψυχιατρικά προβλήματα και ροπή προς εξαρτήσεις από ναρκωτικές ουσίες, εκτός μεμονωμένων περιστατικών.

▪ Οικισμός Παππάδος Γέρας

Δημογραφικά Χαρακτηριστικά:

Πληθυσμός: 171 άτομα

Οικογένειες: 30 Κατοικίες: 25(1 σπίτι, 24 παράγκες)

Άνδρες: 79 Γυναίκες: 92

Ενήλικες: 59 Ανήλικοι: 112

Κινητικότητα Πληθυσμού: Πρόκειται για μόνιμο μη μετακινούμενο πληθυσμό, οι οποίοι ασχολούνται με το γυρολογικό εμπόριο, καλαθοπλεκτική και γενικές οικοδομικές – αγροτικές εργασίες.

1.ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΘΕΜΑΤΑ

Οικονομική Κατάσταση νοικοκυριών: Τα περισσότερα νοικοκυριά εντάσσονται στην κατηγορία των χαμηλών εισοδημάτων(2500-5000€), ενώ περίπου 5-6 οικογένειες αγγίζουν τα όρια της οικονομικής εξαθλίωσης, με μέσο ετήσιο εισόδημα από 1,0€ έως 2500€.

Αστικοδημοτική Τακτοποίηση: Στην περιοχή του Παππάδου οι τσιγγάνοι / Ρομά στην πλειοψηφία τους δεν έχουν εκκρεμότητες αστικοδημοτικής τακτοποίησης. Το 80% είναι δημότες Δ. Λέσβου και το υπόλοιπο ποσοστό ετεροδημότες. Τα προβλήματα που συνήθως ανακύπτουν, αφορούν αναγνωρίσεις τέκνων, καθώς οι τσιγγάνοι δεν διαθέτουν συνήθως άμεσα τα χρήματα που απαιτεί η συγκεκριμένη πράξη. Όλοι έχουν στην κατοχή τους προσωπικά έγγραφα όπως ΑΔΤ, Ληξιαρχικές πράξεις γέννησης, Πιστοποιητικά Οικογενειακής Κατάστασης, ΑΦΜ και στο σύνολό τους υποβάλλουν Φορολογική Δήλωση.

Κοινωνικός αποκλεισμός–διακρίσεις: Οι κοινωνικές διακρίσεις απέναντι στους τσιγγάνους υπάρχουν λόγω της διαφορετικότητας αυτής της ομάδας και του γενικότερου τρόπου ζωής τους. Συχνά αναφέρουν περιστατικά μη σωστής συμπεριφοράς απέναντί τους από υπαλλήλους δημοτικών, δημόσιων υπηρεσιών, φορέων υγείας (Νοσοκομείο, Αστυνομία κτλ.). Ωστόσο, ο κοινωνικός τους αποκλεισμός ξεκινά και έχει αφορμή τον αναλφαβητισμό τους, ως αποτέλεσμα της μη φοίτησής τους στο σχολείο. Η οικονομική τους κατάσταση συμβάλλει στις κοινωνικές διακρίσεις που αντιμετωπίζουν σε μεγάλο βαθμό.

Παιδική Εργασία: Η χαμηλή οικονομική κατάσταση ορισμένων οικογενειών, τους αναγκάζει να χρησιμοποιούν τα παιδιά τους ως επιπλέον εργατικά χέρια για τη συμπλήρωση του εισοδήματος της οικογένειας,

κυρίως στη συλλογή παλιοσίδερων και στο γυρολογικό εμπόριο. Εμφανίζεται το φαινόμενο της παιδικής επαιτείας.

Ενδοοικογενειακή Βία: Στον οικισμό δεν έχουν αναφερθεί σοβαρές περιπτώσεις οικογενειακής βίας. Οι τσιγγάνοι δεν είναι ιδιαίτερα καταπιεστικοί στα παιδιά και στις γυναίκες τους. Υπάρχουν βέβαια και οι περιπτώσεις όπου υπό την επήρεια αλκοόλ ή/και ουσιών μπορεί να γίνουν επιθετικοί. Ιδιαίτερα προστατευτικοί είναι απέναντι στις νεαρές κοπέλες έως ότου παντρευτούν. Αν μπορούμε να αναφέρουμε μια μορφή καταπίεσης είναι το γεγονός ότι οι τσιγγάνες δεν είθισται να συγκεντρώνονται σε χώρους διασκέδασης, όπως καφετέριες, καφενεία κτλ. Συνήθως περιορίζουν τις δραστηριότητες τους στο οικογενειακό περιβάλλον.

Συμμετοχικότητα – Εκπροσώπηση - Άσκηση πολιτικών δικαιωμάτων:

Η συμμετοχή των τσιγγάνων στις πολιτικοκοινωνικές διαδικασίες είναι ελάχιστη, επειδή ο αναλφαβητισμός τους σε μεγάλη κλίμακα δεν τους επιτρέπει να διεκδικούν επαρκώς τα δικαιώματά τους. Ωστόσο όσοι είναι δημότες Κω ασκούν κανονικά το εκλογικό τους δικαίωμα. Στον χωριό δεν υπάρχει Σύλλογος Ρομά, αλλά υπάρχει ένας άνδρας που τους εκπροσωπεί για θέματα που τους αφορούν.

2. ΣΤΕΓΑΣΗ ΚΑΙ ΒΑΣΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ

Χωροθέτηση οικισμού - Αστικό περιβάλλον: Στην περιοχή της Γέρας στον Παππάδο σε έκταση που ανήκει σε ρομά κατά τη δήλωσή τους έχουν κατασκευαστεί παράγκες και οικίσκοι, βρίσκεται ο οικισμός των τσιγγάνων. Ο οικισμός απέχει περίπου 0,5χλμ βόρεια-ανατολικά από την Παγανή και 300μ. περίπου από την εγκατάσταση του Μουσείου Ελιάς. Ο οικισμός βρίσκεται πλησίον ρέματος φυσικής απορροής υδάτων. Εντός του οικισμού-καταυλισμού δεν υπάρχουν κοινόχρηστοι χώροι όπου κατοικούν σε παραπήγματα και τροχόσπιτα μόνιμα 30 οικογένειες τσιγγάνων. Διατίθεται με μέριμνα του Δήμου Λέσβου παροχή ύδρευσης, και ηλεκτρισμού αλλά όμως έχει διακοπή η σύνδεση ρεύματος από την ΔΕΗ. Δεν υπάρχει αποχέτευση, ούτε εγκατάσταση κοινόχρηστων λουτρών και υγιεινής. Αναφέρεται η ύπαρξη αποχέτευσης σε ημικατασκευασμένο βόθρο σε 2 οικίσκους. Στη συγκεκριμένη περιοχή εγκαθίστανται ανά τακτά διαστήματα οικογένειες μετακινούμενων τσιγγάνων. Για τη μετακίνησή τους στην πόλη χρησιμοποιούν αυτοκίνητο ή μεταβαίνουν πεζοί. Οι τσιγγάνοι αναφέρουν ότι η συγκεκριμένη περιοχή επιλέχθηκε από τους ίδιους σε συνεργασία με τον δήμο, ως τόπος εγκατάστασης.

Τύπος Κατοικιών: Στεγάζονται σε παράγκες, τροχόσπιτα και προκάτ οικίσκους κατά βάση, αλλά και σε παραπήγματα, τα οποία στο σύνολό τους δεν καλύπτουν τις ανάγκες των ατόμων, είτε λόγω μεγέθους, είτε λόγω έλλειψης στοιχειώδους υποδομών (ύδρευσης, κυρίως αποχέτευσης, και ασφαλούς ηλεκτροδότησης). Ως μέσο θέρμανσης χρησιμοποιούν ξυλόσομπα ή ηλεκτρική θερμάστρα.

Δίκτυα υποδομών: Λόγω έλλειψης αποστραγγιστικών τάφρων τα όμβρια ύδατα λιμνάζουν στη βόρεια πλευρά του οικισμού, αποτελώντας εστία μόλυνσης. Πρέπει να αναφερθεί ότι δεν υπάρχει κεντρικό δίκτυο αποχέτευσης. Το 80 % των κατοικιών τσιγγάνων δεν είναι συνδεδεμένο με το δίκτυο ηλεκτροδότησης, και εξυπηρετούνται με αυτοσχέδιο τρόπο (σύνδεση με μπαλαντέζα από παροχή γεννητριών).

Όσον αφορά την υδροδότηση αξιοποιούν μια παροχή(60%) και το νερό το μεταφέρουν με λάστιχο αλλά και με μπουκάλια, νταμιτζάνες κλπ. Όλες οι παράγκες έχουν νερό μέσω βρύσης που υπάρχει σε κάθε κουζίνα. Οι υπόλοιποι που κατοικούν σε 2 καταλύματα έχουν υδροδεξαμενές και αγοράζουν το νερό.

Είναι προφανές ότι κανένα σπίτι δεν είναι συνδεδεμένο με δίκτυο σταθερής τηλεφωνίας, ενώ στο σύνολό τους κατέχουν κινητό τηλέφωνο. Ο οικισμός θέλει υποστήριξη, μπορεί να γίνει παρέμβαση λόγω του τόπου αναφοράς και του ιδιοκτησιακού καθεστώτος του καταυλισμού.

Αποκομιδή Απορριμμάτων: Στον οικισμό υπάρχουν κάδοι απορριμμάτων και μια φορά εβδομαδιαία γίνεται αποκομιδή.

3. ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ - ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ

Τομείς Απασχόλησης- Εποχικότητα – Κινητικότητα: Οι περισσότεροι ασχολούνται με το εμπόριο παλιοσίδερων, ενώ υπάρχουν και μερικοί που δουλεύουν σε εποχιακά μεροκάματα και ως ανειδίκευτοι εποχικοί εργάτες. Συναντάται περιστασιακά και το επάγγελμα του καλαθοπλέκτη. Τα οικογενειακά επιδόματα ΟΓΑ, πρόνοιας κλπ. αποτελούν για κάποιες οικογένειες το κύριο εισόδημα.

Ανεργία: Η ανεργία είναι το κύριο χαρακτηριστικό της ομάδας και το 80% των τσιγγάνων δεν διαθέτουν κάρτα ανεργίας. Μεγάλο μέρος των οικογενειών δεν διαθέτουν σταθερό εισόδημα.

Οικονομική Τακτοποίηση: Σ' ένα μικρό ποσοστό έχουν εκκρεμότητες με ΔΟΥ και ΟΑΕΕ(40%), καθώς προβαίνουν στη διαδικασία έναρξης επαγγέλματος για αγορά εμπορικού αυτοκινήτου, με αποτέλεσμα να εκκρεμούν οφειλές στις συγκεκριμένες υπηρεσίες. Ένα μικρό ποσοστό

τσιγγάνων(10%) με χαμηλό ετήσιο εισόδημα δεν προβαίνει στην υποβολή φορολογικής Δήλωσης.

Γυναικεία Απασχόληση: Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται ότι δεν υπάρχει καμιά επαγγελματική απασχόληση των γυναικών. Ορισμένες γυναίκες απασχολούνται με τις οικογένειές τους στο εμπόριο παλιοσίδερων. Ένα μικρό ποσοστό επαιτεί ή προβαίνει σε παράνομες πράξεις.

Ευκαιρίες για Επαγγελματική Εξέλιξη - Επιχειρηματικότητα: Κανείς από τους τσιγγάνους της περιοχής δεν έχει αναπτύξει έως τώρα επιχειρηματική δραστηριότητα.

4. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Αναλφαβητισμός- Μαθητική Διαρροή : Η έλλειψη αλφαβητισμού στους ενήλικους ρομά είναι σε πολύ μεγάλο ποσοστό καθώς το μέσο επίπεδο εκπαίδευσης στους αρχηγούς της οικογένειας και στις συζύγους δεν υπερβαίνει τα δύο έτη, ελάχιστοι έχουν ολοκληρώσει το Δημοτικό ενώ στο πεδίο της εκπαίδευσης των παιδιών μεγάλο είναι το ποσοστό των παιδιών που εγκαταλείπουν το σχολείο ή δεν προσέρχονται κανονικά σ' αυτό, ενώ το προσδοκώμενο επίπεδο μόρφωσης παραμένει χαμηλά στο επίπεδο του δημοτικού σχολείου. Παρά το γεγονός ότι η συντριπτική πλειοψηφία των παιδιών εγγράφονται στα σχολεία της περιοχής, παρατηρείται συχνά το φαινόμενο της διακοπής της φοίτησης. Συχνότερος λόγος για την εγκατάλειψη του σχολείου δηλώνεται η δυσκολία στη μετακίνηση, οικονομικοί λόγοι και πιο σπάνια ο χλευασμός από συμμαθητές ή η αδιαφορία των εκπαιδευτικών στις δυσκολίες μάθησης που αντιμετωπίζουν τα παιδιά των ρομά. Η μαθητική διαρροή οφείλεται σε μεγάλο βαθμό και στην παιδεία και τη νοοτροπία μερικών γονέων που δεν θεωρούν τη μόρφωση εφόδιο όντας αγράμματοι και οι ίδιοι, ενώ σε πολλές των περιπτώσεων οφείλεται σε οικονομικούς λόγους, τη φτώχεια και την ανέχεια. Δεν πρέπει να παραβλέψει κανείς τα φαινόμενα χλευασμού και ιδιαίτερης αντιμετώπισης που αποτρέπουν τα παιδιά από τη συνέχιση της φοίτησης. Είναι εξαιρετικά δύσκολη η καταγραφή της μαθητικής διαρροής χωρίς τη συνδρομή των σχολικών μονάδων που πιστοποιούν τη διακοπή ή την εγκατάλειψη της σχολικής εκπαίδευσης, εδώ θα πρέπει να σημειώσουμε ότι με βάση την καταγραφή της ομάδας εργασίας, 5 οικογένειες δήλωσαν προβλήματα προσβασιμότητας στην εκπαίδευση ή επικαλέστηκαν οικονομικούς λόγους και έχουν ήδη την τρέχουσα σχολική περίοδο διακόψει τη φοίτηση των παιδιών τους.

Πρόσβαση στην Εκπαίδευση: Αρκετά κοντά του οικισμού, σε απόσταση 300 μέτρων περίπου, βρίσκεται το Δημοτικό Σχολείο στον Παππάδο. Συχνά

όμως, αναφέρουν οι γονείς ως πρόβλημα φοίτησης, την απόσταση που πρέπει να καλυφθεί έως το Δημοτικό Σχολείο.

Προγράμματα ένταξης στην εκπαίδευση: Στα Δημοτικά Σχολεία της περιοχής δεν λειτουργούν τμήματα ένταξης τσιγγανοπαίδων.

Εκπαίδευση Ενηλίκων: Δεν υφίσταται.

5. ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ

Πρόσβαση στην Υγεία: Η πρόσβαση προς τις μονάδες Υγείας (Νοσοκομείο, ΙΚΑ) είναι ανάλογη με την απόσταση από την πόλη, αλλά καθίσταται δυσχερής στη βάση της απόστασης (37 χιλιόμετρα). Συνήθως μεταβαίνουν με ιδιόκτητα αυτοκίνητα καθώς και πεζοί.

Πρόληψη και Προαγωγή Υγείας: Την περίοδο αναφοράς δεν αποτυπώνεται οργανωμένη και στοχευόμενη παρέμβαση σε επίπεδο δημοτικής ή/και περιφερειακής αρχής, ούτε και από εθελοντικές οργανώσεις, στον τομέα της προληπτικής ιατρικής. Δεν πραγματοποιούνται ούτε καν περιοδικά εμβολιασμοί στα τσιγγανόπαιδα της περιοχής. Επιπρόσθετα δεν έχουν γίνει προσπάθειες με πρωτοβουλία της περιφερειακής διεύθυνσης υγείας του νομού, με στόχο την καλύτερη ενημέρωση και ευαισθητοποίηση σε θέματα πρόληψης και προαγωγής υγείας. Απουσιάζει ο περιοδικός γυναικολογικός έλεγχος και τεστ PAP στο γυναικείο πληθυσμό. Λόγω του ότι οι Ρομά παντρεύονται σε πολύ μικρή ηλικία αποτέλεσμα είναι η συνεχής τεκνοποίηση και οποιαδήποτε μέθοδος αντισύλληψης δεν είναι διαδεδομένη.

Υγειονομική Ασφάλιση: Στην πλειοψηφία τους (80%) οι Ρομά είναι ανασφάλιστοι ή/και έχουν βιβλιάριο Απορίας. Εργαζόμενοι ασφαλισμένοι στο ΙΚΑ δεν αναφέρθηκαν, ενώ το 25% είναι ασφαλισμένοι στο ΙΚΑ ως άνεργοι μέσω ΟΑΕΔ (19-29 ετών). Το γεγονός ότι κάποιοι μένουν ανασφάλιστοι χωρίς βιβλιάριο ανασφαλιστού από την πρόνοια έγκειται στο ότι δεν προχωρούν την έκδοση προσωπικών εγγράφων όπως για παράδειγμα Αστυνομικού Δελτίου Ταυτότητας κ.ά.

Εξαρτήσεις – Ψυχική Υγεία: Η πλειονότητα του πληθυσμού είναι καπνιστές και έχει παρατηρηθεί ότι άντρες καταναλώνουν αλκοόλ αλλά σπάνια στα όρια της εξάρτησης. Στον οικισμό δεν παρουσιάζονται συχνά ψυχιατρικά προβλήματα και ροπή προς εξαρτήσεις από ναρκωτικές ουσίες, εκτός μεμονωμένων περιστατικών.

- Μυτιλήνη (Εντός του αστικού ιστού)

Δημογραφικά Χαρακτηριστικά:

Πληθυσμός: 30 άτομα

Οικογένειες: 7

Άνδρες: 6

Γυναίκες: 7

Ενήλικες: 14

Ανήλικοι: 16

Ενοικιαζόμενες Κατοικίες: 5

Εγκαταλελειμμένο σπίτι από τους ιδιοκτήτες: 1

Υπαίθρια: 1

Κινητικότητα πληθυσμού: Στην πλειοψηφία τους πρόκειται για μόνιμο μη μετακινούμενο πληθυσμό εκτός από ένα ζευγάρι που μετακινείται κάθε έξι μήνες.

1.ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΘΕΜΑΤΑ

Οικονομική κατάσταση των νοικοκυριών: Τα περισσότερα νοικοκυριά (6) αγγίζουν τα όρια της οικονομικής εξαθλίωσης με μέσο ετήσιο εισόδημα από 1€ έως 2500€, που προέρχεται από μεροκάματα. Ένα νοικοκυριό εντάσσεται στην κατηγορία από 12.500€ έως 15.000 €, εισόδημα που προέρχεται από επαγγελματική δραστηριότητα (εμπόριο εντός μισθωμένου καταστήματος).

Αστικοδημοτική τακτοποίηση: Στην πλειοψηφία τους τα μέλη των οικογενειών αυτών διαθέτουν προσωπικά έγγραφα που τους διευκολύνουν στις συναλλαγές τους με τις δημόσιες υπηρεσίες.

Κοινωνικός αποκλεισμός – διακρίσεις: Οι κοινωνικές διακρίσεις απέναντι στους τσιγγάνους υπάρχουν λόγω της διαφορετικότητας αυτής της ομάδας και του γενικότερου τρόπου ζωής τους. Συχνά αναφέρουν περιστατικά μη σωστής συμπεριφοράς απέναντί τους από υπαλλήλους δημοτικών, δημόσιων υπηρεσιών, φορέων υγείας (Νοσοκομείο, Αστυνομία κτλ). Ωστόσο, ο κοινωνικός τους αποκλεισμός ξεκινά και έχει αφορμή τον αναλφαβητισμό τους, ως αποτέλεσμα της μη φοίτησής τους στο σχολείο. Η οικονομική τους κατάσταση συμβάλλει στις κοινωνικές διακρίσεις που αντιμετωπίζουν σε μεγάλο βαθμό.

Παιδική Εργασία: Η χαμηλή οικονομική κατάσταση ορισμένων οικογενειών, τους αναγκάζει να χρησιμοποιούν τα παιδιά τους ως επιπλέον εργατικά χέρια για τη συμπλήρωση του εισοδήματος της οικογένειας,

κυρίως στη συλλογή παλιοσίδερων και στο γυρολογικό εμπόριο. Εμφανίζεται το φαινόμενο της παιδικής επαιτείας.

Ενδοοικογενειακή Βία: Στον οικισμό δεν έχουν αναφερθεί σοβαρές περιπτώσεις οικογενειακής βίας. Οι τσιγγάνοι δεν είναι ιδιαίτερα καταπιεστικοί στα παιδιά και στις γυναίκες τους. Υπάρχουν βέβαια και οι περιπτώσεις όπου υπό την επήρεια αλκοόλ ή/και ουσιών μπορεί να γίνουν επιθετικοί. Ιδιαίτερα προστατευτικοί είναι απέναντι στις νεαρές κοπέλες έως ότου παντρευτούν. Αν μπορούμε να αναφέρουμε μια μορφή καταπίεσης είναι το γεγονός ότι οι τσιγγάνες δεν είθισται να συγκεντρώνονται σε χώρους διασκέδασης, όπως καφετέριες, καφενεία κτλ. Συνήθως περιορίζουν τις δραστηριότητες τους στο οικογενειακό περιβάλλον.

Συμμετοχικότητα – Εκπροσώπηση – Άσκηση πολιτικών δικαιωμάτων:

Η συμμετοχή των τσιγγάνων στις πολιτικοκοινωνικές διαδικασίες είναι ελάχιστη επειδή ο αναλφαβητισμός τους σε μεγάλη κλίμακα δεν τους επιτρέπει να διεκδικούν επαρκώς τα δικαιώματά τους. Ωστόσο όσοι είναι δημότες Κω ασκούν κανονικά το εκλογικό τους δικαίωμα. Στον Δήμο Κω δεν υπάρχει Σύλλογος Ρομά αλλά υπάρχει ένας άνδρας που τους εκπροσωπεί για θέματα που τους αφορούν.

2. ΣΤΕΓΑΣΗ ΚΑΙ ΒΑΣΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ

Χωροθέτηση οικισμού - Αστικό περιβάλλον: Οι ωφελούμενοι Ρομά κατοικούν εντός του αστικού ιστού της πόλης.

Τύπος Κατοικιών: Στεγάζονται σε κατοικίες ενοικιαζόμενες, πλην μιας οικογένειας που κατοικεί σε εγκαταλειμμένο σπίτι.

Δίκτυα υποδομών: Δεν υπάρχουν προβλήματα ύδρευσης, αποχέτευσης, και ασφαλούς ηλεκτροδότησης). Ως μέσο θέρμανσης χρησιμοποιούν ξυλόσομπα ή ηλεκτρική θερμάστρα.

Δεν αναφέρεται σύνδεση με δίκτυο σταθερής τηλεφωνίας, ενώ στο σύνολό τους κατέχουν κινητό τηλέφωνο.

Αποκομιδή Απορριμμάτων: Στην περιοχή υπάρχουν κάδοι απορριμμάτων και γίνεται αποκομιδή.

3. ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ – ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ

Τομείς Απασχόλησης- Εποχικότητα – Κινητικότητα: Οι περισσότεροι ασχολούνται με το εμπόριο ενώ υπάρχουν και μερικοί που δουλεύουν σε εποχικά μεροκάματα και ως ανειδίκευτοι εποχικοί εργάτες. **Συναντάται**

περιστασιακά και το επάγγελμα του μουσικού. Τα Οικογενειακά εισόδημα ΟΓΑ, πρόνοιας κλπ. αποτελούν για κάποιες οικογένειες το κύριο εισόδημα.

Ανεργία: Η ανεργία είναι το κύριο χαρακτηριστικό της ομάδας και το 80% των τσιγγάνων δεν διαθέτουν κάρτα ανεργίας. Μεγάλο μέρος των οικογενειών δεν διαθέτουν σταθερό εισόδημα.

Οικονομική Τακτοποίηση: Σ' ένα μικρό ποσοστό έχουν εκκρεμότητες με ΔΟΥ και ΟΑΕΕ καθώς προβαίνουν στη διαδικασία έναρξης επαγγέλματος για αγορά εμπορικού αυτοκινήτου, με αποτέλεσμα να εκκρεμούν οφειλές στις συγκεκριμένες υπηρεσίες. Ένα μικρό ποσοστό τσιγγάνων με χαμηλό ετήσιο εισόδημα δεν προβαίνει στην υποβολή φορολογικής δήλωσης.

Γυναικεία Απασχόληση: Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται ότι δεν υπάρχει καμιά επαγγελματική απασχόληση των γυναικών. Ορισμένες γυναίκες απασχολούνται με τις οικογένειές τους στο εμπόριο παλιοσίδερων. Ένα μικρό ποσοστό επατεί.

Ευκαιρίες για Επαγγελματική Εξέλιξη – Επιχειρηματικότητα: Κανείς από τους τσιγγάνους της περιοχής δεν έχει αναπτύξει έως τώρα επιχειρηματική δραστηριότητα.

4. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Αναλφαβητισμός: Το σύνολο (100%) των ενηλίκων Ρομά δεν έχει ολοκληρώσει την πρωτοβάθμια Εκπαίδευση.

Μαθητική Διαρροή: Τα παιδιά των οικογενειών αυτών όσα βρίσκονται στην σχολική ηλικία σε πλήθος έντεκα (11), φοιτούν σε σχολεία της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Αντιμετωπίζουν λόγω οικονομικών προβλημάτων δυσπραγία στην υποστήριξη της φοίτησης με το εκπαιδευτικό υλικό, την ένδυση των παιδιών και την προμήθεια σχολικών ειδών, καθώς επίσης αναφέρονται και προβλήματα μετακίνησης.

Πρόσβαση στην Εκπαίδευση: Συχνά αναφέρουν οι γονείς ως πρόβλημα φοίτησης, την απόσταση που πρέπει να καλυφθεί έως το Δημοτικό Σχολείο.

Προγράμματα ένταξης στην εκπαίδευση: Στα Δημοτικά Σχολεία της περιοχής δεν λειτουργούν τμήματα ένταξης τσιγγανοπαίδων.

Εκπαίδευση Ενηλίκων: Δεν υφίσταται.

5. ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ

Πρόσβαση στην Υγεία: Η πρόσβαση προς τις μονάδες Υγείας (Νοσοκομείο, ΙΚΑ) είναι ανάλογη με την απόσταση από τον τόπο κατοικίας στην πόλη. Συνήθως μεταβαίνουν με ιδιόκτητα αυτοκίνητα καθώς και πεζοί. Τα προβλήματα όσον αφορά την πρόσβασή τους στην υγεία εντοπίζονται στη μετακίνηση, την προτεραιότητα στη Μονάδα Υγείας, στον ρατσισμό που αναφέρουν συχνά και στο ότι λόγω των ελλείψεων των ειδικοτήτων γιατρών του Νοσοκομείου της Μυτιλήνης σε συνδυασμό με την οικονομική τους δυσπραγία, δεν μπορούν να επισκεφτούν ιδιώτες γιατρούς π.χ. παιδίατρος.

Πρόληψη και Προαγωγή Υγείας: Την περίοδο αναφοράς δεν αποτυπώνεται οργανωμένη και στοχευόμενη παρέμβαση σε επίπεδο δημοτικής ή/και περιφερειακής αρχής, ούτε και από εθελοντικές οργανώσεις, στον τομέα της προληπτικής ιατρικής. Δεν πραγματοποιούνται ούτε καν περιοδικά εμβολιασμοί στα τσιγγανόπαιδα της περιοχής. Επιπρόσθετα δεν έχουν γίνει προσπάθειες με πρωτοβουλία της περιφερειακής διεύθυνσης υγείας του νομού, με στόχο την καλύτερη ενημέρωση και ευαισθητοποίηση σε θέματα πρόληψης και προαγωγής υγείας. Απουσιάζει ο περιοδικός γυναικολογικός έλεγχος και τεστ PAP στον γυναικείο πληθυσμό. Λόγω του ότι οι Ρομά παντρεύονται σε πολύ μικρή ηλικία υπάρχει συνεχής τεκνοποίηση και οποιαδήποτε μέθοδος αντισύλληψης δεν είναι διαδεδομένη.

Υγειονομική Ασφάλιση: Στην πλειοψηφία τους (80%) οι Ρομά είναι ανασφάλιστοι ή/και έχουν βιβλιάριο απορίας. Εργαζόμενοι ασφαλισμένοι στο ΙΚΑ είναι το 25%. Το γεγονός ότι κάποιοι μένουν ανασφάλιστοι χωρίς βιβλιάριο ανασφαλίστου από την Πρόνοια έγκειται στο ότι δεν προχωρούν την έκδοση προσωπικών εγγράφων, όπως για παράδειγμα Αστυνομικού Δελτίου Ταυτότητας κ.ά.

Εξαρτήσεις – Ψυχική Υγεία: Η πλειονότητα του πληθυσμού είναι καπνιστές και έχει παρατηρηθεί ότι άντρες καταναλώνουν αλκοόλ αλλά σπάνια στα όρια της εξάρτησης. Στον οικισμό δεν παρουσιάζονται συχνά ψυχιατρικά προβλήματα και ροπή προς εξαρτήσεις από ναρκωτικές ουσίες, εκτός μεμονωμένων περιστατικών.

- [Δημοτική ενότητα Καλλονής](#)

Δημογραφικά Χαρακτηριστικά:

Πληθυσμός: 34 άτομα

Οικογένειες : 7

Άνδρες: 10   Γυναίκες: 24

Ενήλικες: 24   Ανήλικοι: 10

Κατοικίες: 7

Κινητικότητα πληθυσμού: Στην πλειοψηφία τους πρόκειται για μόνιμο μη μετακινούμενο πληθυσμό που διαμένει για 30 χρόνια στην περιοχή.

1. ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΘΕΜΑΤΑ

Οικονομική κατάσταση των νοικοκυριών: Δύο νοικοκυριά (2) αγγίζουν τα όρια της οικονομικής εξαθλίωσης με μέσο ετήσιο εισόδημα από 1€ έως 2500€. Ένα από τα νοικοκυριά εντάσσεται στην κατηγορία από 5.000€ έως 7.500 €. Τέσσερα (4) νοικοκυριά εντάσσονται στην κατηγορία από 2.500€ έως 5.000 €.

Αστικοδημοτική τακτοποίηση: Στην πλειοψηφία τους τα μέλη των οικογενειών αυτών διαθέτουν προσωπικά έγγραφα που τους διευκολύνουν στις συναλλαγές τους με τις δημόσιες υπηρεσίες.

Κοινωνικός αποκλεισμός - διακρίσεις: Οι κοινωνικές διακρίσεις απέναντι στους τσιγγάνους υπάρχουν λόγω της διαφορετικότητας αυτής της ομάδας και του γενικότερου τρόπου ζωής τους. Όμως οι διαβιούντες Ρομά στην Καλλονή δεν αναφέρουν περιστατικά μη σωστής συμπεριφοράς απέναντί τους από υπαλλήλους δημοτικών, δημόσιων υπηρεσιών, φορέων υγείας (Κέντρο Υγείας, Νοσοκομείο Μυτιλήνης, Αστυνομία κτλ). Υπάρχει ομαλή κοινωνική ενσωμάτωση στον κοινωνικό και οικονομικό ιστό. Η οικονομική τους κατάσταση συμβάλλει στη διαμόρφωση της κατάστασης αυτής.

Παιδική Εργασία: Δεν εμφανίζεται το φαινόμενο της παιδικής εργασίας ούτε επαιτείας.

Ενδοοικογενειακή Βία: Στον οικισμό δεν έχουν αναφερθεί σοβαρές περιπτώσεις οικογενειακής βίας. Υπάρχουν βέβαια και οι περιπτώσεις όπου υπό την επήρεια αλκοόλ ή/και ουσιών μπορεί να γίνουν επιθετικοί. Ιδιαίτερα προστατευτικοί είναι απέναντι στις νεαρές κοπέλες έως ότου παντρευτούν.

Συμμετοχικότητα – Εκπροσώπηση – Άσκηση πολιτικών δικαιωμάτων:

Η συμμετοχή των τσιγγάνων στις πολιτικοκοινωνικές διαδικασίες είναι ομαλή.

2. ΣΤΕΓΑΣΗ ΚΑΙ ΒΑΣΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ

Χωροθέτηση οικισμού - Αστικό περιβάλλον: Οι ωφελούμενοι Ρομά κατοικούν εντός του αστικού ιστού της Καλλονής.

Τύπος Κατοικιών: Στεγάζονται σε κατοικίες ενοικιαζόμενες.

Δίκτυα υποδομών: Δεν υπάρχουν προβλήματα ύδρευσης, αποχέτευσης, και ασφαλούς ηλεκτροδότησης). Ως μέσο θέρμανσης χρησιμοποιούν ξυλόσομπα ή ηλεκτρική θερμάστρα.

Δεν αναφέρεται σύνδεση με δίκτυο σταθερής τηλεφωνίας, ενώ στο σύνολό τους κατέχουν κινητό τηλέφωνο.

Αποκομιδή Απορριμμάτων: Στην περιοχή υπάρχουν κάδοι απορριμμάτων και γίνεται αποκομιδή.

3. ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ – ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ

Τομείς Απασχόλησης- Εποχικότητα – Κινητικότητα: Οι περισσότεροι Ρομά ασχολούνται με το εμπόριο ως πλανόδιοι μικροπωλητές. Υπάρχουν τρεις άντρες άνεργοι, των οποίων όμως εργάζονται οι σύζυγοί τους που δουλεύουν σε εποχιακά μεροκάματα. Τα Οικογενειακά επιδόματα ΟΓΑ, πρόνοιας κλπ. αποτελούν για κάποιες οικογένειες το κύριο εισόδημα.

Ανεργία: Η ανεργία είναι χαμηλή αλλά και το 80% των τσιγγάνων δεν διαθέτουν κάρτα ανεργίας. Μεγάλο μέρος των οικογενειών δεν διαθέτουν σταθερό εισόδημα.

Οικονομική Τακτοποίηση: Σ' ένα μικρό ποσοστό έχουν εκκρεμότητες με ΔΟΥ και ΟΑΕΕ καθώς προβαίνουν στη διαδικασία έναρξης επαγγέλματος για αγορά εμπορικού αυτοκινήτου, με αποτέλεσμα να εκκρεμούν οφειλές στις συγκεκριμένες υπηρεσίες. Ένα μικρό ποσοστό τσιγγάνων με χαμηλό ετήσιο εισόδημα δεν προβαίνει στην υποβολή φορολογικής δήλωσης.

Γυναικεία Απασχόληση: Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται ότι δεν υπάρχει καμιά επαγγελματική απασχόληση των γυναικών. Ορισμένες γυναίκες απασχολούνται με τις οικογένειές τους στο εμπόριο παλιοσίδερων. Ένα μικρό ποσοστό επαιτεί.

Ευκαιρίες για Επαγγελματική Εξέλιξη – Επιχειρηματικότητα: Κανείς από τους τσιγγάνους της περιοχής δεν έχει αναπτύξει έως τώρα επιχειρηματική δραστηριότητα.

4. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Αναλφαβητισμός: Σε σημαντικό ποσοστό (65%) των ενηλίκων Ρομά δηλώνεται ότι έχει ολοκληρώσει την πρωτοβάθμια Εκπαίδευση.

Μαθητική Διαρροή: Όλα τα παιδιά που βρίσκονται στην σχολική ηλικία, φοιτούν στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση κι ένα στην δευτεροβάθμια (νυχτερινό γυμνάσιο). Αντιμετωπίζουν, λόγω οικονομικών προβλημάτων, δυσπραγία στην υποστήριξη της φοίτησης με το εκπαιδευτικό υλικό, την ένδυση των παιδιών και την προμήθεια σχολικών ειδών, καθώς επίσης αναφέρονται και προβλήματα μετακίνησης.

Πρόσβαση στην Εκπαίδευση: Συχνά αναφέρουν οι γονείς ως πρόβλημα φοίτησης, την απόσταση που πρέπει να καλυφθεί έως το Δημοτικό Σχολείο.

Προγράμματα ένταξης στην εκπαίδευση: Στα Δημοτικά Σχολεία της περιοχής δεν λειτουργούν τμήματα ένταξης τσιγγανοπαίδων.

Εκπαίδευση Ενηλίκων: Δεν υφίσταται.

5. ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ

Πρόσβαση στην Υγεία: Η πρόσβαση προς τις μονάδες Υγείας (Νοσοκομείο, ΙΚΑ) είναι ανάλογη με την απόσταση από τον τόπο κατοικίας στην πόλη. Συνήθως μεταβαίνουν με ιδιόκτητα αυτοκίνητα καθώς και πεζή. Τα προβλήματα όσον αφορά στην πρόσβασή τους στην υγεία αφορούν στην μετακίνηση, την προτεραιότητα στη Μονάδα Υγείας, στον ρατσισμό που αναφέρουν συχνά ότι και λόγω των ελλείψεων των ειδικοτήτων γιατρών του Νοσοκομείου της Καλλονής που σε συνδυασμό με την οικονομική τους δυσπραγία, δεν μπορούν να επισκεφτούν ιδιώτες γιατρούς π.χ. παιδίατρος.

Πρόληψη και Προαγωγή Υγείας: Την τρέχουσα περίοδο αναφοράς δεν αποτυπώνεται οργανωμένη και στοχευόμενη παρέμβαση σε επίπεδο δημοτικής ή/και περιφερειακής Αρχής, ούτε και από εθελοντικές οργανώσεις, στον τομέα της προληπτικής ιατρικής. Δε πραγματοποιούνται ούτε καν περιοδικά εμβολιασμοί στα τσιγγανόπαιδα της περιοχής. Επιπρόσθετα δεν έχουν γίνει προσπάθειες με πρωτοβουλία της περιφερειακής διεύθυνσης υγείας του νομού, με στόχο την καλύτερη ενημέρωση και ευαισθητοποίηση σε θέματα πρόληψης και προαγωγής

υγείας. Απουσιάζει ο περιοδικός γυναικολογικός έλεγχος και τεστ PAP στον γυναικείο πληθυσμό. Λόγω του ότι οι Ρομά παντρεύονται σε πολύ μικρή ηλικία έχει ως αποτέλεσμα τη συνεχή τεκνοποίηση και οποιαδήποτε μέθοδος αντισύλληψης δεν είναι διαδεδομένη.

Υγειονομική Ασφάλιση: Όλα τα μέλη των οικογενειών έχουν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη από ασφαλιστικό φορέα.

Εξαρτήσεις – Ψυχική Υγεία: Η πλειονότητα του πληθυσμού είναι καπνιστές και έχει παρατηρηθεί ότι άντρες καταναλώνουν αλκοόλ αλλά σπάνια στα όρια της εξάρτησης. Στον οικισμό αναφέρθηκε ότι δεν παρουσιάζονται ψυχιατρικά προβλήματα και ροπή προς εξαρτήσεις από ναρκωτικές ουσίες.

- [Δάφια, Αγ. Παρασκευή, Αρίσβη, Κεράμι, Λάμπου Μύλοι](#)

Δημογραφικά Χαρακτηριστικά:

Πληθυσμός: 80 άτομα

Οικογένειες : 22

Άνδρες: 40

Γυναίκες: 40

Ενήλικες: 44

Ανήλικοι: 36

Κατοικίες: 22(1 ιδιόκτητη & 21 ενοικιαζόμενες)

Κινητικότητα πληθυσμού: Στην πλειοψηφία τους πρόκειται για μόνιμο μη μετακινούμενο πληθυσμό που διαμένει για 20 και πλέον χρόνια στην περιοχή, εκτός από τους κατοίκους στο Κεραμί που διαβιούν την τελευταία 10ετία.

1.ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΘΕΜΑΤΑ

Οικονομική κατάσταση των νοικοκυριών: Δύο νοικοκυριά (2) αγγίζουν τα όρια της οικονομικής εξαθλίωσης με μέσο ετήσιο εισόδημα από 1€ έως 2500€. Η πλειοψηφία από τα νοικοκυριά (16) εντάσσονται στην κατηγορία από 2.500€ έως 5.000 €. Τέσσερα (4) από τα νοικοκυριά εντάσσεται στην κατηγορία από 5.000€ έως 7.500 €.

Αστικοδημοτική τακτοποίηση: Στην πλειοψηφία τους τα μέλη των οικογενειών αυτών διαθέτουν προσωπικά έγγραφα που τους διευκολύνουν στις συναλλαγές τους με τις δημόσιες υπηρεσίες. Στη συντριπτική πλειοψηφία (90%) είναι δημότες Λέσβου.

Κοινωνικός αποκλεισμός - διακρίσεις: Οι κοινωνικές διακρίσεις απέναντι στους τσιγγάνους υπάρχουν λόγω της διαφορετικότητας αυτής της ομάδας και του γενικότερου τρόπου ζωής τους. Όμως οι διαβιούντες Ρομά στις αναφερόμενες περιοχές δεν αναφέρουν περιστατικά μη σωστής συμπεριφοράς απέναντί τους από υπαλλήλους δημοτικών, δημόσιων υπηρεσιών, φορέων υγείας (Κέντρο Υγείας, Νοσοκομείο Μυτιλήνης, Αστυνομία κτλ). Υπάρχει ομαλή κοινωνική ενσωμάτωση στον κοινωνικό και οικονομικό ιστό. Η οικονομική τους κατάσταση συμβάλλει στη διαμόρφωση της κατάστασης αυτής.

Παιδική Εργασία: Δεν εμφανίζεται το φαινόμενο της παιδικής εργασίας ούτε επαιτείας.

Ενδοοικογενειακή Βία: Στους οικισμούς δεν έχουν αναφερθεί σοβαρές περιπτώσεις οικογενειακής βίας. Υπάρχουν βέβαια και οι περιπτώσεις όπου υπό την επήρεια αλκοόλ ή/και ουσιών μπορεί να γίνουν επιθετικοί. Ιδιαίτερα προστατευτικοί είναι απέναντι στις νεαρές κοπέλες έως ότου παντρευτούν.

Συμμετοχικότητα - Εκπροσώπηση - Άσκηση πολιτικών δικαιωμάτων:

Η συμμετοχή των τσιγγάνων στις πολιτικοκοινωνικές διαδικασίες είναι ομαλή.

2. ΣΤΕΓΑΣΗ ΚΑΙ ΒΑΣΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ

Χωροθέτηση οικισμού - Αστικό περιβάλλον: Οι ωφελούμενοι Ρομά κατοικούν εντός του αστικού ιστού των αναφερομένων χωριών σε ενοικιαζόμενες κατοικίες.

Τύπος Κατοικιών: Στεγάζονται σε κατοικίες ενοικιαζόμενες και μία οικογένεια σε ιδιόκτητη.

Δίκτυα υποδομών: Δεν υπάρχουν προβλήματα ύδρευσης, αποχέτευσης, και ασφαλούς ηλεκτροδότησης). Ως μέσο θέρμανσης χρησιμοποιούν ξυλόσομπα ή ηλεκτρική θερμάστρα.

Δεν αναφέρεται σύνδεση με δίκτυο σταθερής τηλεφωνίας, ενώ στο σύνολό τους κατέχουν κινητό τηλέφωνο.

Αποκομιδή Απορριμμάτων: Στην περιοχή υπάρχουν κάδοι απορριμμάτων και γίνεται αποκομιδή.

3. ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ – ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ

Τομείς Απασχόλησης- Εποχικότητα – Κινητικότητα: Οι περισσότεροι Ρομά ασχολούνται με το εμπόριο ως πλανόδιοι μικροπωλητές. Υπάρχουν τρεις άντρες άνεργοι, των οποίων όμως εργάζονται οι σύζυγοί τους που δουλεύουν σε εποχιακά μεροκάματα. Τα Οικογενειακά επιδόματα ΟΓΑ, πρόνοιας κλπ. αποτελούν για κάποιες οικογένειες το κύριο εισόδημα.

Ανεργία: Η ανεργία είναι χαμηλή αλλά και το 80% των τσιγγάνων δεν διαθέτουν κάρτα ανεργίας. Μεγάλο μέρος των οικογενειών δεν διαθέτουν σταθερό εισόδημα.

Οικονομική Τακτοποίηση: Σ' ένα ποσοστό(60%) έχουν εκκρεμότητες με ΔΟΥ και ΟΑΕΕ καθώς προβαίνουν στη διαδικασία έναρξης επαγγέλματος, ειδικά πλανόδιου πωλητή, για αγορά εμπορικού αυτοκινήτου, με αποτέλεσμα να εκκρεμούν οφειλές στις συγκεκριμένες υπηρεσίες. Ένα μικρό ποσοστό τσιγγάνων με χαμηλό ετήσιο εισόδημα δεν προβαίνει στην υποβολή φορολογικής δήλωσης.

Γυναικεία Απασχόληση: Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται ότι δεν υπάρχει καμιά επαγγελματική απασχόληση των γυναικών. Ορισμένες γυναίκες απασχολούνται με τις οικογένειές τους στο εμπόριο παλιοσίδερων.

Ευκαιρίες για Επαγγελματική Εξέλιξη – Επιχειρηματικότητα: Αναφέρεται ότι από τους τσιγγάνους της περιοχής υπάρχουν 2-3 οικογένειες που έχουν αναπτύξει επιχειρηματική δραστηριότητα σε στεγασμένο χώρο.

4. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Αναλφαβητισμός: Σε σημαντικό ποσοστό (65%) των ενηλίκων Ρομά δηλώνεται ότι έχει ολοκληρώσει την πρωτοβάθμια Εκπαίδευση.

Μαθητική Διαρροή: Όλα τα παιδιά που βρίσκονται στην σχολική ηλικία, φοιτούν στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, στο γυμνάσιο κι ένα στην δευτεροβάθμια (νυχτερινό γυμνάσιο). Αντιμετωπίζουν, λόγω οικονομικών προβλημάτων, δυσπραγία στην υποστήριξη της φοίτησης με το εκπαιδευτικό υλικό, την ένδυση των παιδιών και την προμήθεια σχολικών ειδών, καθώς επίσης αναφέρονται και προβλήματα μετακίνησης.

Πρόσβαση στην Εκπαίδευση: Συχνά αναφέρουν οι γονείς ως πρόβλημα φοίτησης, την απόσταση που πρέπει να καλυφθεί έως το Δημοτικό Σχολείο.

Προγράμματα ένταξης στην εκπαίδευση: Στα Δημοτικά Σχολεία της περιοχής δεν λειτουργούν τμήματα ένταξης τσιγγανοπαίδων.

Εκπαίδευση Ενηλίκων: Δεν υφίσταται.

5. ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ

Πρόσβαση στην Υγεία: Η πρόσβαση προς τις μονάδες Υγείας (Νοσοκομείο, ΙΚΑ) είναι ανάλογη με την απόσταση από τον τόπο κατοικίας στην πόλη. Συνήθως μεταβαίνουν με ιδιόκτητα αυτοκίνητα καθώς και πεζή. Τα προβλήματα όσον αφορά στην πρόσβασή τους στην υγεία αφορούν στην μετακίνηση, την προτεραιότητα στη Μονάδα Υγείας, στον ρατσισμό που αναφέρουν συχνά ότι και λόγω των ελλείψεων των ειδικοτήτων γιατρών του Νοσοκομείου που σε συνδυασμό με την οικονομική τους δυσπραγία, δεν μπορούν να επισκεφτούν ιδιώτες γιατρούς π.χ. παιδίατρος.

Πρόληψη και Προαγωγή Υγείας: Την τρέχουσα περίοδο αναφοράς δεν αποτυπώνεται οργανωμένη και στοχευόμενη παρέμβαση σε επίπεδο δημοτικής ή/και περιφερειακής Αρχής, ούτε και από εθελοντικές οργανώσεις, στον τομέα της προληπτικής ιατρικής. Δε πραγματοποιούνται ούτε καν περιοδικά εμβολιασμοί στα τσιγγανόπαιδα της περιοχής. Επιπρόσθετα δεν έχουν γίνει προσπάθειες με πρωτοβουλία της περιφερειακής διεύθυνσης υγείας του νομού, με στόχο την καλύτερη ενημέρωση και ευαισθητοποίηση σε θέματα πρόληψης και προαγωγής υγείας. Απουσιάζει ο περιοδικός γυναικολογικός έλεγχος και τεστ PAP στον γυναικείο πληθυσμό. Λόγω του ότι οι Ρομά παντρεύονται σε πολύ μικρή ηλικία έχει ως αποτέλεσμα τη συνεχή τεκνοποίηση και οποιαδήποτε μέθοδος αντισύλληψης δεν είναι διαδεδομένη.

Υγειονομική Ασφάλιση: Όλα τα μέλη των οικογενειών έχουν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη από ασφαλιστικό φορέα.

Εξαρτήσεις – Ψυχική Υγεία: Η πλειονότητα του πληθυσμού είναι καπνιστές και έχει παρατηρηθεί ότι άντρες καταναλώνουν αλκοόλ αλλά σπάνια στα όρια της εξάρτησης. Στον οικισμό αναφέρθηκε ότι δεν παρουσιάζονται ψυχιατρικά προβλήματα και ροπή προς εξαρτήσεις από ναρκωτικές ουσίες.

2.1.1.1 Swot ανάλυση Δήμου Λέσβου

Οικισμός Παππάδος Γέρας	
ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ
<p>Αστικοδημοτική τακτοποίηση Πληθυσμού Εύκολη πρόσβαση σε δημόσιες υπηρεσίες Ύπαρξη ΑΦΜ από τους Ρομά Υγειονομική Κάλυψη του μεγαλύτερου μέρους του πληθυσμού Κάλυψη του παιδικού πληθυσμού σε εμβολιασμό Δεν υφίσταται παιδική εργασία</p>	<p>Χαμηλά εισοδήματα κατοίκων συχνά κάτω από τα όρια της φτώχειας Υψηλό ποσοστό ανεργίας Εποχικότητα & Μειωμένη επαγγελματική κινητικότητα & Ανυπαρξία σταθερής εργασίας Μικρή πρόσβαση γυναικείου πληθυσμού στην αγορά εργασίας Υψηλό ποσοστό αναλφαβητισμού ενηλίκων Αδυναμία οικογενειακού προγραμματισμού – απουσία λήψης αντισυλληπτικών μέτρων Μη παραδοχή ύπαρξης περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας & χρήσης ψυχότροπων ουσιών Εξαιρετικά Κακές Συνθήκες Στέγασης - διαμονή πολλών οικογενειών σε μία παράγκα δίχως βασικές ανέσεις Απουσία γυναικολογικού ελέγχου Αδιαφορία για θέματα ατομικής υγιεινής Απόσταση ορισμένων δημοτικών σχολείων από τον οικισμό ή/και καταυλισμό Σημαντικό ποσοστό καταπατημένων εκτάσεων Αδυναμία πρόβλεψης μετακίνησης οικισμού από πλευράς Δήμου.</p>
ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΑΠΕΙΛΕΣ
<p>Ευκαιρίες Χρηματοδότησης Δράσεων από Διαρθρωτικά Ταμεία Μικρή πληθυσμιακή κινητικότητα που δημιουργεί προϋποθέσεις εδραιοποίησης - ένταξης και κοινωνικής ενσωμάτωσης. Πρόθεση αντιμετώπισης στεγαστικών αναγκών με επιδότηση ενοικίου από πλευράς Δήμου</p>	<p>Λίγες ευκαιρίες για επαγγελματική εξέλιξη - εγκλωβισμός σε περιορισμένες παραδοσιακές επαγγελματικές ενασχολήσεις, λόγω έλλειψης ικανών επαγγελματικών δεξιοτήτων Φαινόμενα κοινωνικού αποκλεισμού Διαιώνιση του Αναλφαβητισμού</p>

Οικισμός- καταυλισμός Παγανής	
ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ
<p>Αστικοδημοτική τακτοποίηση Πληθυσμού Ύπαρξη ΑΦΜ από τους Ρομά Μικρό ποσοστό καταπατημένων εκτάσεων</p>	<p>Δύσκολη πρόσβαση σε δημόσιες υπηρεσίες λόγω απόστασης. Απόσταση ορισμένων δημοτικών σχολείων από τους οικισμούς ή/και καταυλισμούς Χαμηλά εισοδήματα κατοίκων συχνά κάτω από τα όρια της φτώχειας Υψηλό ποσοστό ανεργίας Εποχικότητα & Μειωμένη επαγγελματική κινητικότητα & Ανυπαρξία σταθερής εργασίας Μικρή πρόσβαση γυναικείου πληθυσμού στην αγορά εργασίας Υψηλό ποσοστό αναλφαβητισμού ενηλίκων Γυναικεία & παιδική επαιτεία Αδυναμία οικογενειακού προγραμματισμού – απουσία λήψης αντισυλληπτικών μέτρων Μη παραδοχή ύπαρξης περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας & χρήσης ψυχότροπων ουσιών Εξαιρετικά Κακές Συνθήκες Στέγασης - διαμονή πολλών οικογενειών σε μία παράγκα και προκάτ δίχως βασικές ανέσεις Απουσία γυναικολογικού ελέγχου Αδιαφορία για θέματα ατομικής υγιεινής χαμηλή Υγειονομική Κάλυψη του μεγαλύτερου μέρους του πληθυσμού Ελλιπής κάλυψη του παιδικού πληθυσμού σε εμβολιασμό Αδυναμία πρόβλεψης μετακίνησης οικισμού από πλευράς Δήμου</p>
ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΑΠΕΙΛΕΣ
<p>Ευκαιρίες Χρηματοδότησης Δράσεων από Διαρθρωτικά Ταμεία Μικρή πληθυσμιακή κινητικότητα που δημιουργεί προϋποθέσεις εδραιοποίησης - ένταξης και κοινωνικής ενσωμάτωσης. Πρόθεση αντιμετώπισης στεγαστικών αναγκών με επιδότηση ενοικίου από πλευράς Δήμου</p>	<p>Λίγες ευκαιρίες για επαγγελματική εξέλιξη - εγκλωβισμός σε περιορισμένες παραδοσιακές επαγγελματικές ενασχολήσεις, λόγω έλλειψης ικανών επαγγελματικών δεξιοτήτων Φαινόμενα κοινωνικού αποκλεισμού Διαιώνιση του Αναλφαβητισμού- ολική μαθητική διαρροή. Γκετοποίηση</p>

Οικισμοί Δάφια, Αγ. Παρασκευή, Αρίσβη, Κεράμι, Λάμπου Μύλοι και αστικές περιοχές Μυτιλήνης & Καλλονής

ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ
<p>Αστικοδημοτική τακτοποίηση Πληθυσμού Εύκολη πρόσβαση σε δημόσιες υπηρεσίες Ύπαρξη ΑΦΜ από τους Ρομά Υγειονομική Κάλυψη του μεγαλύτερου μέρους του πληθυσμού Κάλυψη του παιδικού πληθυσμού σε εμβολιασμό Δεν υφίσταται παιδική εργασία Υψηλό ποσοστό ενηλίκων ρομά με σχολική φοίτηση Συνέπεια φοίτησης μαθητών ρομά Συνθήκες Στέγασης - διαμονή πολλών οικογενειών σε ενοικιαζόμενες κατοικίες με βασικές ανέσεις</p>	<p>Χαμηλά εισοδήματα κατοίκων συχνά κάτω από τα όρια της φτώχειας Υψηλό ποσοστό ανεργίας Εποχικότητα & Μειωμένη επαγγελματική κινητικότητα & Ανυπαρξία σταθερής εργασίας Μικρή πρόσβαση γυναικείου πληθυσμού στην αγορά εργασίας Αδυναμία οικογενειακού προγραμματισμού – απουσία λήψης αντισυλληπτικών μέτρων Μη παραδοχή ύπαρξης περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας & χρήσης ψυχότροπων ουσιών Απουσία γυναικολογικού ελέγχου Αδιαφορία για θέματα ατομικής υγιεινής Απόσταση ορισμένων δημοτικών σχολείων από τους οικισμούς</p>
ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΑΠΕΙΛΕΣ
<p>Ευκαιρίες Χρηματοδότησης Δράσεων από Διαρθρωτικά Ταμεία Μικρή πληθυσμιακή κινητικότητα που δημιουργεί προϋποθέσεις εδραιοποίησης - ένταξης και κοινωνικής ενσωμάτωσης. Πρόθεση αντιμετώπισης στεγαστικών αναγκών με επιδότηση ενοικίου από πλευράς Δήμου</p>	<p>Λίγες ευκαιρίες για επαγγελματική εξέλιξη - εγκλωβισμός σε περιορισμένες παραδοσιακές επαγγελματικές ενασχολήσεις, λόγω έλλειψης ικανών επαγγελματικών δεξιοτήτων Φαινόμενα κοινωνικού αποκλεισμού Ομαδοποίηση παραβατικότητας ρομά</p>

2.1.2 Αποτύπωση υφιστάμενης κατάστασης οικισμών Δήμου Χίου

Ο **Δήμος Χίου** είναι δήμος της περιφέρειας Βορείου Αιγαίου που περιλαμβάνει τη Χίο. Δημιουργήθηκε με το Πρόγραμμα Καλλικράτης από την συνένωση των προϋπαρχόντων δήμων του νησιού, των δήμων Μαστιχοχωρίων, Χίου, Ιωνίας, Αμανής, Καμποχώρων, Καρδαμύλων, Ομηρούπολης και Αγίου Μηνά. Η έκταση του Δήμου είναι 842,54 τ.χλμ και ο πληθυσμός του 51.390 κάτοικοι σύμφωνα με την απογραφή του 2011. Έδρα του δήμου ορίστηκε η Χίος.

Ο Καλλικρατικός Δήμος Χίου εκτός από τους οικισμούς – καταυλισμούς που έχει στα διοικητικά όριά του όπως αυτούς του Χαλκειού, των Θυμιανών και του Μυρσινηδίου, στο Γρού, στα Ταμπάκικα που έχουν μικρή πληθυσμιακή συγκέντρωση τσιγγάνων, έχει και ένα μεγαλύτερο αριθμό Ρομά που διαβιούν στη περιοχή Βαρβασίου εντός των ορίων του Πολεοδομικού συγκροτήματος του Δήμου. Υπολογίζεται περίπου το συνολικό τους πλήθος σε 210 άτομα συμπεριλαμβανομένων των μόνιμων διαβιούντων, των εποχικών και μετακινούμενων.

▪ Οικισμοί δημοτικής ενότητας Καμποχώρων

A) Χαλκειός, Θυμιανά, Αμπέλια

Δημογραφικά Χαρακτηριστικά:

Πληθυσμός: 85 άτομα

Οικογένειες: 17 Κατοικίες: 3 Μόνιμες κατοικίες στα Θυμιανά και τριπλάσιος αριθμός περίπου (9 Κατασκευές) σε παραπήγματα και λυόμενα στο Χαλκειό (6-7 δίπλα στο εργοστάσιο Ασφαλικής) και 2-3 στις άλλες περιοχές.

Ενήλικες: 30 Ανήλικοι: 55

Κινητικότητα Πληθυσμού: Πρόκειται κυρίως για μόνιμο, λιγότερο εποχιακό και ελάχιστο μετακινούμενο πληθυσμό την τελευταία τετραετία. Αναφέρεται η ύπαρξη σημαντικού αριθμού αλλοδαπών ρομά και ετεροδημοτών. Παρουσιάζεται αύξηση οικογενειών και ατόμων Ρομά από το 2010 έως 2014 περίπου 30%.

1.ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΘΕΜΑΤΑ

Οικονομική Κατάσταση νοικοκυριών: Τα περισσότερα νοικοκυριά εντάσσονται στην κατηγορία των χαμηλών και κάτω του ορίου φτώχειας εισοδημάτων με μέσο ετήσιο εισόδημα από 2501-5000€. Οι κοινωνικό-οικονομικές συνθήκες ζωής τους είναι κακές, ιδιαίτερα τα τελευταία τρία χρόνια, διότι δεν εργάζονται και ζουν μόνο από τα επιδόματα πρόνοιας ή τα Επιδόματα Τριτέκνων και Πολυτέκνων. Πριν λίγα χρόνια αρκετοί εργάζονταν ατομικά στην συγκέντρωση άχρηστων σιδήρων, σήμερα έχουν μειωθεί σημαντικά.

Αστικοδημοτική Τακτοποίηση: Η πλειονότητα του πληθυσμού δεν είναι τακτοποιημένη αστικοδημοτικά και είναι Δημότες άλλων περιοχών ή είναι από Βαλκανικά κράτη (σε μεγάλο ποσοστό από Αλβανία), εκκρεμούν έγγραφες και μεταβολές σε άτομα μικρής ηλικίας (βρέφη) ή ανήλικων μητέρων.

Κοινωνικός αποκλεισμός - διακρίσεις:

Μέσα στην ευρύτερη ομάδα των Ελλήνων Ρομά θα βρούμε διαφορές στο βαθμό κοινωνικής ενσωμάτωσης. Ένας βαθμός ενσωμάτωσης που ποικίλει από περιοχή σε περιοχή, εξαρτάται τόσο από την ίδια την ομάδα των Ρομά, όσο και από τη στάση των τοπικών αρχών και των τοπικών κοινωνιών. Έτσι, υπάρχουν Ρομά που έχουν μια σταθερή εργασία (ως εποχιακοί εργάτες γης ή ως ελεύθεροι επαγγελματίες), μια μόνιμη περιοχή διαβίωσης, εντάσσουν τα παιδιά τους στο εκπαιδευτικό σύστημα και γενικά μπορούν να κάνουν χρήση των δημόσιων αγαθών. Από την άλλη πλευρά υπάρχουν Ρομά, οι οποίοι ζουν στον αναφερόμενο καταυλισμό, με ιδιαίτερα υποβαθμισμένες συνθήκες διαβίωσης, δεν έχουν σταθερή εργασία και δεν έχουν πρόσβαση σε δημόσια αγαθά (εκπαίδευση, υγεία, απασχόληση). Στην πλειοψηφία τους αντιμετωπίζουν το πρόβλημα της προκατάληψης απέναντι στον τρόπο ζωής τους και τα στερεότυπα. Οι τελευταίοι Ρομά,

αντιμετωπίζουν άμεσα και τεράστια προβλήματα υγιεινής και αρκετές φορές ασφάλειας και επιβίωσης.

Γενικότερα όμως τα στερεότυπα και οι προκαταλήψεις στον ευρύτερο πληθυσμό της περιοχής δεν έχουν μειωθεί, οι Ρομά της περιοχής αντιμετωπίζονται με διακρίσεις από τον υπόλοιπο πληθυσμό και εξυπηρετούνται από τις δημόσιες υπηρεσίες ανάλογα με τις απαιτήσεις τους. Δυσκολία παρουσιάζεται στις συναλλαγές τους με τους άλλους κατοίκους, δηλαδή σε αγορές κλπ.

Παιδική Εργασία: Δεν παρατηρείται σημαντική παιδική εργασία, μόνο πέντε παιδιά έχουν καταγραφεί, κυρίως επειδή κανένας δεν θα προσλάβανε ανήλικο, αλλά παιδική επαιτεία και μικροκλοπές από καταστήματα και περίπτερα κυρίως τους θερινούς μήνες.

Ενδοοικογενειακή Βία: Η ενδοοικογενειακή βία εμφανίζεται σε σημαντικό ποσοστό με κύριες αιτίες, την μέθη, χρήση ουσιών και φαρμάκων κ.λπ. που όμως σε ελάχιστες περιπτώσεις δίνεται συνέχεια σε αστυνομία και δικαστήρια.

Συμμετοχικότητα -Εκπροσώπηση - Άσκηση πολιτικών δικαιωμάτων: Δεν Ασκούν τα εκλογικά τους δικαιώματα στην περιοχή.

2.ΣΤΕΓΑΣΗ ΚΑΙ ΒΑΣΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ

Χωροθέτηση οικισμού - Αστικό Περιβάλλον:

A. Ο οικισμός στον **Χαλκειό** βρίσκεται στα νότιο-δυτικά του Δήμου. Δεν υπάρχει σχέδιο πόλης, και οι διαμονή στις παράγκες είναι σε καταπατημένη περιοχή 300τμ περίπου στο δρόμο για την Ασφαλική εταιρία και στερείται κάθε υποδομής.

Τύπος Κατοικιών: Οι κατοικίες είναι οι περισσότερες κτισμένες με φέροντα οργανισμό. Μετρήθηκαν 7 παραπήγματα διαμορφωμένα από τους ίδιους.

Δίκτυα υποδομών: Ο οικισμός δε καλύπτεται από τα δίκτυα κοινής ωφελείας, δηλαδή ύδρευση, αποχέτευση, ηλεκτρισμό, εκτός από τηλέφωνο σταθερό όπου για επικοινωνία έχουν επιλέξει το κινητό.

Αποκομιδή Απορριμμάτων: Στην περιοχή υπάρχουν κάδοι απορριμμάτων και γίνεται ανά τακτά διαστήματα η αποκομιδή τους.

B. Στα υπόλοιπα τοπικά διαμερίσματα **-Θυμιανά-** έχουν κατοικίες εντός οικισμού και έχουν την ίδια εξυπηρέτηση με τους άλλους κατοίκους σε όλες τις υποδομές και υπηρεσίες. Είναι σε αστικό ιστό υπάρχει εκκλησία,

Νηπιαγωγείο, Δημοτικό Σχολείο Βρεφονηπιακός Σταθμός, Βρίσκεται κοντά στο Νοσοκομείο της Χίου, διαθέτει πλατεία και τα σπίτια τους είναι ενοικιαζόμενα. Φτάνει κανείς εύκολα από την οδό που συνδέει τον εθνικό δρόμο με την πόλη, με διαμορφωμένους δρόμους και με άσφαλο. Στα σπίτια υπάρχει ύδρευση και αποχέτευση, ηλεκτροφωτισμός και γίνεται συχνά η αποκομιδή απορριμμάτων.

3.ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ – ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ

Τομείς Απασχόλησης - Εποχικότητα - Κινητικότητα: Η κύρια ενασχόληση των Ρομά επικεντρώνεται στο πλανόδιο εμπόριο και αυτό της ανακύκλωσης (παλιατζήδες), η οποία όμως ασκείται κυρίως σε καθεστώς ημιπαρανομίας, χωρίς τις απαιτούμενες αδειοδοτήσεις.

Ανεργία: Η ανεργία είναι το κύριο χαρακτηριστικό της ομάδας και ανέρχεται περίπου στο 80%. Μεγάλο μέρος των οικογενειών δεν διαθέτουν σταθερό εισόδημα, και ελάχιστα μέλη των κοινοτήτων κάνουν χρήση των υπηρεσιών του ΟΑΕΔ, ιδίως αυτά που έχουν μερική ή περιοδική απασχόληση και γράφονται ύστερα από προτροπή των εργοδοτών τους, ώστε να ωφελούνται από προγράμματα επιδότησης της απασχόλησης του ΟΑΕΔ ή για να προσλαμβάνονται εποχιακά από τον Δήμο και τις δημοτικές επιχειρήσεις σε ανειδίκευτες εργασίες (οδοκαθαριστές, αποκομιδή απορριμμάτων κλπ).

Οικονομική Τακτοποίηση: Οι Ρομά δεν χαρακτηρίζονται για την τυπικότητα και τη συνέπεια όσον αφορά στις οικονομικές, φορολογικές και ασφαλιστικές τους υποχρεώσεις, παρά το γεγονός ότι το 90% διαθέτουν ΑΦΜ. Η πλειονότητα (67%) υποβάλλει φορολογική δήλωση με την κατάσταση να βελτιώνεται κάθε χρόνο, κυρίως για λόγους απόκτησης ασφάλισης απόρων και λήψης επιδομάτων. Επίσης έχει παρατηρηθεί πολλές περιπτώσεις που έχουν υποβάλλει δηλώσεις για λειτουργία επιχείρησης με σκοπό να αποκτήσουν φορτηγό αυτοκίνητο και στην πορεία διέκοψαν τις υποχρεώσεις με αποτέλεσμα να μην έχουν ασφαλιστική και φορολογική ενημερότητα.

Γυναικεία Απασχόληση: Οι γυναίκες Ρομά ασχολούνται αποκλειστικά με την οικογένεια και σε ελάχιστες περιπτώσεις σε ποσοστό 10% εργάζονται εποχιακά, κυρίως δε βοηθούν τους άνδρες τους στο εμπόριο.

Ευκαιρίες για Επαγγελματική Εξέλιξη – Επιχειρηματικότητα: Απουσιάζει η ύπαρξη μόνιμης επιχειρηματικής κίνησης, διότι ακόμη δεν υπάρχει η εμπιστοσύνη ότι θα εκπληρώνουν τις οικονομικές τους υποχρεώσεις, πχ πληρωμή ενοικίου, περιορίζεται στο πλανόδιο εμπόριο, ενώ ταυτόχρονα δεν υπάρχουν ιδιαίτερες ευκαιρίες για επαγγελματική

απασχόληση και εξέλιξη, διότι λείπουν και τα προσόντα και τα εφόδια. Γι' αυτό προτιμούν την πλανόδια απασχόληση, επειδή οι απαιτήσεις εκεί είναι ελάχιστες. Αρκεί να έχουν ένα ημιφορτηγό αυτοκίνητο και να τους δώσει δυνατότητα να αποκτήσουν το εμπόρευμα, κυρίως από φρούτα και λαχανικά μέχρι ρούχα και οικιακά είδη.

4.ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Αναλφαβητισμός- Μαθητική Διαρροή : Η έλλειψη αλφαβητισμού στους ενήλικους ρομά είναι σε πολύ μεγάλο ποσοστό καθώς το μέσο επίπεδο εκπαίδευσης στους αρχηγούς της οικογένειας και στις συζύγους δεν υπερβαίνει τα δύο έτη, ελάχιστοι έχουν ολοκληρώσει το Δημοτικό ενώ στο πεδίο της εκπαίδευσης των παιδιών μεγάλο είναι το ποσοστό των παιδιών που εγκαταλείπουν το σχολείο ή δεν προσέρχονται κανονικά σ' αυτό, ενώ το προσδοκώμενο επίπεδο μόρφωσης παραμένει χαμηλά στο επίπεδο του δημοτικού σχολείου. Παρά το γεγονός ότι η συντριπτική πλειοψηφία των παιδιών εγγράφονται στα σχολεία της περιοχής, παρατηρείται συχνά το φαινόμενο της διακοπής της φοίτησης. Συχνότερος λόγος για την εγκατάλειψη του σχολείου δηλώνεται η δυσκολία στη μετακίνηση, οικονομικοί λόγοι και πιο σπάνια ο χλευασμός από συμμαθητές ή η αδιαφορία των εκπαιδευτικών στις δυσκολίες μάθησης που αντιμετωπίζουν τα παιδιά των ρομά. Η μαθητική διαρροή οφείλεται σε μεγάλο βαθμό και στην παιδεία και τη νοοτροπία μερικών γονέων που δεν θεωρούν τη μόρφωση εφόδιο όντας αγράμματοι και οι ίδιοι, ενώ σε πολλές των περιπτώσεων οφείλεται σε οικονομικούς λόγους, τη φτώχεια και την ανέχεια. Δεν πρέπει να παραβλέψει κανείς τα φαινόμενα χλευασμού και ιδιαίτερης αντιμετώπισης που αποτρέπουν τα παιδιά από τη συνέχιση της φοίτησης. Είναι εξαιρετικά δύσκολη η καταγραφή της μαθητικής διαρροής χωρίς τη συνδρομή των σχολικών μονάδων που πιστοποιούν τη διακοπή ή την εγκατάλειψη της σχολικής εκπαίδευσης, εδώ θα πρέπει να σημειώσουμε ότι με βάση την καταγραφή της ομάδας εργασίας, 15 οικογένειες δήλωσαν προβλήματα προσβασιμότητας στην εκπαίδευση η επικαλέστηκαν οικονομικούς λόγους και έχουν ήδη την τρέχουσα σχολική περίοδο διακόψει τη φοίτηση των παιδιών τους.

Πρόσβαση στην Εκπαίδευση: Στην ευρύτερη περιοχή υπάρχει Βρεφονηπιακός Σταθμός, που λειτουργεί με την φροντίδα του Δήμου, Νηπιαγωγείο, Δημοτικό Σχολείο. Τα παιδιά των Ρομά φοιτούν στις ίδιες αίθουσες και εντάσσονται στις ίδιες σχολικές τάξεις με τα παιδιά μη Ρομά. Η αντιμετώπιση των παιδιών Ρομά από τους εκπαιδευτικούς είναι ισότιμη με τα άλλα παιδιά. Παρά το γεγονός ότι η απόσταση του Οικισμού από τον Χαλκείο είναι κοντινή έως 600μ οι ρομά έχουν επιλέξει να εγγράψουν τα παιδιά τους στο Δημοτικό σχολείο του Βαρβασίου.

Προγράμματα ένταξης στην εκπαίδευση: Σε επίπεδο δήμου δεν λειτουργεί τμήμα ένταξης.

Εκπαίδευση Ενηλίκων: Έχουν διενεργηθεί κατά το παρελθόν προγράμματα κατάρτισης από την πρώην ΝΕΛΕ.

5.ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ

Πρόσβαση στην Υγεία: Στο Νησί της Χίου λειτουργεί Νοσοκομείο όπου μπορούν να έχουν καθημερινή πρόσβαση σε αυτό, καθώς και στα άλλα νοσηλευτικά ιδρύματα, όπως μονάδα υγείας ΙΚΑ, όπου παραπέμπονται όταν το απαιτεί η νοσηλεία και η περίθαλψη, όπως γίνεται και για κάθε άλλη περίπτωση.

Πρόληψη και Προαγωγή Υγείας: Είναι συνηθισμένο να βλέπουμε οικογένειες αθίγγανων να διαβιούν σε λυόμενα και παράγκες, εγκαταλελειμμένα σπίτια ακόμα και σε φορτηγά διαμορφωμένα σε κατοικίες με τον απαραίτητο υποτυπώδη εξοπλισμό. Το συνηθέστερο φαινόμενο είναι ότι ζουν χωρίς τις βασικές παροχές σε ρεύμα και νερό και με ελλιπή αποχετευτικό σύστημα. Οι συχνές μετακινήσεις, οι άσχημες συνθήκες υγιεινής, η μη τήρηση του προγράμματος εμβολίων των παιδιών, η απουσία ασφαλιστικής κάλυψης και η έλλειψη μιας σχεδιασμένης, βάση διαχείρισης των ιδιαιτεροτήτων της συγκεκριμένης πληθυσμιακής ομάδας, κρατικής μέριμνας έχουν ως αποτέλεσμα, όπως ο ίδιος πληθυσμός αναφέρει, μια μεγάλη μερίδα του πληθυσμού και κυρίως τα παιδιά να πάσχουν από διάφορα νοσήματα, αναπνευστικά και καρδιολογικά προβλήματα.

Στα θέματα πρόληψης Υγείας οι Ρομά χρειάζονται συνεχή στήριξη και παρότρυνση. Η κατάσταση χαρακτηρίζεται μάλλον δραματική. Από άποψης Δημόσιας Υγείας, η κατάσταση είναι προβληματική. Έλλειψη προσωπικής φροντίδας και καθαριότητας σε ενήλικες και παιδιά, χαρακτηρίζει μεγάλο ποσοστό των Ρομά. Στα θέματα πρόληψης γυναικολογικής φύσεως υπάρχει αμέλεια. Οι γυναίκες Ρομά, ως επί το πλείστον δεν κάνουν τεστ-παπ και μαστογραφία, ούτε και αν τους παρουσιαστεί κάποιο πρόβλημα υγείας.

Τα μέλη της κοινότητας των Ρομά, δεν λαμβάνουν μέτρα αντισύλληψης με αποτέλεσμα να υπάρχει υψηλό ποσοστό αμβλώσεων ανεξαρτήτως αν βρίσκονται σε γάμο ή όχι, ακόμη και σε πολύ νεαρές κοπέλες.

Υγειονομική Ασφάλιση: Κύρια υγειονομική ασφάλιση για τους Ρομά θεωρείται η Πρόνοια. Υπάρχει ένα ποσοστό που έχει ασφάλιση ΙΚΑ, αλλά πρόκειται κυρίως για ανέργους ηλικίας 18-29 ετών, οι οποίοι βάσει νόμου καλύπτονται ιατροφαρμακευτικά από το ΙΚΑ μέσω κάρτας ανεργίας ΟΑΕΔ. Απομένει ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό που περιλαμβάνει τους

ανασφάλιστους και τις αδιευκρίνιστες περιπτώσεις. Πρέπει να αναφερθεί ότι ένα ποσοστό 60% περίπου κάνει χρήση των ευεργετικών διατάξεων περί ανασφαλιστών και τους έχουν χορηγηθεί βιβλιάρια περίθαλψης απόρων.

Εξαρτήσεις – Ψυχική Υγεία: Παρουσιάζεται σημαντικός αριθμός ατόμων με συμπτώματα ψυχονευρωτικών διαταραχών στην υγεία τους – κατάθλιψη, αγχώδη διαταραχή, νευρολογικά νοσήματα- καθώς και ροπή προς εξαρτήσεις από ναρκωτικές ουσίες. Παρατηρείται κυρίως στις μεγαλύτερες ηλικίες ροπή προς το αλκοόλ που ενδεχομένως να καταγράφονται μόνο για την χορήγηση των Προνοιακών επιδομάτων.

Β) Χίος θέση Βαρβάσι

Δημογραφικά Χαρακτηριστικά:

Πληθυσμός: 35 άτομα

Ενήλικες: 19   Ανήλικοι: 16

Οικογένειες: 9, Κατοικίες: 8 Κατοικίες σε ενοικιαζόμενα σπίτια.

Στις αναφερόμενες κατοικίες έχουν αναπτυχθεί επεκτάσεις και ζουν ενιαία πολλές οικογένειες με συγγενικό δεσμό (πχ τρεις αδερφοί με πολλά τέκνα που μερικά έχουν παντρευτεί, έχουν τις γυναίκες τους μαζί και έχουν αποκτήσει και παιδιά..

Κινητικότητα Πληθυσμού: Πρόκειται κυρίως για μόνιμο, και ελάχιστο μετακινούμενο πληθυσμό. Παρουσιάζεται αύξηση οικογενειών και ατόμων Ρομά από το 2010 έως 2014 περίπου 30%.

1.ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΘΕΜΑΤΑ

Οικονομική Κατάσταση νοικοκυριών: Τα περισσότερα νοικοκυριά εντάσσονται στην κατηγορία των χαμηλών και κάτω του ορίου φτώχειας εισοδημάτων με μέσο ετήσιο εισόδημα από 2501-5000€. Οι κοινωνικό-οικονομικές συνθήκες ζωής τους είναι κακές, ιδιαίτερα τα τελευταία τρία χρόνια, διότι δεν εργάζονται και ζουν μόνο από τα επιδόματα πρόνοιας ή τα Επιδόματα Τριτέκνων και Πολυτέκνων. Πριν λίγα χρόνια αρκετοί εργάζονταν ατομικά στην συγκέντρωση άχρηστων σιδήρων, σήμερα έχουν μειωθεί σημαντικά οι ευκαιρίες απασχόλησης και περιορίζονται στη εισοδηματικής τους ενίσχυση μέσω επιδομάτων.

Αστικοδημοτική Τακτοποίηση: Η πλειονότητα του πληθυσμού είναι τακτοποιημένη αστικοδημοτικά και είναι Δημότες του Δήμου Χίου, εκκρεμούν έγγραφές και μεταβολές σε άτομα μικρής ηλικίας (βρέφη) ή ανήλικων μητέρων.

Κοινωνικός αποκλεισμός – διακρίσεις:

Μέσα στην ευρύτερη ομάδα των Ελλήνων Ρομά θα βρούμε διαφορές στο βαθμό κοινωνικής ενσωμάτωσης. Ένας βαθμός ενσωμάτωσης που ποικίλει από περιοχή σε περιοχή, εξαρτάται τόσο από την ίδια την ομάδα των Ρομά, όσο και από τη στάση των τοπικών αρχών και των τοπικών κοινωνιών. Έτσι, υπάρχουν Ρομά που έχουν μια σταθερή εργασία (ως εποχιακοί εργάτες γης ή ως ελεύθεροι επαγγελματίες), μια μόνιμη περιοχή διαβίωσης, εντάσσουν τα παιδιά τους στο εκπαιδευτικό σύστημα και γενικά μπορούν να κάνουν χρήση των δημόσιων αγαθών. Γενικότερα όμως τα στερεότυπα και οι προκαταλήψεις στον ευρύτερο πληθυσμό της περιοχής έχουν μειωθεί, οι Ρομά της περιοχής αντιμετωπίζονται ισότιμα, χωρίς διακρίσεις από τον υπόλοιπο πληθυσμό και εξυπηρετούνται από τις δημόσιες υπηρεσίες ανάλογα με τις απαιτήσεις τους. Δυσκολία παρουσιάζεται τα τελευταία έτη λόγω της οικονομικής κρίσης, στις συναλλαγές τους με τους άλλους κατοίκους, δηλαδή σε αγορές κλπ.

Παιδική Εργασία: Δεν παρατηρείται σημαντική παιδική εργασία, κυρίως επειδή κανένας δεν θα προσλάμβανε ανήλικο.

Ενδοοικογενειακή Βία: Η ενδοοικογενειακή βία δεν εμφανίζεται σε σημαντικό ποσοστό, αλλά υποκρύπτεται με κύριες αιτίες, την μέθη, χρήση ουσιών και φαρμάκων κ.λπ. που όμως σε ελάχιστες περιπτώσεις δίνεται συνέχεια σε αστυνομία και δικαστήρια.

Συμμετοχικότητα – Εκπροσώπηση - Άσκηση πολιτικών δικαιωμάτων: Ασκούν τα εκλογικά τους δικαιώματα και δεν παρατηρείται συλλογικότητα τόσο οργάνωσης, όσο και συμμετοχής.

2.ΣΤΕΓΑΣΗ ΚΑΙ ΒΑΣΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ

Χωροθέτηση οικισμού- -Αστικό Περιβάλλον:

Ο οικισμός βρίσκεται στα νότια - ανατολικά του πολεοδομικού συγκροτήματος του Δήμου. Είναι σε αναβαθμισμένη δημόσια και ιδιωτική περιοχή σε οικίες πρώην προσφυγικές, και σε περιοχή που τους είχε υποδειχθεί μέσω οργανωμένου προγράμματος επιδότησης ενοικίου από το Δήμο Χίου, την προηγούμενη δεκαετία. Φτάνει κανείς εύκολα από την παραλιακή οδό Χίου -Καμποχωρίου που συνδέει τον εθνικό δρόμο με την πόλη, με διαμορφωμένους δρόμους και με άσφαλο. Στις αναφερόμενες κατοικίες υπάρχει ύδρευση και αποχέτευση, ηλεκτροφωτισμός και γίνεται τακτικά η αποκομιδή απορριμμάτων.

Τύπος Κατοικιών: Οι κατοικίες είναι ισόγειες σε ενοικιαζόμενες ιδιοκτησίες.

Δίκτυα υποδομών: Ο καταυλισμός καλύπτεται από όλα τα δίκτυα κοινής ωφελείας, δηλαδή ύδρευση, αποχέτευση, ηλεκτρισμό, από τηλέφωνο σταθερό όπου όμως για επικοινωνία έχουν επιλέξει τη κινητή τηλεφωνία.

Αποκομιδή Απορριμμάτων: Στην ευρύτερη περιοχή υπάρχουν κάδοι απορριμμάτων και γίνεται τακτικά η αποκομιδή τους.

3.ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ – ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ

Τομείς Απασχόλησης- Εποχικότητα – Κινητικότητα: Η κύρια ενασχόληση των Ρομά επικεντρώνεται στο πλανόδιο εμπόριο και αυτό της ανακύκλωσης (παλιατζήδες), η οποία όμως ασκείται κυρίως σε καθεστώς ημιπαρανομίας, χωρίς τις απαιτούμενες αδειοδοτήσεις.

Ανεργία: Η ανεργία είναι το κύριο χαρακτηριστικό της ομάδας και ανέρχεται περίπου στο 80%. Μεγάλο μέρος των οικογενειών δεν διαθέτουν σταθερό εισόδημα, και ελάχιστα μέλη των κοινοτήτων κάνουν χρήση των υπηρεσιών του ΟΑΕΔ, ιδίως αυτά που έχουν μερική ή περιοδική απασχόληση και γράφονται ύστερα από προτροπή των εργοδοτών τους, ώστε να ωφελούνται από προγράμματα επιδότησης της απασχόλησης του ΟΑΕΔ ή για να προσλαμβάνονται εποχιακά από τον Δήμο και τις δημοτικές επιχειρήσεις σε ανειδίκευτες εργασίες (οδοκαθαριστές, αποκομιδή απορριμμάτων κλπ)

Οικονομική Τακτοποίηση: Οι Ρομά της περιοχής χαρακτηρίζονται για την τυπικότητα και τη συνέπεια όσον αφορά στις οικονομικές, φορολογικές και ασφαλιστικές τους υποχρεώσεις, δεδομένο ότι το 90% διαθέτουν ΑΦΜ. Η πλειονότητα (90%) υποβάλλει φορολογική δήλωση με την κατάσταση να βελτιώνεται κάθε χρόνο, κυρίως για λόγους απόκτησης ασφάλισης απόρων και λήψης επιδομάτων. Επίσης έχει παρατηρηθεί πολλές περιπτώσεις που έχουν υποβάλλει δηλώσεις για λειτουργία επιχείρησης με σκοπό να αποκτήσουν φορτηγό αυτοκίνητο και στην πορεία διέκοψαν τις υποχρεώσεις με αποτέλεσμα να μην έχουν ασφαλιστική και φορολογική ενημερότητα.

Γυναικεία Απασχόληση: Οι γυναίκες Ρομά ασχολούνται αποκλειστικά με την οικογένεια και σε ελάχιστες περιπτώσεις σε ποσοστό 10% εργάζονται εποχιακά, κυρίως δε, βοηθούν τους άνδρες τους στο εμπόριο.

Ευκαιρίες για Επαγγελματική Εξέλιξη – Επιχειρηματικότητα: Απουσιάζει η ύπαρξη μόνιμης επιχειρηματικής κίνησης, διότι ακόμη δεν υπάρχει η εμπιστοσύνη ότι θα εκπληρώνουν τις οικονομικές τους υποχρεώσεις, πχ πληρωμή ενοικίου, περιορίζεται στο πλανόδιο εμπόριο, ενώ ταυτόχρονα δεν υπάρχουν ιδιαίτερες ευκαιρίες για επαγγελματική απασχόληση και εξέλιξη, διότι λείπουν και τα προσόντα και τα εφόδια. Γι' αυτό προτιμούν την πλανόδια απασχόληση, επειδή οι απαιτήσεις εκεί είναι

ελάχιστες. Αρκεί να έχουν ένα ημιφορτηγό αυτοκίνητο και να τους δώσει τη δυνατότητα να αποκτήσουν το εμπόρευμα, κυρίως από φρούτα και λαχανικά μέχρι ρούχα και οικιακά είδη.

4.ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Αναλφαβητισμός: Ο αναλφαβητισμός χαρακτηρίζει σχεδόν το σύνολο του πληθυσμού, ενώ λίγοι Ρομά έχουν ολοκληρώσει την υποχρεωτική εκπαίδευση με μέσο όρο εκπαιδευτικής τάξης των παιδιών τη Δ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ.

Μαθητική Διαρροή: Υπάρχει συστηματική φοίτηση και στις τρεις εκπαιδευτικές βαθμίδες. Σε ότι αφορά την Α/βάθμια και Β/βάθμια Εκπαίδευση, οι Ρομά εγγράφουν τα παιδιά τους στο Δημοτικό Σχολείο Βαρβασίου, και σύμφωνα με τα ανωτέρω στοιχεία διαφαίνεται ότι τα περισσότερα παιδιά γράφονται κανονικά στις πρώτες τάξεις του Δημοτικού, και προχωρούν, ολοκληρώνουν την Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. Αναφέρεται στο δείγμα ότι το σύνολο των παιδιών σχολικής ηλικίας φοιτούν κανονικά, ενδεικτικά: 3 παιδιά νηπιαγωγείο, 10 δημοτικό, 4 γυμνάσιο και 1 μαθητής λύκειο.

Πρόσβαση στην Εκπαίδευση: Στην ευρύτερη περιοχή υπάρχει Βρεφονηπιακός Σταθμός, που λειτουργεί με την φροντίδα του Δήμου, Νηπιαγωγείο, Δημοτικό Σχολείο. Τα παιδιά των Ρομά φοιτούν στις ίδιες αίθουσες και εντάσσονται στις ίδιες σχολικές τάξεις με τα παιδιά μη Ρομά. Η αντιμετώπιση των παιδιών Ρομά από τους εκπαιδευτικούς είναι ισότιμη με τα άλλα παιδιά.

Προγράμματα ένταξης στην εκπαίδευση: Σε επίπεδο δήμου δε λειτουργεί τμήμα ένταξης

Εκπαίδευση Ενηλίκων: Έχουν διενεργηθεί κατά το παρελθόν προγράμματα κατάρτισης από την πρώην ΝΕΛΕ.

5.ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ

Πρόσβαση στην Υγεία: Στο Νησί της Χίου λειτουργεί Νοσοκομείο όπου μπορούν να έχουν καθημερινή πρόσβαση σε αυτό, καθώς και στα άλλα νοσηλευτικά ιδρύματα, όπως μονάδα υγείας ΙΚΑ, όπου παραπέμπονται όταν το απαιτεί η νοσηλεία και η περίθαλψη, όπως γίνεται και για κάθε άλλη περίπτωση .

Πρόληψη και Προαγωγή Υγείας: Περιοδικά διενεργούνται εμβολιασμοί σε όλα τα τσιγγανόπαιδα της περιοχής. Επιπρόσθετα έχουν γίνει προσπάθειες με πρωτοβουλία της περιφερειακής διεύθυνσης υγείας του

νομού, με στόχο την καλύτερη ενημέρωση και ευαισθητοποίηση σε θέματα πρόληψης και προαγωγής υγείας. Συγκεκριμένα αρκετές γυναίκες έχουν προβεί σε γυναικολογικό έλεγχο καθώς και test PAP. Επίσης υπήρξε συνεργασία με την Αντικαρκινική Εταιρία (κινητή μονάδα μαστογράφου). Λόγω του ότι οι Ρομά παντρεύονται σε πολύ μικρή ηλικία έχει ως αποτέλεσμα τη συνεχή τεκνοποίηση και οποιαδήποτε μέθοδος αντισύλληψης δεν είναι διαδεδομένη.

Υγειονομική Ασφάλιση: Κύρια υγειονομική ασφάλιση για τους Ρομά θεωρείται η Πρόνοια. Υπάρχει ένα ποσοστό που έχει ασφάλιση ΙΚΑ, αλλά πρόκειται κυρίως για ανέργους ηλικίας 18-29 ετών, οι οποίοι βάσει νόμου καλύπτονται ιατροφαρμακευτικά από το ΙΚΑ μέσω κάρτας ανεργίας ΟΑΕΔ. Απομένει ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό που περιλαμβάνει τους ανασφάλιστους και τις αδιευκρίνιστες περιπτώσεις. Πρέπει να αναφερθεί ότι ένα ποσοστό 60% περίπου κάνει χρήση των ευεργετικών διατάξεων περί ανασφαλιστών και τους έχουν χορηγηθεί βιβλιάρια περίθαλψης απόρων.

Εξαρτήσεις – Ψυχική Υγεία: Παρουσιάζεται σημαντικός αριθμός ατόμων με συμπτώματα ψυχονευρωτικών διαταραχών στην υγεία τους – κατάθλιψη, αγχώδη διαταραχή, νευρολογικά νοσήματα- καθώς και ροπή προς εξαρτήσεις από ναρκωτικές ουσίες. Παρατηρείται κυρίως στις μεγαλύτερες ηλικίες ροπή προς το αλκοόλ που ενδεχομένως να καταγράφονται μόνο για την χορήγηση των Προνοιακών επιδομάτων.

Γ) Μυρσινίδι, Ταμπάκικα, Φρούριο, Γρού, Χίος, Απλωταριά, Εβρετή

Δημογραφικά Χαρακτηριστικά:

Πληθυσμός: 85 άτομα

Ενήλικες: 30   Ανήλικοι: 55

Οικογένειες: 17-19

Κατοικίες: 4 Μόνιμες κατοικίες στα Ταμπάκικα, Φρούριο και διπλάσιος αριθμός περίπου (7 Κατασκευές) σε παραπήγματα στο Μυρσινίδι . Καταγράφονται επίσης στη Χίο, στο Γρού, Φόρος Απλωταριά περίπου 10 κατοικίες ενοικιαζόμενες και 2 ιδιόκτητες.

Στις αναφερόμενες κατοικίες ειδικά στο Μυρσινίδι έχουν αναπτυχθεί επεκτάσεις και ζουν ενιαία πολλές οικογένειες με συγγενικό δεσμό (πχ τρεις αδερφοί με πολλά τέκνα που μερικά έχουν παντρευτεί, έχουν τις γυναίκες τους μαζί και έχουν αποκτήσει και παιδιά..

Κινητικότητα Πληθυσμού: Πρόκειται κυρίως για μόνιμο, και ελάχιστο μετακινούμενο πληθυσμό. Παρουσιάζεται αύξηση οικογενειών και ατόμων Ρομά από το 2010 έως 2014 περίπου 30%.

1.ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΘΕΜΑΤΑ

Οικονομική Κατάσταση νοικοκυριών: Τα περισσότερα νοικοκυριά εντάσσονται στην κατηγορία των χαμηλών και κάτω του ορίου φτώχειας εισοδημάτων με μέσο ετήσιο εισόδημα από 2501-5000€. Οι κοινωνικό-οικονομικές συνθήκες ζωής τους είναι κακές, ιδιαίτερα τα τελευταία τρία χρόνια, διότι δεν εργάζονται και ζουν μόνο από τα επιδόματα πρόνοιας ή τα Επιδόματα Τριτέκνων και Πολυτέκνων. Πριν λίγα χρόνια αρκετοί εργάζονταν ατομικά στην συγκέντρωση άχρηστων σιδήρων, σήμερα έχουν μειωθεί σημαντικά οι ευκαιρίες απασχόλησης και περιορίζονται στη εισοδηματικής τους ενίσχυση μέσω επιδομάτων.

Αστικοδημοτική Τακτοποίηση: Η πλειονότητα του πληθυσμού είναι τακτοποιημένη αστικοδημοτικά και είναι Δημότες του Δήμου Χίου, εκκρεμούν έγγραφές και μεταβολές σε άτομα μικρής ηλικίας (βρέφη) ή ανήλικων μητέρων.

Κοινωνικός αποκλεισμός – διακρίσεις:

Μέσα στην ευρύτερη ομάδα των Ελλήνων Ρομά θα βρούμε διαφορές στο βαθμό κοινωνικής ενσωμάτωσης. Ένας βαθμός ενσωμάτωσης που ποικίλει από περιοχή σε περιοχή, εξαρτάται τόσο από την ίδια την ομάδα των Ρομά, όσο και από τη στάση των τοπικών αρχών και των τοπικών κοινωνιών. Έτσι, υπάρχουν Ρομά που έχουν μια σταθερή εργασία (ως εποχιακοί εργάτες γης ή ως ελεύθεροι επαγγελματίες), μια μόνιμη περιοχή διαβίωσης, εντάσσουν τα παιδιά τους στο εκπαιδευτικό σύστημα και γενικά μπορούν να κάνουν χρήση των δημόσιων αγαθών. Γενικότερα όμως τα στερεότυπα και οι προκαταλήψεις στον ευρύτερο πληθυσμό της περιοχής έχουν μειωθεί, οι Ρομά της περιοχής αντιμετωπίζονται ισότιμα, χωρίς διακρίσεις από τον υπόλοιπο πληθυσμό και εξυπηρετούνται από τις δημόσιες υπηρεσίες ανάλογα με τις απαιτήσεις τους. Δυσκολία παρουσιάζεται τα τελευταία έτη λόγω της οικονομικής κρίσης, στις συναλλαγές τους με τους άλλους κατοίκους, δηλαδή σε αγορές κλπ.

Παιδική Εργασία: Δεν παρατηρείται οργανωμένη παιδική εργασία, κυρίως επειδή κανένας δεν θα προσλάβανε ανήλικο.

Ενδοοικογενειακή Βία: Η ενδοοικογενειακή βία δεν εμφανίζεται σε σημαντικό ποσοστό, αλλά υποκρύπτεται με κύριες αιτίες, την μέθη, χρήση ουσιών και φαρμάκων κ.λπ. που όμως σε ελάχιστες περιπτώσεις δίνεται συνέχεια σε αστυνομία και δικαστήρια.

Συμμετοχικότητα – Εκπροσώπηση - Άσκηση πολιτικών δικαιωμάτων: Ασκούν τα εκλογικά τους δικαιώματα αλλά, δεν παρατηρείται συλλογικότητα τόσο οργάνωσης, όσο και συμμετοχής.

2.ΣΤΕΓΑΣΗ ΚΑΙ ΒΑΣΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ

A) Μυρσινίδι & Ταμπάκινα

Χωροθέτηση οικισμού- -Αστικό Περιβάλλον:

Στις αναφερόμενες κατοικίες δεν υπάρχει ύδρευση και αποχέτευση, ηλεκτροφωτισμός και ούτε γίνεται τακτικά η αποκομιδή απορριμμάτων.

Τύπος Κατοικιών: Στο Μυρσινίδι ο τύπος κατοικία είναι παράγκες και πρόχειρα καταλύματα. Οι κατοικίες στα Ταμπάκινα είναι ισόγειες σε ενοικιαζόμενες ιδιοκτησίες.

Δίκτυα υποδομών: Δεν υπάρχει κάλυψη από τα δίκτυα κοινής ωφελείας, δηλαδή ύδρευση, αποχέτευση, ηλεκτρισμό, από τηλέφωνο σταθερό όπου όμως για επικοινωνία έχουν επιλέξει τη κινητή τηλεφωνία.

Αποκομιδή Απορριμμάτων: Στην ευρύτερη περιοχή δεν υπάρχουν κάδοι απορριμμάτων και γίνεται τακτικά η αποκομιδή τους.

B) Απλωταριά, Γρού, Εβρετή, πόλη Χίου

Χωροθέτηση οικισμού- -Αστικό Περιβάλλον:

Στις αναφερόμενες κατοικίες υπάρχει ύδρευση και αποχέτευση, ηλεκτροφωτισμός και γίνεται τακτικά η αποκομιδή απορριμμάτων.

Τύπος Κατοικιών: Οι κατοικίες είναι ισόγειες σε ενοικιαζόμενες ιδιοκτησίες. Αναφέρονται και 2 ιδιόκτητες κατοικίες.

Δίκτυα υποδομών: Η περιοχές καλύπτονται από όλα τα δίκτυα κοινής ωφελείας, δηλαδή ύδρευση, αποχέτευση, ηλεκτρισμό, από τηλέφωνο σταθερό όπου όμως για επικοινωνία έχουν επιλέξει τη κινητή τηλεφωνία.

Αποκομιδή Απορριμμάτων: Στην ευρύτερη περιοχή υπάρχουν κάδοι απορριμμάτων και γίνεται τακτικά η αποκομιδή τους.

3.ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ – ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ

Τομείς Απασχόλησης- Εποχικότητα – Κινητικότητα: Η κύρια ενασχόληση των Ρομά επικεντρώνεται στο πλανόδιο εμπόριο και αυτό της ανακύκλωσης (παλιατζήδες), η οποία όμως ασκείται κυρίως σε καθεστώς ημιπαρανομίας, χωρίς τις απαιτούμενες αδειοδοτήσεις.

Ανεργία: Η ανεργία είναι το κύριο χαρακτηριστικό της ομάδας και ανέρχεται περίπου στο 80%. Μεγάλο μέρος των οικογενειών δεν διαθέτουν σταθερό εισόδημα, και ελάχιστα μέλη των κοινοτήτων κάνουν χρήση των υπηρεσιών του ΟΑΕΔ, ιδίως αυτά που έχουν μερική ή περιοδική απασχόληση και γράφονται ύστερα από προτροπή των εργοδοτών τους ,

ώστε να ωφελούνται από προγράμματα επιδότησης της απασχόλησης του ΟΑΕΔ ή για να προσλαμβάνονται εποχιακά από τον Δήμο και τις δημοτικές επιχειρήσεις σε ανειδίκευτες εργασίες (οδοκαθαριστές, αποκομιδή απορριμμάτων κλπ)

Οικονομική Τακτοποίηση: Οι Ρομά της περιοχής χαρακτηρίζονται για την τυπικότητα και τη συνέπεια όσον αφορά στις οικονομικές, φορολογικές και ασφαλιστικές τους υποχρεώσεις, δεδομένο ότι το 90% διαθέτουν ΑΦΜ. Η πλειονότητα (90%) υποβάλλει φορολογική δήλωση με την κατάσταση να βελτιώνεται κάθε χρόνο, κυρίως για λόγους απόκτησης ασφάλισης απόρων και λήψης επιδομάτων. Επίσης έχει παρατηρηθεί πολλές περιπτώσεις που έχουν υποβάλλει δηλώσεις για λειτουργία επιχείρησης με σκοπό να αποκτήσουν φορτηγό αυτοκίνητο και στην πορεία διέκοψαν τις υποχρεώσεις με αποτέλεσμα να μην έχουν ασφαλιστική και φορολογική ενημερότητα.

Γυναικεία Απασχόληση: Οι γυναίκες Ρομά ασχολούνται αποκλειστικά με την οικογένεια και σε ελάχιστες περιπτώσεις σε ποσοστό 10% εργάζονται εποχιακά, κυρίως δε, βοηθούν τους άνδρες τους στο εμπόριο.

Ευκαιρίες για Επαγγελματική Εξέλιξη – Επιχειρηματικότητα: Απουσιάζει η ύπαρξη μόνιμης επιχειρηματικής κίνησης, διότι ακόμη δεν υπάρχει η εμπιστοσύνη ότι θα εκπληρώνουν τις οικονομικές τους υποχρεώσεις, πχ πληρωμή ενοικίου, περιορίζεται στο πλανόδιο εμπόριο, ενώ ταυτόχρονα δεν υπάρχουν ιδιαίτερες ευκαιρίες για επαγγελματική απασχόληση και εξέλιξη, διότι λείπουν και τα προσόντα και τα εφόδια. Γι' αυτό προτιμούν την πλανόδια απασχόληση, επειδή οι απαιτήσεις εκεί είναι ελάχιστες. Αρκεί να έχουν ένα ημιφορτηγό αυτοκίνητο και να τους δώσει τη δυνατότητα να αποκτήσουν το εμπόρευμα, κυρίως από φρούτα και λαχανικά μέχρι ρούχα και οικιακά είδη.

4.ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Αναλφαβητισμός: Ο αναλφαβητισμός χαρακτηρίζει σχεδόν το σύνολο του πληθυσμού, ενώ λίγοι Ρομά έχουν ολοκληρώσει την υποχρεωτική εκπαίδευση με μέσο όρο εκπαιδευτικής τάξης των παιδιών τη Δ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ.

Μαθητική Διαρροή: Υπάρχει συστηματική φοίτηση και στις τρεις εκπαιδευτικές βαθμίδες. Σε ότι αφορά την Α/βάθμια και Β/βάθμια Εκπαίδευση, οι Ρομά εγγράφουν τα παιδιά τους στο Δημοτικό Σχολείο Βαρβασίου, και σύμφωνα με τα ανωτέρω στοιχεία διαφαίνεται ότι τα περισσότερα παιδιά γράφονται κανονικά στις πρώτες τάξεις του Δημοτικού, και προχωρούν, ολοκληρώνουν την Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. Αναφέρεται στο δείγμα ότι το σύνολο των παιδιών σχολικής ηλικίας φοιτούν κανονικά,

ενδεικτικά: 3 παιδιά νηπιαγωγείο, 10 δημοτικό, 4 γυμνάσιο και 1 μαθητής λύκειο.

Πρόσβαση στην Εκπαίδευση: Στην ευρύτερη περιοχή υπάρχει Βρεφονηπιακός Σταθμός, που λειτουργεί με την φροντίδα του Δήμου, Νηπιαγωγείο, Δημοτικό Σχολείο. Τα παιδιά των Ρομά φοιτούν στις ίδιες αίθουσες και εντάσσονται στις ίδιες σχολικές τάξεις με τα παιδιά μη Ρομά. Η αντιμετώπιση των παιδιών Ρομά από τους εκπαιδευτικούς είναι ισότιμη με τα άλλα παιδιά.

Προγράμματα ένταξης στην εκπαίδευση: Σε επίπεδο δήμου δε λειτουργεί τμήμα ένταξης

Εκπαίδευση Ενηλίκων: Έχουν διενεργηθεί κατά το παρελθόν προγράμματα κατάρτισης από την πρώην ΝΕΛΕ.

5.ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ

Πρόσβαση στην Υγεία: Στο Νησί της Χίου λειτουργεί Νοσοκομείο όπου μπορούν να έχουν καθημερινή πρόσβαση σε αυτό, καθώς και στα άλλα νοσηλευτικά ιδρύματα, όπως μονάδα υγείας ΙΚΑ, όπου παραπέμπονται όταν το απαιτεί η νοσηλεία και η περίθαλψη, όπως γίνεται και για κάθε άλλη περίπτωση .

Πρόληψη και Προαγωγή Υγείας: Περιοδικά διενεργούνται εμβολιασμοί σε όλα τα τσιγγανόπαιδα της περιοχής. Επιπρόσθετα έχουν γίνει προσπάθειες με πρωτοβουλία της περιφερειακής διεύθυνσης υγείας του νομού, με στόχο την καλύτερη ενημέρωση και ευαισθητοποίηση σε θέματα πρόληψης και προαγωγής υγείας. Συγκεκριμένα αρκετές γυναίκες έχουν προβεί σε γυναικολογικό έλεγχο καθώς και test PAP. Λόγω του ότι οι Ρομά παντρεύονται σε πολύ μικρή ηλικία έχει ως αποτέλεσμα τη συνεχή τεκνοποίηση και οποιαδήποτε μέθοδος αντισύλληψης δεν είναι διαδεδομένη.

Υγειονομική Ασφάλιση: Κύρια υγειονομική ασφάλιση για τους Ρομά θεωρείται η Πρόνοια. Υπάρχει ένα ποσοστό που έχει ασφάλιση ΙΚΑ, αλλά πρόκειται κυρίως για ανέργους ηλικίας 18-29 ετών, οι οποίοι βάσει νόμου καλύπτονται ιατροφαρμακευτικά από το ΙΚΑ μέσω κάρτας ανεργίας ΟΑΕΔ. Απομένει ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό που περιλαμβάνει τους ανασφάλιστους και τις αδιευκρίνιστες περιπτώσεις. Πρέπει να αναφερθεί ότι ένα ποσοστό 60% περίπου κάνει χρήση των ευεργετικών διατάξεων περί ανασφαλίστων και τους έχουν χορηγηθεί βιβλιάρια περίθαλψης απόρων.

Εξαρτήσεις – Ψυχική Υγεία: Παρουσιάζεται σημαντικός αριθμός ατόμων με συμπτώματα ψυχονευρωτικών διαταραχών στην υγεία τους –

κατάθλιψη, αγχώδη διαταραχή, νευρολογικά νοσήματα- καθώς και ροπή προς εξαρτήσεις από ναρκωτικές ουσίες. Παρατηρείται κυρίως στις μεγαλύτερες ηλικίες ροπή προς το αλκοόλ που ενδεχομένως να καταγράφονται μόνο για την χορήγηση των Προνοιακών επιδομάτων.

2.1.2.1 Swot ανάλυση οικισμών Δήμου Χίου

Οικισμοί Χίου	
ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ
<p>Δημιουργία δράσης οργανωμένης μετεγκατάστασης ρομά σε ενοικιαζόμενες κατοικίες μέσω ιδίων πόρων του Δ. Χίου. Αστικοποίηση διαβιούντων ρομά. Σημαντικό ποσοστό ενοικιαζόμενων κατοικιών από τους ρομά. Ύπαρξη συμμετοχής σημαντικού ποσοστού μαθητών ρομά σε όλες τις σχολικές βαθμίδες. Υγειονομική Κάλυψη του Μεγαλύτερου Μέρους του Πληθυσμού Κάλυψη παιδικού πληθυσμού σε εμβολιασμούς</p>	<p>Χαμηλά εισοδήματα κατοίκων συχνά κάτω από τα όρια της φτώχειας Ύπαρξη φαινομένων παιδικής εργασίας, επαιτεία Ύπαρξη φαινομένων ενδοοικογενειακής βίας Περιστασιακή άσκηση εκλογικών δικαιωμάτων. Κακές Συνθήκες Στέγασης- ύπαρξη παραπηγμάτων και λυομένων (Χαλκειός& Μυρσινίδι) Ανυπαρξία αποχετευτικού δικτύου (Χαλκειός & Μυρσινίδι, Ταμπάκινα)- Ανεπαρκής κάλυψη οικισμού με κάδους απορριμμάτων) Υψηλά ποσοστά ανεργίας Μικρή πρόσβαση γυναικείου πληθυσμού στην αγορά εργασίας Πρόβλημα στην πρόληψη και φροντίδα σε θέματα υγιεινής και προσωπικής φροντίδας. Χαμηλό ενδιαφέρον, αμέλεια γυναικείου πληθυσμού για θέματα ατομικής υγείας Υψηλό Ποσοστό πληθυσμού με προβλήματα Ψυχικής Υγείας και προβλήματα Ψυχικών εξαρτήσεων Παραβατικότητα (κλοπές, Ναρκωτικά) Μεγάλο τμήμα του πληθυσμού είναι αναλφάβητο Ανυπαρξία τοπικών υποστηρικτικών δομών (ΙαΚ)</p>

ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΑΠΕΙΛΕΣ
<p>Ευκαιρίες Χρηματοδότησης Δράσεων από Διαρθρωτικά Ταμεία</p> <p>Χαμηλή κινητικότητα που δημιουργεί προϋποθέσεις εδραιοποίησης - ένταξης και κοινωνικής ενσωμάτωσης.</p> <p>Η αυξανόμενη μεταστροφή του τρόπου ζωής σημαντικού τμήματος του πληθυσμού των οικισμών, καθώς δεν αποτελούν πλέον μετακινούμενη ομάδα πληθυσμού, δημιουργεί ευκαιρίες κοινωνικής ενσωμάτωσης.</p> <p>Έφεση τοπικού πληθυσμού στην άσκηση αυτοαπασχολούμενης εργασίας.</p> <p>Αξιοποίηση του Αθλητισμού και του Πολιτισμού σαν μέσα κοινωνικής καταξίωσης που καθίστανται μοχλοί κοινωνικής ενσωμάτωσης</p>	<p>Φαινόμενα κοινωνικού αποκλεισμού (Μυρσινίδι)</p> <p>Χαμηλή συμμετοχή σε εκλογική διαδικασία (ετεροδημότες)</p> <p>Λίγες ευκαιρίες για επαγγελματική εξέλιξη - εγκλωβισμός σε περιορισμένες επαγγελματικές ενασχολήσεις, λόγω έλλειψης ικανών επαγγελματιών δεξιοτήτων</p> <p>Έλευση εργατών μεταναστών ΡΟΜΑ από Βαλκανικές χώρες και ενασχόληση με αγροτικές εργασίες ή και για επαιτεία τους θερινούς μήνες</p> <p>Αναλφαβητισμός ενηλίκων ρομά</p>

2.1.3 Αποτύπωση υφιστάμενης κατάστασης οικισμών Δήμου Σάμου

Ο Δήμος Σάμου είναι δήμος της περιφέρειας Βορείου Αιγαίου που περιλαμβάνει τη Σάμο και τις γειτονικές της νησίδες. Δημιουργήθηκε με το

Πρόγραμμα Καλλικράτης από την συνένωση των προϋπαρχόντων δήμων του νησιού, των δήμων Βαθέος, Μαραθοκάμπου, Πυθαγορείου και Καρλοβασιών. Η έκταση του νέου Δήμου είναι 477.62 τ.χλμ και ο πληθυσμός του 32.977 κάτοικοι σύμφωνα με την απογραφή του 2011. Έδρα ορίστηκε η Σάμος και ιστορική έδρα το Πυθαγόρειο.

Ο Καλλικρατικός Δήμος Σάμου εκτός από τους ρομά που διαβιούν στον πολεοδομικό ιστό της πόλης της Σάμου (Βαθύ) και έχουν μικρή πληθυσμιακή συγκέντρωση, έχει και ένα μεγάλο αριθμό Ρομά που διαβιούν στη περιοχή Φουρνιώτικο ρέμα εντός των ορίων του Πολεοδομικού συγκροτήματος της Δημοτικής ενότητας Καρλοβάσου. Υπολογίζεται περίπου το συνολικό τους πλήθος σε 190 άτομα συμπεριλαμβανομένων των μόνιμων διαβιούντων, των εποχικών και μετακινούμενων.

- **Δημοτική ενότητα Σάμου (Πόλη)**

Δημογραφικά Χαρακτηριστικά: Πληθυσμός: 34 άτομα

Οικογένειες : 7

Άνδρες: 10   Γυναίκες: 24

Ενήλικες: 24   Ανήλικοι: 10

Κατοικίες: 7

Κινητικότητα πληθυσμού: Στην πλειοψηφία τους πρόκειται για μόνιμο μη μετακινούμενο πληθυσμό που διαμένει για 30 χρόνια στην περιοχή.

1.ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΘΕΜΑΤΑ

Οικονομική κατάσταση των νοικοκυριών: Δύο νοικοκυριά (2) αγγίζουν τα όρια της οικονομικής εξαθλίωσης με μέσο ετήσιο εισόδημα από 1€ έως 2500€. Ένα από τα νοικοκυριά εντάσσεται στην κατηγορία από 5.000€ έως 7.500 €. Τέσσερα (4) νοικοκυριά εντάσσονται στην κατηγορία από 2.500€ έως 5.000 €.

Αστικοδημοτική τακτοποίηση: Στην πλειοψηφία τους τα μέλη των οικογενειών αυτών διαθέτουν προσωπικά έγγραφα που τους διευκολύνουν στις συναλλαγές τους με τις δημόσιες υπηρεσίες.

Κοινωνικός αποκλεισμός - διακρίσεις: Οι κοινωνικές διακρίσεις απέναντι στους τσιγγάνους υπάρχουν λόγω της διαφορετικότητας αυτής της ομάδας και του γενικότερου τρόπου ζωής τους. Όμως οι διαβιούντες Ρομά στην Καλλονή δεν αναφέρουν περιστατικά μη σωστής συμπεριφοράς απέναντί τους από υπαλλήλους δημοτικών, δημόσιων υπηρεσιών, φορέων υγείας (Κέντρο Υγείας, Νοσοκομείο Μυτιλήνης, Αστυνομία κτλ). Υπάρχει ομαλή κοινωνική ενσωμάτωση στον κοινωνικό και οικονομικό ιστό. Η οικονομική τους κατάσταση συμβάλλει στη διαμόρφωση της κατάστασης αυτής.

Παιδική Εργασία: Δεν εμφανίζεται το φαινόμενο της παιδικής εργασίας ούτε επαιτείας.

Ενδοοικογενειακή Βία: Στον οικισμό δεν έχουν αναφερθεί σοβαρές περιπτώσεις οικογενειακής βίας. Υπάρχουν βέβαια και οι περιπτώσεις όπου υπό την επήρεια αλκοόλ ή/και ουσιών μπορεί να γίνουν επιθετικοί. Ιδιαίτερα προστατευτικοί είναι απέναντι στις νεαρές κοπέλες έως ότου παντρευτούν.

Συμμετοχικότητα – Εκπροσώπηση – Άσκηση πολιτικών δικαιωμάτων:

Η συμμετοχή των τσιγγάνων στις πολιτικοκοινωνικές διαδικασίες είναι ομαλή.

2. ΣΤΕΓΑΣΗ ΚΑΙ ΒΑΣΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ

Χωροθέτηση οικισμού - Αστικό περιβάλλον: Οι ωφελούμενοι Ρομά κατοικούν εντός του αστικού ιστού της Καλλονής.

Τύπος Κατοικιών: Στεγάζονται σε κατοικίες ενοικιαζόμενες.

Δίκτυα υποδομών: Δεν υπάρχουν προβλήματα ύδρευσης, αποχέτευσης, και ασφαλούς ηλεκτροδότησης. Ως μέσο θέρμανσης χρησιμοποιούν ξυλόσομπα ή ηλεκτρική θερμάστρα.

Δεν αναφέρεται σύνδεση με δίκτυο σταθερής τηλεφωνίας, ενώ στο σύνολό τους κατέχουν κινητό τηλέφωνο.

Αποκομιδή Απορριμμάτων: Στην περιοχή υπάρχουν κάδοι απορριμμάτων και γίνεται αποκομιδή.

3. ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ – ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ

Τομείς Απασχόλησης- Εποχικότητα – Κινητικότητα: Οι περισσότεροι Ρομά ασχολούνται με το εμπόριο ως πλανόδιοι μικροπωλητές. Υπάρχουν τρεις άντρες άνεργοι, των οποίων όμως εργάζονται οι σύζυγοί τους που δουλεύουν σε εποχιακά μεροκάματα. Τα Οικογενειακά επιδόματα ΟΓΑ, πρόνοιας κλπ. αποτελούν για κάποιες οικογένειες το κύριο εισόδημα.

Ανεργία: Η ανεργία είναι χαμηλή αλλά και το 80% των τσιγγάνων δεν διαθέτουν κάρτα ανεργίας. Μεγάλο μέρος των οικογενειών δεν διαθέτουν σταθερό εισόδημα.

Οικονομική Τακτοποίηση: Σ' ένα μικρό ποσοστό έχουν εκκρεμότητες με ΔΟΥ και ΟΑΕΕ καθώς προβαίνουν στη διαδικασία έναρξης επαγγέλματος για αγορά εμπορικού αυτοκινήτου, με αποτέλεσμα να εκκρεμούν οφειλές στις συγκεκριμένες υπηρεσίες. Ένα μικρό ποσοστό τσιγγάνων με χαμηλό ετήσιο εισόδημα δεν προβαίνει στην υποβολή φορολογικής δήλωσης.

Γυναικεία Απασχόληση: Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται ότι δεν υπάρχει καμιά επαγγελματική απασχόληση των γυναικών. Ορισμένες γυναίκες απασχολούνται με τις οικογένειές τους στο εμπόριο παλιοσίδερων. Ένα μικρό ποσοστό επαιτεί.

Ευκαιρίες για Επαγγελματική Εξέλιξη – Επιχειρηματικότητα: Κανείς από τους τσιγγάνους της περιοχής δεν έχει αναπτύξει έως τώρα επιχειρηματική δραστηριότητα.

4. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Αναλφαβητισμός: Σε σημαντικό ποσοστό (65%) των ενηλίκων Ρομά δηλώνεται ότι έχει ολοκληρώσει την πρωτοβάθμια Εκπαίδευση.

Μαθητική Διαρροή: Όλα τα παιδιά που βρίσκονται στην σχολική ηλικία, φοιτούν στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση κι ένα στην δευτεροβάθμια (νυχτερινό γυμνάσιο). Αντιμετωπίζουν, λόγω οικονομικών προβλημάτων, δυσπραγία στην υποστήριξη της φοίτησης με το εκπαιδευτικό υλικό, την ένδυση των παιδιών και την προμήθεια σχολικών ειδών, καθώς επίσης αναφέρονται και προβλήματα μετακίνησης.

Πρόσβαση στην Εκπαίδευση: Συχνά αναφέρουν οι γονείς ως πρόβλημα φοίτησης, την απόσταση που πρέπει να καλυφθεί έως το Δημοτικό Σχολείο.

Προγράμματα ένταξης στην εκπαίδευση: Στα Δημοτικά Σχολεία της περιοχής δεν λειτουργούν τμήματα ένταξης τσιγγανοπαίδων.

Εκπαίδευση Ενηλίκων: Δεν υφίσταται.

5. ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ

Πρόσβαση στην Υγεία: Η πρόσβαση προς τις μονάδες Υγείας (Νοσοκομείο, ΙΚΑ) είναι ανάλογη με την απόσταση από τον τόπο κατοικίας στην πόλη. Συνήθως μεταβαίνουν με ιδιόκτητα αυτοκίνητα καθώς και πεζή. Τα προβλήματα όσον αφορά στην πρόσβασή τους στην υγεία αφορούν στην μετακίνηση, την προτεραιότητα στη Μονάδα Υγείας, στον ρατσισμό που αναφέρουν συχνά ότι και λόγω των ελλείψεων των ειδικοτήτων γιατρών του Νοσοκομείου της Καλλονής που σε συνδυασμό με την οικονομική τους δυσπραγία, δεν μπορούν να επισκεφτούν ιδιώτες γιατρούς π.χ. παιδίατρος.

Πρόληψη και Προαγωγή Υγείας: Την τρέχουσα περίοδο αναφοράς δεν αποτυπώνεται οργανωμένη και στοχευόμενη παρέμβαση σε επίπεδο δημοτικής ή/και περιφερειακής Αρχής, ούτε και από εθελοντικές οργανώσεις, στον τομέα της προληπτικής ιατρικής. Δε πραγματοποιούνται ούτε καν περιοδικά εμβολιασμοί στα τσιγγανόπαιδα της περιοχής. Επιπρόσθετα δεν έχουν γίνει προσπάθειες με πρωτοβουλία της περιφερειακής διεύθυνσης υγείας του νομού, με στόχο την καλύτερη ενημέρωση και ευαισθητοποίηση σε θέματα πρόληψης και προαγωγής υγείας. Απουσιάζει ο περιοδικός γυναικολογικός έλεγχος και τεστ PAP στον γυναικείο πληθυσμό. Λόγω του ότι οι Ρομά παντρεύονται σε πολύ μικρή ηλικία έχει ως αποτέλεσμα τη συνεχή τεκνοποίηση και οποιαδήποτε μέθοδος αντισύλληψης δεν είναι διαδεδομένη.

Υγειονομική Ασφάλιση: Όλα τα μέλη των οικογενειών έχουν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη από ασφαλιστικό φορέα.

Εξαρτήσεις – Ψυχική Υγεία: Η πλειονότητα του πληθυσμού είναι καπνιστές και έχει παρατηρηθεί ότι άντρες καταναλώνουν αλκοόλ αλλά σπάνια στα όρια της εξάρτησης. Στον οικισμό αναφέρθηκε ότι δεν παρουσιάζονται ψυχιατρικά προβλήματα και ροπή προς εξαρτήσεις από ναρκωτικές ουσίες.

▪ Οικισμός Καρλοβάσου (Θέση Φουρνιώτικο ρέμα)

Δημογραφικά Χαρακτηριστικά: Πληθυσμός: 46 άτομα

Οικογένειες: 13   Κατοικίες: 11

Άνδρες: 11   Γυναίκες: 10

Ενήλικες: 24   Ανήλικοι: 22

Κινητικότητα Πληθυσμού: Πρόκειται για μόνιμο μη μετακινούμενο πληθυσμό, οι οποίοι ασχολούνται με το γυρολογικό εμπόριο.

1.ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΘΕΜΑΤΑ

Οικονομική Κατάσταση νοικοκυριών: Τα περισσότερα νοικοκυριά εντάσσονται στην κατηγορία των χαμηλών εισοδημάτων (2500-5000€), ενώ περίπου 3-4 οικογένειες που αγγίζουν τα όρια της οικονομικής εξαθλίωσης, με μέσο ετήσιο εισόδημα από 1,0€ έως 2500€.

Αστικοδημοτική Τακτοποίηση: Στην περιοχή Φουρνιώτικο Ρέμα Καρλοβάσου οι τσιγγάνοι / Ρομά στην πλειοψηφία τους δεν έχουν εκκρεμότητες αστικοδημοτικής τακτοποίησης. Όσα προβλήματα που συνήθως ανακύπτουν, αφορούν αναγνωρίσεις τέκνων, καθώς οι τσιγγάνοι δεν διαθέτουν συνήθως άμεσα τα χρήματα που απαιτεί η συγκεκριμένη πράξη. Αρκετοί απ' αυτούς δεν έχουν στην κατοχή τους προσωπικά έγγραφα όπως ΑΔΤ, Ληξιαρχικές πράξεις γέννησης, Πιστοποιητικά Οικογενειακής Κατάστασης, ΑΦΜ και υποβάλλουν Φορολογική Δήλωση.

Κοινωνικός αποκλεισμός-διακρίσεις: Οι κοινωνικές διακρίσεις απέναντι στους τσιγγάνους υπάρχουν λόγω της διαφορετικότητας αυτής της ομάδας και του γενικότερου τρόπου ζωής τους. Συχνά αναφέρουν περιστατικά μη σωστής συμπεριφοράς απέναντί τους από υπαλλήλους δημοτικών, δημόσιων υπηρεσιών, φορέων υγείας (Νοσοκομείο, Αστυνομία κτλ.). Ωστόσο, ο κοινωνικός τους αποκλεισμός ξεκινά και έχει αφορμή τον αναλφαβητισμό τους, ως αποτέλεσμα της μη φοίτησής τους στο σχολείο. Η

οικονομική τους κατάσταση συμβάλλει στις κοινωνικές διακρίσεις που αντιμετωπίζουν σε μεγάλο βαθμό.

Παιδική Εργασία: Η χαμηλή οικονομική κατάσταση ορισμένων οικογενειών, τους αναγκάζει να χρησιμοποιούν τα παιδιά τους ως επιπλέον εργατικά χέρια για τη συμπλήρωση του εισοδήματος της οικογένειας, κυρίως στη συλλογή παλιοσίδερων και στο γυρολογικό εμπόριο. Εμφανίζεται το φαινόμενο της παιδικής επαιτείας.

Ενδοοικογενειακή Βία: Στον οικισμό δεν έχουν αναφερθεί σοβαρές περιπτώσεις οικογενειακής βίας. Οι τσιγγάνοι δεν είναι ιδιαίτερα καταπιεστικοί στα παιδιά και στις γυναίκες τους. Υπάρχουν βέβαια και οι περιπτώσεις όπου υπό την επήρεια αλκοόλ ή/και ουσιών μπορεί να γίνουν επιθετικοί. Ιδιαίτερα προστατευτικοί είναι απέναντι στις νεαρές κοπέλες έως ότου παντρευτούν. Αν μπορούμε να αναφέρουμε μια μορφή καταπίεσης είναι το γεγονός ότι οι τσιγγάνες δεν είθισται να συγκεντρώνονται σε χώρους διασκέδασης, όπως καφετέριες, καφενεία κτλ. Συνήθως περιορίζουν τις δραστηριότητες τους στο οικογενειακό περιβάλλον.

Συμμετοχικότητα – Εκπροσώπηση - Άσκηση πολιτικών δικαιωμάτων:

Η συμμετοχή των τσιγγάνων στις πολιτικοκοινωνικές διαδικασίες είναι ελάχιστη, επειδή ο αναλφαβητισμός τους σε μεγάλη κλίμακα δεν τους επιτρέπει να διεκδικούν επαρκώς τα δικαιώματά τους. Ωστόσο όσοι είναι δημότες Κω ασκούν κανονικά το εκλογικό τους δικαίωμα. Στον Δήμο δεν υπάρχει Σύλλογος Ρομά, αλλά υπάρχει ένας άνδρας που τους εκπροσωπεί για θέματα που τους αφορούν.

2. ΣΤΕΓΑΣΗ ΚΑΙ ΒΑΣΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ

Χωροθέτηση οικισμού - Αστικό περιβάλλον: Στην περιοχή Φουρνιώτικο Ρέμα στο Καρλόβασι σε έκταση που ανήκει σε ιδιώτη ενοικιαζόταν στο παρελθόν αλλά έχει γίνει έξωση στους ρομά κατά τη δήλωσή τους, έχουν κατασκευαστεί παράγκες και οικίσκοι, βρίσκεται ο οικισμός των τσιγγάνων. Ο οικισμός απέχει περίπου 0,5χλμ βόρεια-ανατολικά από την Παραλία Καρλοβάσου και 300μ. περίπου από τον εθνικό δρόμο Σάμου Καρλοβάσου. Ο οικισμός βρίσκεται πλησίον ρέματος φυσικής απορροής υδάτων. Εντός του οικισμού-καταυλισμού δεν υπάρχουν κοινόχρηστοι χώροι όπου κατοικούν σε παραπήγματα και τροχόσπιτα μόνιμα 20 οικογένειες τσιγγάνων. Διατίθεται με μέριμνα του Δήμου Σάμου παροχή ύδρευσης, και ηλεκτρισμού αλλά όμως έχει διακοπή η σύνδεση ρεύματος από την ΔΕΗ. Δεν υπάρχει αποχέτευση, ούτε εγκατάσταση κοινόχρηστων λουτρών και υγιεινής. Αναφέρεται η ύπαρξη αποχέτευσης σε

ημικατασκευασμένο βόθρο σε 2 οικίσκους. Στη συγκεκριμένη περιοχή εγκαθίστανται ανά τακτά διαστήματα οικογένειες μετακινούμενων τσιγγάνων. Για τη μετακίνησή τους στην πόλη χρησιμοποιούν αυτοκίνητο ή μεταβαίνουν πεζοί. Οι τσιγγάνοι αναφέρουν ότι η συγκεκριμένη περιοχή επιλέχθηκε από τους ίδιους σε συνεργασία με τον δήμο, ως τόπος εγκατάστασης.

Τύπος Κατοικιών: Στεγάζονται σε παράγκες, τροχόσπιτα και προκāt οικίσκους κατά βάση, αλλά και σε παραπήγματα, τα οποία στο σύνολό τους δεν καλύπτουν τις ανάγκες των ατόμων, είτε λόγω μεγέθους, είτε λόγω έλλειψης στοιχειώδους υποδομών (ύδρευσης, κυρίως αποχέτευσης, και ασφαλούς ηλεκτροδότησης). Ως μέσο θέρμανσης χρησιμοποιούν ζυλόσομπα ή ηλεκτρική θερμάστρα.

Δίκτυα υποδομών: Λόγω έλλειψης αποστραγγιστικών τάφρων τα όμβρια ύδατα λιμνάζουν στη βόρεια ανατολική πλευρά του οικισμού, αποτελώντας εστία μόλυνσης. Πρέπει να αναφερθεί ότι δεν υπάρχει κεντρικό δίκτυο αποχέτευσης. Το 80 % των κατοικιών τσιγγάνων δεν είναι συνδεδεμένο με το δίκτυο ηλεκτροδότησης, και εξυπηρετούνται με αυτοσχέδιο τρόπο (σύνδεση με μπαλαντέζα από παροχή γεννητριών).

Όσον αφορά την υδροδότηση αξιοποιούν μια παροχή και το νερό το μεταφέρουν με λάστιχο αλλά και με μπουκάλια, νταμιτζάνες κλπ. Όλες οι παράγκες έχουν νερό μέσω βρύσης που υπάρχει σε κάθε κουζίνα. Οι υπόλοιποι που κατοικούν σε 4 καταλύματα έχουν υδροδεξαμενές και αγοράζουν το νερό.

Είναι προφανές ότι κανένα σπίτι δεν είναι συνδεδεμένο με δίκτυο σταθερής τηλεφωνίας, ενώ στο σύνολό τους κατέχουν κινητό τηλέφωνο. Ο οικισμός θέλει υποστήριξη, μπορεί να γίνει παρέμβαση λόγω του τόπου αναφοράς και του ιδιοκτησιακού καθεστώτος του καταυλισμού.

Αποκομιδή Απορριμμάτων: Στον οικισμό υπάρχουν κάδοι απορριμμάτων και μια φορά εβδομαδιαία γίνεται αποκομιδή.

3. ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ - ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ

Τομείς Απασχόλησης- Εποχικότητα – Κινητικότητα: Οι περισσότεροι ασχολούνται με το εμπόριο παλιοσίδερων, ενώ υπάρχουν και μερικοί που δουλεύουν σε εποχιακά μεροκάματα και ως ανειδίκευτοι εποχικοί εργάτες. Ορισμένοι ασχολούνται με το εμπόριο κηπευτικών και λουλουδιών. Συναντάται περιστασιακά και το επάγγελμα του μουσικού. Τα οικογενειακά εισοδήματα ΟΓΑ, πρόνοιας κλπ. αποτελούν για κάποιες οικογένειες το κύριο εισόδημα.

Ανεργία: Η ανεργία είναι το κύριο χαρακτηριστικό της ομάδας και το 80% των τσιγγάνων δεν διαθέτουν κάρτα ανεργίας. Μεγάλο μέρος των οικογενειών δεν διαθέτουν σταθερό εισόδημα.

Οικονομική Τακτοποίηση: Σ' ένα μικρό ποσοστό έχουν εκκρεμότητες με ΔΟΥ και ΟΑΕΕ, καθώς προβαίνουν στη διαδικασία έναρξης επαγγέλματος για αγορά εμπορικού αυτοκινήτου, με αποτέλεσμα να εκκρεμούν οφειλές στις συγκεκριμένες υπηρεσίες. Ένα μικρό ποσοστό τσιγγάνων με χαμηλό ετήσιο εισόδημα δεν προβαίνει στην υποβολή φορολογικής Δήλωσης.

Γυναικεία Απασχόληση: Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται ότι δεν υπάρχει καμιά επαγγελματική απασχόληση των γυναικών. Ορισμένες γυναίκες απασχολούνται με τις οικογένειές τους στο εμπόριο παλιοσίδερων. Ένα μικρό ποσοστό επαιτεί ή προβαίνει σε παράνομες πράξεις.

Ευκαιρίες για Επαγγελματική Εξέλιξη - Επιχειρηματικότητα: Κανείς από τους τσιγγάνους της περιοχής δεν έχει αναπτύξει έως τώρα επιχειρηματική δραστηριότητα.

4. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Αναλφαβητισμός- Μαθητική Διαρροή : Η έλλειψη αλφαβητισμού στους ενήλικους ρομά είναι σε πολύ μεγάλο ποσοστό καθώς το μέσο επίπεδο εκπαίδευσης στους αρχηγούς της οικογένειας και στις συζύγους δεν υπερβαίνει τα δύο έτη, ελάχιστοι έχουν ολοκληρώσει το Δημοτικό ενώ στο πεδίο της εκπαίδευσης των παιδιών μεγάλο είναι το ποσοστό των παιδιών που εγκαταλείπουν το σχολείο ή δεν προσέρχονται κανονικά σ' αυτό, ενώ το προσδοκώμενο επίπεδο μόρφωσης παραμένει χαμηλά στο επίπεδο του δημοτικού σχολείου. Παρά το γεγονός ότι η συντριπτική πλειοψηφία των παιδιών εγγράφονται στα σχολεία της περιοχής, παρατηρείται συχνά το φαινόμενο της διακοπής της φοίτησης. Συχνότερος λόγος για την εγκατάλειψη του σχολείου δηλώνεται η δυσκολία στη μετακίνηση, οικονομικοί λόγοι και πιο σπάνια ο χλευασμός από συμμαθητές ή η αδιαφορία των εκπαιδευτικών στις δυσκολίες μάθησης που αντιμετωπίζουν τα παιδιά των ρομά. Η μαθητική διαρροή οφείλεται σε μεγάλο βαθμό και στην παιδεία και τη νοοτροπία μερικών γονέων που δεν θεωρούν τη μόρφωση εφόδιο όντας αγράμματοι και οι ίδιοι, ενώ σε πολλές των περιπτώσεων οφείλεται σε οικονομικούς λόγους, τη φτώχεια και την ανέχεια. Δεν πρέπει να παραβλέψει κανείς τα φαινόμενα χλευασμού και ιδιαίτερης αντιμετώπισης που αποτρέπουν τα παιδιά από τη συνέχιση της φοίτησης. Είναι εξαιρετικά δύσκολη η καταγραφή της μαθητικής διαρροής χωρίς τη συνδρομή των σχολικών μονάδων που πιστοποιούν τη διακοπή ή την εγκατάλειψη της σχολικής εκπαίδευσης, εδώ θα πρέπει να σημειώσουμε ότι με βάση την καταγραφή της ομάδας εργασίας, 5

οικογένειες δήλωσαν προβλήματα προσβασιμότητας στην εκπαίδευση η επικαλέστηκαν οικονομικούς λόγους και έχουν ήδη την τρέχουσα σχολική περίοδο διακόψει τη φοίτηση των παιδιών τους.

Πρόσβαση στην Εκπαίδευση: Αρκετά κοντά του οικισμού, σε απόσταση 300 μέτρων περίπου, βρίσκεται το Δημοτικό Σχολείο στο Καρλόβασι. Συχνά όμως, αναφέρουν οι γονείς ως πρόβλημα φοίτησης, την απόσταση που πρέπει να καλυφθεί έως το Δημοτικό Σχολείο.

Προγράμματα ένταξης στην εκπαίδευση: Στα Δημοτικά Σχολεία της περιοχής δεν λειτουργούν τμήματα ένταξης τσιγγανοπαίδων.

Εκπαίδευση Ενηλίκων: Δεν υφίσταται.

5. ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ

Πρόσβαση στην Υγεία: Η πρόσβαση προς τις μονάδες Υγείας (Νοσοκομείο, ΙΚΑ) είναι ανάλογη με την απόσταση από την πόλη, αλλά καθίσταται δυσχερής στη βάση της απόστασης (37 χιλιόμετρα). Συνήθως μεταβαίνουν με ιδιόκτητα αυτοκίνητα καθώς και πεζοί.

Πρόληψη και Προαγωγή Υγείας: Την περίοδο αναφοράς δεν αποτυπώνεται οργανωμένη και στοχευόμενη παρέμβαση σε επίπεδο δημοτικής ή/και περιφερειακής αρχής, ούτε και από εθελοντικές οργανώσεις, στον τομέα της προληπτικής ιατρικής. Δεν πραγματοποιούνται ούτε καν περιοδικά εμβολιασμοί στα τσιγγανόπαιδα της περιοχής. Επιπρόσθετα δεν έχουν γίνει προσπάθειες με πρωτοβουλία της περιφερειακής διεύθυνσης υγείας του νομού, με στόχο την καλύτερη ενημέρωση και ευαισθητοποίηση σε θέματα πρόληψης και προαγωγής υγείας. Απουσιάζει ο περιοδικός γυναικολογικός έλεγχος και τεστ PAP στο γυναικείο πληθυσμό. Λόγω του ότι οι Ρομά παντρεύονται σε πολύ μικρή ηλικία αποτέλεσμα είναι η συνεχής τεκνοποίηση και οποιαδήποτε μέθοδος αντισύλληψης δεν είναι διαδεδομένη.

Υγειονομική Ασφάλιση: Στην πλειοψηφία τους (80%) οι Ρομά είναι ανασφάλιστοι ή/και έχουν βιβλιάριο Απορίας. Εργαζόμενοι ασφαλισμένοι στο ΙΚΑ δεν αναφέρθηκαν, ενώ το 25% είναι ασφαλισμένοι στο ΙΚΑ ως άνεργοι μέσω ΟΑΕΔ (19-29 ετών). Το γεγονός ότι κάποιοι μένουν ανασφάλιστοι χωρίς βιβλιάριο ανασφαλίστου από την πρόνοια έγκειται στο ότι δεν προχωρούν την έκδοση προσωπικών εγγράφων όπως για παράδειγμα Αστυνομικού Δελτίου Ταυτότητας κ.ά.

Εξαρτήσεις – Ψυχική Υγεία: Η πλειονότητα του πληθυσμού είναι καπνιστές και έχει παρατηρηθεί ότι άντρες καταναλώνουν αλκοόλ αλλά σπάνια στα όρια της εξάρτησης. Στον οικισμό δεν παρουσιάζονται συχνά

ψυχιατρικά προβλήματα και ροπή προς εξαρτήσεις από ναρκωτικές ουσίες, εκτός μεμονωμένων περιστατικών.

2.1.3.1 Swot ανάλυση οικισμών Δήμου Σάμου

Οικισμοί Σάμου	
ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ
<p>Υγειονομική Κάλυψη του Μεγαλύτερου Μέρους του Πληθυσμού Κάλυψη παιδικού πληθυσμού σε εμβολιασμούς Πρόγραμμα καταπολέμησης μαθητικής διαρροής από το Παν/μιο Αιγαίου Αστικοδημοτική τακτοποίηση του μεγαλύτερου μέρους του πληθυσμού. Εκπροσώπηση στην επικοινωνία με τις Αρχές</p>	<p>Χαμηλά εισοδήματα κατοίκων συχνά κάτω από τα όρια της φτώχειας Ύπαρξη φαινομένων παιδικής εργασίας, επαιτεία Ύπαρξη φαινομένων ενδοοικογενειακής βίας Περιστασιακή άσκηση εκλογικών δικαιωμάτων. Έλλειψη ελέγχου επέκτασης του οικισμού, υψηλό ποσοστό καταπατημένων εκτάσεων Κακές Συνθήκες Στέγασης- ύπαρξη παραπηγμάτων και λυομένων Έλλειψη διαμορφωμένων Κοινόχρηστων Χώρων Ανυπαρξία αποχετευτικού δικτύου (σε όλους τους οικισμούς / καταυλισμούς) εκτός Κρεμαστής. Ανεπαρκής κάλυψη οικισμού με κάδους απορριμμάτων) Υψηλά ποσοστά ανεργίας Μικρή πρόσβαση γυναικείου πληθυσμού στην αγορά εργασίας Πρόβλημα στην πρόληψη και φροντίδα σε θέματα υγιεινής και προσωπικής φροντίδας. Χαμηλό ενδιαφέρον, αμέλεια γυναικείου πληθυσμού για θέματα ατομικής υγείας Υψηλό Ποσοστό πληθυσμού με προβλήματα Ψυχικής Υγείας και προβλήματα Ψυχικών εξαρτήσεων Παραβατικότητα (κλοπές, Ναρκωτικά) Μεγάλο τμήμα του πληθυσμού είναι αναλφάβητο Ανυπαρξία τοπικών υποστηρικτικών δομών (IaK)</p>

ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΑΠΕΙΛΕΣ
<p>Ευκαιρίες Χρηματοδότησης Δράσεων από Διαρθρωτικά Ταμεία</p> <p>Χαμηλή κινητικότητα που δημιουργεί προϋποθέσεις εδραιοποίησης - ένταξης και κοινωνικής ενσωμάτωσης.</p> <p>Η αυξανόμενη μεταστροφή του τρόπου ζωής σημαντικού τμήματος του πληθυσμού των οικισμών, καθώς δεν αποτελούν πλέον μετακινούμενη ομάδα πληθυσμού, δημιουργεί ευκαιρίες κοινωνικής ενσωμάτωσης.</p> <p>Έφεση τοπικού πληθυσμού στην άσκηση αυτοαπασχολούμενης εργασίας.</p> <p>Αξιοποίηση του Αθλητισμού και του Πολιτισμού σαν μέσα κοινωνικής καταξίωσης καθίστανται μοχλοί κοινωνικής ενσωμάτωσης</p>	<p>Φαινόμενα κοινωνικού αποκλεισμού</p> <p>Χαμηλή συμμετοχή σε εκλογική διαδικασία</p> <p>Λίγες ευκαιρίες για επαγγελματική εξέλιξη - εγκλωβισμός σε περιορισμένες επαγγελματικές ενασχολήσεις, λόγω έλλειψης ικανών επαγγελματικών δεξιοτήτων</p> <p>Έλευση εργατών μεταναστών ΡΟΜΑ από Βαλκανικές χώρες και ενασχόληση με αγροτικές εργασίες ή και για επαιτεία τους θερινούς μήνες</p> <p>Αναλφαβητισμός</p>

2.1.4 Αποτύπωση υφιστάμενης κατάστασης οικισμών Δήμου Λήμνου

Ο **Δήμος Λήμνου** ιδρύεται με βάση τη νέα διοικητική διαίρεση του 2011 που προβλέπει το Σχέδιο Καλλικράτης. Ανήκει στην Περιφερειακή Ενότητα Λήμνου στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου και περιλαμβάνει το νησί Λήμνος. Συστάθηκε από τους τέσσερις προϋπάρχοντες δήμους του νησιού: Δήμος Μύρινας, Δήμος Μούδρου, Δήμος Ατσικής, Δήμος Νέας Κούταλης.

Ο Καλλικρατικός Δήμος Λήμνου, έχει και ένα μικρό αριθμό κατοίκων Ρομά που διαβιούν στη περιοχή Αγίου Ιωάννη εκτός των ορίων του Πολεοδομικού συγκροτήματος του οικισμού Λιβαδοχωρίου, καθώς και στον οικισμό της Νέας Κούταλης. Υπολογίζεται περίπου το συνολικό τους πλήθος σε 55 άτομα των μόνιμων διαβιούντων, χωρίς να υπολογίζονται τα εποχικά και μετακινούμενα άτομα.

Καταυλισμός Λιβαδοχωρίου Λήμνου

Δημογραφικά Χαρακτηριστικά:

Πληθυσμός: 26 άτομα (υπολογίζεται σε 35 άτομα)

Οικογένειες: 5

Κατοικίες: 5 (Παράγκες)

Άνδρες: 11

Γυναίκες: 13

Ενήλικες: 12

Ανήλικοι: 12

Κινητικότητα Πληθυσμού: Πρόκειται για μόνιμο μη μετακινούμενο πληθυσμό, οι οποίοι ασχολούνται με το γυρολογικό εμπόριο, με τη συλλογή σιδηρικών και οι παλαιότεροι ζουν στην περιοχή περίπου τριάντα χρόνια.

1.ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΘΕΜΑΤΑ

Οικονομική Κατάσταση νοικοκυριών: Τα περισσότερα νοικοκυριά εντάσσονται στην κατηγορία των χαμηλών εισοδημάτων, ενώ στο σύνολό τους οι οικογένειες αγγίζουν τα όρια της οικονομικής εξαθλίωσης, με μέσο ετήσιο εισόδημα από 1,0€ έως 2500€.

Αστικοδημοτική Τακτοποίηση: Στην περιοχή του Λιβαδοχωρίου οι τσιγγάνοι / Ρομά στην πλειοψηφία τους δεν έχουν εκκρεμότητες αστικοδημοτικής τακτοποίησης.. Οι περισσότεροι από αυτούς έχουν ΑΦΜ και κάνουν φορολογική δήλωση.

Κοινωνικός αποκλεισμός–διακρίσεις: Οι κοινωνικές διακρίσεις απέναντι στους τσιγγάνους δεν είναι έντονες λόγω της διαφορετικότητας αυτής της ομάδας και του γενικότερου τρόπου ζωής τους. Ευτυχώς δεν υπάρχουν σύμφωνα με τους ίδιους πολλά περιστατικά μη σωστής συμπεριφοράς απέναντί τους από υπαλλήλους δημοτικών, δημόσιων υπηρεσιών, φορέων υγείας (Νοσοκομείο, Αστυνομία κτλ.). Ωστόσο, ο κοινωνικός τους αποκλεισμός ξεκινά και έχει αφορμή τον αναλφαβητισμό τους, ως αποτέλεσμα της μη φοίτησής τους στο σχολείο. Η οικονομική τους κατάσταση συμβάλλει στις κοινωνικές διακρίσεις που αντιμετωπίζουν σε μεγάλο βαθμό.

Παιδική Εργασία: Αναφέρουν ότι παρά τις οικονομικές δυσκολίες δεν χρησιμοποιούν τα παιδιά τους ως επιπλέον εργατικά χέρια για τη συμπλήρωση του εισοδήματος της οικογένειας.

Ενδοοικογενειακή Βία: Στον οικισμό δεν έχουν αναφερθεί περιπτώσεις οικογενειακής βίας. Οι τσιγγάνοι δεν είναι ιδιαίτερα καταπιεστικοί στα παιδιά και στις γυναίκες τους. Ιδιαίτερα προστατευτικοί είναι απέναντι στις νεαρές κοπέλες έως ότου παντρευτούν. Αν μπορούμε να αναφέρουμε μια μορφή καταπίεσης είναι το γεγονός ότι οι τσιγγάνες δεν είθισται να συγκεντρώνονται σε χώρους διασκέδασης, όπως καφετέριες, καφενεία κτλ. Συνήθως περιορίζουν τις δραστηριότητες τους στο οικογενειακό περιβάλλον.

Συμμετοχικότητα – Εκπροσώπηση - Άσκηση πολιτικών δικαιωμάτων:

Η συμμετοχή των τσιγγάνων στις πολιτικοκοινωνικές διαδικασίες είναι ελάχιστη, επειδή ο αναλφαβητισμός τους σε μεγάλη κλίμακα δεν τους επιτρέπει να διεκδικούν επαρκώς τα δικαιώματά τους.

2. ΣΤΕΓΑΣΗ ΚΑΙ ΒΑΣΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ

Χωροθέτηση οικισμού - Αστικό περιβάλλον: Στην περιοχή του Αγίου Ιωάννη της Τοπικής Κοινότητας Λιβαδοχωρίου στη Λήμνο σε δημοτική έκταση που έχουν κατασκευαστεί παράγκες, βρίσκεται ο οικισμός των τσιγγάνων. Ο οικισμός απέχει περίπου 1 χλμ δυτικά από την Τοπική Κοινότητα Λιβαδοχωρίου. Εντός του οικισμού-καταυλισμού δεν υπάρχουν κοινόχρηστοι χώροι όπου κατοικούν σε παράγκες μόνιμα 5-7 οικογένειες τσιγγάνων. Δεν υπάρχει αποχέτευση, ούτε εγκατάσταση κοινόχρηστων λουτρών και υγιεινής. Στη συγκεκριμένη περιοχή εγκαθίστανται ανά τακτά διαστήματα οικογένειες μετακινούμενων τσιγγάνων. Για τη μετακίνησή τους στην πόλη χρησιμοποιούν αυτοκίνητο. Οι τσιγγάνοι αναφέρουν ότι η συγκεκριμένη περιοχή επιλέχθηκε από τους ίδιους σε συνεργασία με τον δήμο, ως τόπος εγκατάστασης.

Τύπος Κατοικιών: Στεγάζονται σε παράγκες, οι οποίες στο σύνολό τους δεν καλύπτουν τις ανάγκες των ατόμων, είτε λόγω μεγέθους, είτε λόγω έλλειψης στοιχειώδους υποδομών (ύδρευσης, κυρίως αποχέτευσης, και ασφαλούς ηλεκτροδότησης). Ως μέσο θέρμανσης χρησιμοποιούν ξυλόσομπα.

Δίκτυα υποδομών: Πρέπει να αναφερθεί ότι δεν υπάρχει κεντρικό δίκτυο αποχέτευσης. Το 100 % των κατοικιών τσιγγάνων δεν είναι συνδεδεμένο με το δίκτυο ηλεκτροδότησης.

Όσον αφορά την υδροδότηση αξιοποιούν μια δημοτική παροχή και το νερό το μεταφέρουν με μπουκάλια, νταμιτζάνες κλπ.

Είναι προφανές ότι καμία παράγκα δεν είναι συνδεδεμένη με δίκτυο σταθερής τηλεφωνίας, ενώ στο σύνολό τους κατέχουν κινητό τηλέφωνο. Ο καταυλισμός θέλει υποστήριξη σε περίπτωση που οι Ρομά θα παραμείνουν στον συγκεκριμένο καταυλισμό.

Αποκομιδή Απορριμμάτων: Στον οικισμό δεν υπάρχει μέριμνα αποκομιδής απορριμμάτων.

3. ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ - ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ

Τομείς Απασχόλησης- Εποχικότητα – Κινητικότητα: Οι περισσότεροι ασχολούνται με το εμπόριο παλιοσίδερων. Τα οικογενειακά επιδόματα ΟΓΑ,

πρόνοιας (παιδικής προστασίας) κλπ. αποτελούν για κάποιες οικογένειες το κύριο εισόδημα.

Ανεργία: Η ανεργία είναι το κύριο χαρακτηριστικό της ομάδας και το 90% των τσιγγάνων δεν διαθέτουν κάρτα ανεργίας. Μεγάλο μέρος των οικογενειών δεν διαθέτουν σταθερό εισόδημα.

Οικονομική Τακτοποίηση: Στην πλειοψηφία τους προβαίνουν σε φορολογική δήλωση και μόνο ένα μικρό ποσοστό τσιγγάνων με χαμηλό ετήσιο εισόδημα δεν προβαίνει στην υποβολή.

Γυναικεία Απασχόληση: Παρατηρείται ότι δεν υπάρχει καμία επαγγελματική απασχόληση των γυναικών. Ορισμένες γυναίκες απασχολούνται με τις οικογένειές τους στο εμπόριο παλιοσίδερων.

Ευκαιρίες για Επαγγελματική Εξέλιξη - Επιχειρηματικότητα: Κανείς από τους τσιγγάνους της περιοχής δεν έχει αναπτύξει έως τώρα επιχειρηματική δραστηριότητα.

4. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Αναλφαβητισμός- Μαθητική Διαρροή : Η έλλειψη αλφαβητισμού στους ενήλικους ρομά είναι σε πολύ μεγάλο ποσοστό, καθώς το μέσο επίπεδο εκπαίδευσης της συντριπτικής πλειοψηφίας των ενηλίκων δεν υπερβαίνει τα δύο έτη, κανένας δεν έχει ολοκληρώσει το Δημοτικό ενώ, στο πεδίο της εκπαίδευσης των παιδιών μεγάλο είναι το ποσοστό των παιδιών που εγκαταλείπουν το σχολείο ή δεν προσέρχονται κανονικά σ' αυτό, ενώ το προσδοκώμενο επίπεδο μόρφωσης παραμένει χαμηλά στο επίπεδο του δημοτικού σχολείου. Παρά το γεγονός ότι η συντριπτική πλειοψηφία των παιδιών εγγράφονται στα σχολεία της περιοχής, παρατηρείται συχνά το φαινόμενο της διακοπής της φοίτησης. Συχνότερος λόγος για την εγκατάλειψη του σχολείου δηλώνεται η δυσκολία στη μετακίνηση, οικονομικοί λόγοι και πιο σπάνια ο χλευασμός από συμμαθητές ή η αδιαφορία των εκπαιδευτικών στις δυσκολίες μάθησης που αντιμετωπίζουν τα παιδιά των ρομά. Η μαθητική διαρροή οφείλεται σε μεγάλο βαθμό και στην παιδεία και τη νοοτροπία μερικών γονέων που δεν θεωρούν τη μόρφωση εφόδιο όντας αγράμματοι και οι ίδιοι, ενώ σε πολλές των περιπτώσεων οφείλεται σε οικονομικούς λόγους, τη φτώχεια την ανέχεια και γενικότερα την αδιαφορία.

Πρόσβαση στην Εκπαίδευση: Σε απόσταση περίπου τριών χιλιομέτρων από τον καταυλισμό, βρίσκεται το Δημοτικό Σχολείο. Συχνά, αναφέρουν οι γονείς ως πρόβλημα φοίτησης, την απόσταση που πρέπει να καλυφθεί έως το Δημοτικό Σχολείο.

Προγράμματα ένταξης στην εκπαίδευση: Στα Δημοτικά Σχολεία της περιοχής δεν λειτουργούν τμήματα ένταξης τσιγγανοπαίδων.

Εκπαίδευση Ενηλίκων: Δεν υφίσταται.

5. ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ

Πρόσβαση στην Υγεία: Η πρόσβαση προς τις μονάδες Υγείας (Νοσοκομείο, ΙΚΑ) είναι ανάλογη με την απόσταση από την πόλη, αλλά καθίσταται δυσχερής στη βάση της απόστασης (17 χιλιόμετρα). Συνήθως μεταβαίνουν με ιδιόκτητα αυτοκίνητα.

Πρόληψη και Προαγωγή Υγείας: Την περίοδο αναφοράς δεν αποτυπώνεται οργανωμένη και στοχευόμενη παρέμβαση σε επίπεδο δημοτικής ή/και περιφερειακής αρχής, ούτε και από εθελοντικές οργανώσεις, στον τομέα της προληπτικής ιατρικής. Δεν πραγματοποιούνται ούτε καν περιοδικά εμβολιασμοί στα τσιγγανόπαιδα της περιοχής. Επιπρόσθετα δεν έχουν γίνει προσπάθειες με πρωτοβουλία της περιφερειακής διεύθυνσης υγείας του νομού, με στόχο την καλύτερη ενημέρωση και ευαισθητοποίηση σε θέματα πρόληψης και προαγωγής υγείας. Απουσιάζει ο περιοδικός γυναικολογικός έλεγχος και τεστ PAP στο γυναικείο πληθυσμό. Λόγω του ότι οι Ρομά παντρεύονται σε πολύ μικρή ηλικία αποτέλεσμα είναι η συνεχής τεκνοποίηση και οποιαδήποτε μέθοδος αντισύλληψης δεν είναι διαδεδομένη.

Υγειονομική Ασφάλιση: Στην πλειοψηφία τους (80%) οι Ρομά είναι ανασφάλιστοι ή/και έχουν βιβλιάριο Απορίας. Ασφαλισμένοι στο ΙΚΑ λόγω ανεργίας είναι το 20%, μέσω ΟΑΕΔ (19-29 ετών). Το γεγονός ότι κάποιοι μένουν ανασφάλιστοι χωρίς βιβλιάριο ανασφαλιστού από την πρόνοια έγκειται στο ότι δεν προχωρούν την έκδοση προσωπικών εγγράφων όπως για παράδειγμα Αστυνομικού Δελτίου Ταυτότητας κ.ά.

Εξαρτήσεις – Ψυχική Υγεία:

Στον οικισμό σύμφωνα με τους ίδιους δεν παρουσιάζονται ψυχιατρικά προβλήματα και ροπή προς εξαρτήσεις από ναρκωτικές ουσίες.

2.1.4.1 Swot ανάλυση οικισμών Δήμου Λήμνου

Οικισμοί Λήμνου	
ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ
<p>Υγειονομική Κάλυψη του Μεγαλύτερου Μέρους του Πληθυσμού Αστικοδημοτική τακτοποίηση του μεγαλύτερου μέρους του πληθυσμού. Έλλειψη συχνών φαινομένων Κοινωνικού αποκλεισμού – διακρίσεων.</p>	<p>Χαμηλά εισοδήματα κατοίκων συχνά κάτω από τα όρια της φτώχειας Ύπαρξη φαινομένων παιδικής επαιτείας. Περιστασιακή άσκηση εκλογικών δικαιωμάτων. Κακές Συνθήκες Στέγασης- ύπαρξη παραγκών Έλλειψη διαμορφωμένων Κοινόχρηστων Χώρων Ανυπαρξία αποχετευτικού δικτύου. Ανεπαρκής κάλυψη οικισμού με κάδους απορριμμάτων) Υψηλά ποσοστά ανεργίας Μηδενική πρόσβαση γυναικείου πληθυσμού στην αγορά εργασίας Πρόβλημα στην πρόληψη και φροντίδα σε θέματα υγιεινής και προσωπικής φροντίδας. Χαμηλό ενδιαφέρον, αμέλεια γυναικείου πληθυσμού για θέματα ατομικής υγείας Μεγάλο τμήμα του πληθυσμού είναι αναλφάβητο Ανυπαρξία τοπικών υποστηρικτικών δομών (IaK)</p>

ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΑΠΕΙΛΕΣ
<p>Ευκαιρίες Χρηματοδότησης Δράσεων από Διαρθρωτικά Ταμεία</p> <p>Χαμηλή κινητικότητα που δημιουργεί προϋποθέσεις εδραιοποίησης - ένταξης και κοινωνικής ενσωμάτωσης.</p> <p>Η αυξανόμενη μεταστροφή του τρόπου ζωής σημαντικού τμήματος του πληθυσμού του καταυλισμού, καθώς δεν αποτελούν πλέον μετακινούμενη ομάδα πληθυσμού, δημιουργεί ευκαιρίες κοινωνικής ενσωμάτωσης.</p> <p>Έφεση τοπικού πληθυσμού στην άσκηση αυτοαπασχολούμενης εργασίας.</p> <p>Αξιοποίηση του Αθλητισμού και του Πολιτισμού σαν μέσα κοινωνικής καταξίωσης καθίστανται μοχλοί κοινωνικής ενσωμάτωσης</p>	<p>Φαινόμενα κοινωνικού αποκλεισμού</p> <p>Χαμηλή συμμετοχή σε εκλογική διαδικασία</p> <p>Ελάχιστες ευκαιρίες για επαγγελματική εξέλιξη - εγκλωβισμός σε περιορισμένες επαγγελματικές ενασχολήσεις, λόγω έλλειψης ικανών επαγγελματικών δεξιοτήτων</p> <p>Μεγάλη έλευση ΡΟΜΑ κατά τους θερινούς μήνες στον καταυλισμό</p> <p>Αναλφαβητισμός</p>

2.2 Επιτελική Σύνοψη

- Ο πληθυσμός των Ρομά της Περιφέρειας, σε υψηλό ποσοστό, ζει κάτω από τα όρια της φτώχειας.
- Τα ποσοστά ανεργίας στην κοινωνία των Ρομά είναι σημαντικά, ενώ σε κάποιους οικισμούς/συνοικισμούς η ανεργία είναι καθολική.
- Οι κύριοι τομείς απασχόλησης, είναι οι εποχικές αγροτικές εργασίες, η απασχόληση σε τουριστικές μονάδες, η ανακύκλωση υλικών και το πλανόδιο εμπόριο.
- Η εισοδος εργατικού δυναμικού για αγροτικές εργασίες από γειτονικές χώρες, καθώς και η γενικότερη οικονομική κρίση, επηρέασε αρνητικά την απασχόλησή τους και το εισοδηματικό τους επίπεδο. Λιγότερο φαίνεται να πλήττονται οι αυτοαπασχολούμενοι, οι οποίοι είναι πολύ περισσότερο ευέλικτοι.
- Μία από τις βασικές πηγές εισοδήματος είναι οι προνοιακές παροχές, οι οποίες όμως μειώνονται δραματικά λόγω της οικονομικής κρίσης, γεγονός που απειλεί, περαιτέρω το βιοτικό τους επίπεδο.
- Υπάρχει ασφαλιστική κάλυψη, κυρίως από την Πρόνοια.
- Το υψηλό ποσοστό αστικοδημοτικής τακτοποίησης και η εγγραφή στα Φορολογικά Μητρώα, αποτελεί ασπίδα απέναντι στον κοινωνικό αποκλεισμό και τις διακρίσεις, τουλάχιστον όσον αφορά τις σχέσεις των Ρομά με τις Υπηρεσίες της Δημόσιας Διοίκησης και την άσκηση των πολιτικών τους δικαιωμάτων.
- Οι οικισμοί, συνήθως βρίσκονται στις παρυφές του αστικού ιστού, σε αμφισβητούμενες, ως προς το ιδιοκτησιακό καθεστώς εκτάσεις. Συχνά υπάρχει πρόβλημα με την ανεξέλεγκτη επέκτασή τους και την καταπάτηση ξένης ιδιοκτησίας. Ωστόσο ο πληθυσμός των οικισμών είναι μόνιμα εγκατεστημένος εκεί με δική του επιλογή, για πολλά χρόνια. Ο μετακινούμενος πληθυσμός είναι πολύ μικρός σε σύγκριση με άλλες περιοχές της χώρας.
- Οι οικισμοί ή/και καταυλισμοί είναι διάσπαρτοι σε σημαντική απόσταση από την έδρα του δήμου αναφοράς με περιστασιακή ή και ανύπαρκτη εξυπηρέτηση τους από αστικές συγκοινωνίες.
- Οι οικισμοί που βρίσκονται εντός, ή στις παρυφές των πόλεων διακρίνονται από έλλειψη βασικών υποδομών. Θετικό στοιχείο αποτελεί

η κάλυψη των περισσότερων οικισμών των αστικών περιοχών από δίκτυα υδροδότησης και ηλεκτροδότησης, με τα οποία εξυπηρετούνται οι οικίες των κατοίκων.

- Οι συνθήκες στέγασης σε αρκετούς καταυλισμούς είναι κακές, υπάρχει στενότητα χώρου και σε κατοικίες λίγων τετραγωνικών, φιλοξενούνται δύο ή και τρεις οικογένειες.
- Ο αναλφαβητισμός των ενηλίκων βρίσκεται σε πολύ υψηλά επίπεδα, αποτελώντας εμπόδιο στην ομαλή ένταξη των Ρομά στις τοπικές κοινωνίες, μειώνοντας παράλληλα τις δυνατότητες επαγγελματικής εξέλιξης και κινητικότητας. Αντίθετα, τα ποσοστά μαθητικής διαρροής, διαφοροποιούνται ανάλογα με την περιοχή αναφοράς, ωστόσο εμφανίζει τάσεις μείωσης, κυρίως της αναγνώρισης από αρκετούς ρομά της αξίας της εκπαίδευσης.
- Σε αρκετούς οικισμούς αναφέρεται έλλειψη σχολικών αιθουσών, ενώ σε μερικούς άλλους η πρόσβαση είναι δύσκολη λόγω της μεγάλης απόστασης του οικισμού από το σχολείο.
- Η γενικότερη κατάσταση της υγείας τους είναι κακή, για λόγους που οφείλονται στην έλλειψη πρόληψης, τις κακές συνθήκες διαβίωσης, την ανέχεια και την έλλειψη πληροφόρησης.
- Υψηλό ποσοστό του πληθυσμού παρουσιάζει προβλήματα Ψυχικής Υγείας και εξαρτήσεων από ουσίες, χωρίς όμως να υπάρχει αναγνώριση του προβλήματος από τους ίδιους τους ρομά. Γενικά υπάρχει πρόσβαση στα Νοσοκομεία και τα Κέντρα υγείας της περιοχής, δυσκολία αντιμετωπίζουν μόνο κάποιοι απομακρυσμένοι οικισμοί.
- Οι εμβολιασμοί έχουν μια περιοδικότητα κυρίως με ευθύνη των τμημάτων κοινωνικής προστασίας των Δήμων αναφοράς (Λέσβος).
- Η παιδική εκμετάλλευση, καθώς και η ενδοοικογενειακή βία – όπου αναφέρεται- υφίστανται σε σημαντικό βαθμό, αλλά συναρτώνται κυρίως με την οικονομική κατάσταση των οικογενειών.
- Σε αστικές περιοχές λαμβάνει χώρα το φαινόμενο της σεξουαλικής κακοποίησης και της γυναικείας εκμετάλλευσης.
- Σε αστικές περιοχές κατά βάση, λαμβάνει χώρα το φαινόμενο της αύξησης παραβατικότητας με δράση σε τομείς εμπορίας ναρκωτικών, παραεμπορίου, κλοπών και επαιτείας.

- Αναφέρονται κρούσματα σωματικών βλαβών και εκδηλώσεων βίας απέναντι στο λοιπό πληθυσμό και κυρίως σε ηλικιωμένους.
- Αυξημένη παραβατική συμπεριφορά σε σχέση με το παρελθόν η οποία σε πολύ μεγάλο βαθμό οφείλεται στην οικονομική εξαθλίωση αλλά και τη συναναστροφή τους καλοκαιρινούς μήνες με ομάδες ρομά εκτός της περιφέρειας (εποχούμενους).
- Συνεχίζεται το φαινόμενο γάμων μεταξύ ανηλίκων που σε μεγάλο βαθμό είναι αιτία και της εγκατάλειψης του σχολείου αλλά και της κοινωνικής και εκπαιδευτικής- επαγγελματικής ανέλιξης των ρομά.

Κεφάλαιο 3ο : Αρχές και στόχοι του σχεδίου δράσης

Με το παρόν σχέδιο Επιχειρησιακού Προγράμματος εξετάζονται οι ειδικότερες πτυχές των θεμάτων που άπτονται στο ζήτημα της βιοτικής εγκατάστασης και της στέγασης των Ρομά, θεωρώντας το, ως κομβικό ζήτημα γύρω από το οποίο αρθρώνονται τα ποικίλα προβλήματα κοινωνικού αποκλεισμού που αυτοί αντιμετωπίζουν. Στο πλαίσιο της προώθησης των αρχών, της ισότητας των ευκαιριών και της ίσης μεταχείρισης, αποδίδεται ιδιαίτερη σημασία σε παράγοντες του δομικού αποκλεισμού σε βάθος χρόνου, όπως είναι κατ' εξοχήν η εκπαίδευση, η υγεία, η απασχόληση, η δημοτολογική τακτοποίηση και οι υποδομές κοινής ωφέλειας.

Ο όρος «κοινωνικός αποκλεισμός» περιγράφει την «αδυναμία ή την παρεμπόδιση αξιοποίησης κοινωνικών και δημόσιων αγαθών, όπως είναι το αγαθό της εκπαίδευσης, του συστήματος υγειονομικής περίθαλψης, της συμμετοχής στο πολιτικό γίγνεσθαι κτλ., η έλλειψη των οποίων οδηγεί συνήθως και στην οικονομική «ανέχεια».

Ο κοινωνικός αποκλεισμός είναι μια ευρύτερη έννοια από τη φτώχεια, που δεν αφορά μόνο στις κακές συνθήκες διαβίωσης και την απουσία υλικών μέσων, αλλά γενικότερα στην ποιότητα ζωής και την ανικανότητα του ατόμου να συμμετέχει αποτελεσματικά στην οικονομική, κοινωνική, πολιτική και πολιτιστική ζωή.

Η αξιοποίηση του δημόσιου πλούτου συνδέεται αντιστρόφως ανάλογα με την πιθανότητα να βρεθεί ένα άτομο σε κατάσταση φτώχειας. Όσο περισσότερο δημόσιο και κοινωνικό πλούτο απορροφά ένας άνθρωπος, τόσο μικρότερη είναι η πιθανότητα να διολισθήσει σε συνθήκες φτώχειας. Ο βαθμός, όμως, απορρόφησης του δημόσιου πλούτου δεν είναι τυχαίο γεγονός, καθώς ορισμένες ομάδες ανθρώπων έχουν περισσότερες δυνατότητες να απορροφήσουν δημόσιο πλούτο και άλλες λιγότερο. Διαφορετικές ομάδες ατόμων έχουν διαφορετικές δυνατότητες να αξιοποιήσουν δημόσιο πλούτο.

Σύμφωνα με το Παρατηρητήριο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τις Εθνικές Πολιτικές, ο κοινωνικός αποκλεισμός συνδέεται με τα κοινωνικά δικαιώματα των πολιτών, με ένα συγκεκριμένο βασικό βιοτικό επίπεδο και με τη συμμετοχή σε σημαντικές κοινωνικές και επαγγελματικές ευκαιρίες. Ο αποκλεισμός πληθυσμιακών ομάδων δημιουργεί προβλήματα συνοχής στο πλαίσιο λειτουργίας της κοινωνίας.

Ο κοινωνικός αποκλεισμός υφίσταται όταν οι άνθρωποι αντιμετωπίζουν έναν συνδυασμό προβλημάτων, όπως ανεργία, έλλειψη δεξιοτήτων, χαμηλά εισοδήματα, διαβίωση σε περιβάλλον με υψηλή εγκληματικότητα, κακή υγεία και οικογενειακή αποξένωση (Social Exclusion Unit, 1997, Economic and Social Research Council, 2004).

Η διάκριση ανάμεσα στη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό αποτελεί μια διάκριση ανάμεσα στους ανεπαρκείς και άνισους υλικούς πόρους και στην ανεπαρκή και άνιση συμμετοχή στην κοινωνική ζωή. Η έννοια της φτώχειας περιγράφει αδυναμία απόκτησης αγαθών και υπηρεσιών, ενώ η έννοια του κοινωνικού αποκλεισμού υπερβαίνει την περίπτωση του αποκλεισμού από την καταναλωτική κοινωνία και εκτείνεται μέχρι και τον αποκλεισμό από μια θέση στην κοινωνία. Οι δύο έννοιες αλληλεπικαλύπτονται σε αρκετά μεγάλο βαθμό: σε πολλές περιπτώσεις η φτώχεια συνεπάγεται και κοινωνικό αποκλεισμό, όμως υπάρχουν και περιπτώσεις φτωχών οι οποίοι είναι ενταγμένοι σε κοινωνικά δίκτυα και έχουν μικρότερο κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού.

Η σχέση φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού εξαρτάται και από τον τύπο της κοινωνίας. Στις κοινωνίες που στηρίζονται στην αγορά και παρουσιάζουν υψηλού βαθμού ανισότητες στην κατανομή του εισοδήματος είναι πολύ πιθανό οι χαμηλοί βασικοί πόροι (σχετική φτώχεια) να προκαλέσουν αποκλεισμό κάποιων ανθρώπων από την κοινωνική ζωή περισσότερο από ό,τι αυτό συμβαίνει στις παραδοσιακές κοινωνίες χαμηλού εισοδήματος.

Προκειμένου να σχηματισθούν οι διαδικασίες ενσωμάτωσης ή αποκλεισμού ατόμων και ομάδων στις μορφές ζωής του κοινωνικού συνόλου, χρησιμοποιείται η ιδέα του **τριγώνου της πρόνοιας**, το οποίο

περιλαμβάνει το κράτος, τις οικονομικές αγορές (αγορά εργασίας) και την κοινωνία των πολιτών (μη κυβερνητικές οργανώσεις που ασχολούνται με ζητήματα ατομικής και προσωπικής ζωής, όπως οικογενειακά και προσωπικά δίκτυα, κοινότητες και εθελοντικοί οργανισμοί)(σχ.1)

Αγορά / χρήμα

Κράτος /εξουσία

Κοινωνία των πολιτών / αλληλεγγύη

(Σχ.1)Τρίγωνο πρόνοιας

Η αδύναμη σχέση με μία ή περισσότερες από τις τρεις παραπάνω δομές συνεπάγεται και έναν αντίστοιχο κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού, ενώ φυσικά η αδύναμη σχέση με περισσότερες από μία από τις δομές αυτές πολλαπλασιάζει τον κίνδυνο αποκλεισμού. Ως άτομα που βρίσκονται σε υψηλό κίνδυνο αποκλεισμού και συνεπώς οι ομάδες σε κατάσταση κινδύνου, προσδιορίζονται τα άτομα και οι ομάδες που παρουσιάζουν αδύναμη σχέση με μία από τις τρεις δομές: το κράτος, την αγορά εργασίας και τα οικογενειακά και προσωπικά δίκτυα.

Παρότι στις μέρες μας φαίνεται να αναγνωρίζεται το πρόβλημα του κοινωνικού αποκλεισμού για διάφορες κοινωνικές ομάδες, εντούτοις η αντιμετώπιση των αιτιών του φαινομένου δεν είναι εύκολη.

Στο πλαίσιο του παρόντος Επιχειρησιακού Προγράμματος, η κατάσταση αυτή δεν εκλαμβάνεται ως επιλογή των ίδιων των Ρομά, ούτε θεωρείται ότι συνδέεται με πολιτισμικές στάσεις και συμπεριφορές. Οι συνθήκες που καταγράφονται είναι το αποτέλεσμα του κοινωνικού αποκλεισμού ως μια διαδικασία γεγονότων και αιτιών. Κατά συνέπεια κάθε προσπάθεια καταπολέμησης του κοινωνικού αποκλεισμού θα πρέπει να στοχεύει στην προσπάθεια άρσης των αιτιών του και όχι απλά στην ενίσχυση των αποκλεισμένων κοινωνικών ομάδων.

Η έως σήμερα άσκηση πολιτικών για τους Ρομά¹⁵ είχε συνήθως, τομεακό χαρακτήρα και παρεμβάσεις σε θεματικό επίπεδο, στοχεύοντας σε έναν από τους παραπάνω τομείς χωριστά, ανάλογα κυρίως με τη διαθεσιμότητα πόρων από τον εκάστοτε φορέα χρηματοδότησης. Αποτέλεσμα ήταν να έχουν υπάρξει αρκετές σοβαρές δράσεις σε τομεακό επίπεδο, που όμως δεν κατάφερναν να αντιμετωπίσουν τα θέματα του αποκλεισμού των Ρομά σφαιρικά.

Ειδικότερα, η αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού, επιβάλλει την υιοθέτηση συγκεκριμένων βασικών αρχών οι οποίες συνοψίζονται παρακάτω:

- **Συμμετοχικότητα** – Συναίνεση και η εμπλοκή της ομάδας στόχου στο σχεδιασμό, έτσι ώστε ο σχεδιασμός να ικανοποιεί τις πραγματικές ανάγκες των Ρομά και να επιτύχει κατά την υλοποίηση τη μέγιστη δυνατή αποδοχή των παρεμβάσεων και την ανταπόκριση των μελών της ομάδας στόχου των κατοίκων της περιοχής, Ρομά και μη Ρομά και των φορέων άσκησης πολιτικής, μέσα από διαδικασίες διαβούλευσης, προβολής και ανάδειξης των υφιστάμενων προβλημάτων.

Με αυτό τον τρόπο τόσο οι κάτοικοι Ρομά και μη Ρομά, όσο και οι φορείς σχεδιασμού, έρχονται αντιμέτωποι με τα προβλήματα, τις διαφορετικές προσεγγίσεις, αλλά και τις εγγενείς δυσκολίες που υπάρχουν για την επίλυση των προβλημάτων. Με αυτόν τον τρόπο καλλιεργείται και διαμορφώνεται μία ενιαία κουλτούρα για τις δυνατότητες αντιμετώπισής τους, ώστε οι λύσεις και μέτρα που θα προκριθούν να είναι προϊόν συναινετικών διαδικασιών που θα διασφαλίσουν τη βιωσιμότητά τους

- **Ολιστική Προσέγγιση** - Ανάπτυξη δράσεων σε όλο το φάσμα των παραμέτρων που επηρεάζουν τις συνθήκες διαβίωσης των Ρομά και συνθέτουν τα φαινόμενα του Κοινωνικού Αποκλεισμού.

---

15 Λαμβάνοντας υπόψη τα πορίσματα της αποτίμησης και των αποτελεσμάτων των παρεμβάσεων, όπως αυτά περιλαμβάνονται στη συγχρηματοδοτούμενη από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο μελέτης: 'Καταγραφή Υφιστάμενης Κατάστασης των ΡΟΜΑ στην Ελλάδα. Απολογισμός Δράσεων και Εκπόνηση Σχεδίου Δράσης για την 4η Προγραμματική Περίοδο.

Μέσα από αυτή την προσέγγιση, είναι δυνατή η ουσιαστική και συντονισμένη αντιμετώπιση των καθημερινών προβλημάτων που πλήττουν τους Ρομά της Περιφέρειας. Στόχος μίας τέτοιας προσέγγισης είναι η κατά το δυνατόν εξάλειψη φαινομένων ανάπτυξης αποσπασματικών παρεμβάσεων που αναπαράγουν την καχυποψία της ομάδας στόχου, αλλά και τη δυσφορία της υπόλοιπης κοινωνίας για αναποτελεσματική διάθεση πόρων σε περιόδους οικονομικής ύφεσης.

- **Σεβασμός** στις πολιτισμικές ιδιαιτερότητες και αποδοχή του δικαιώματος αυτοπροσδιορισμού της ομάδας στόχου και του τρόπου που η ίδια επιλέγει τον τρόπο ζωής της

Οι σχεδιαζόμενες δράσεις θα πρέπει να αποβλέπουν στην αμοιβαία αποδοχή και κατανόηση των πολιτών σε επίπεδο γειτονιάς και τοπικής κοινωνίας με την συμμετοχή των ίδιων των Ρομά στις εκδηλώσεις της τοπικής κοινωνίας, σε όλα τα επίπεδά της.

- **Χρονικός προγραμματισμός** των δράσεων, η ιεράρχηση των δράσεων με βάση την αμεσότητα της ανάγκης εφαρμογής, αλλά και η διαδοχή των ενεργειών ώστε να διασφαλιστεί η αλληλουχία των παρεμβάσεων και η διασφάλιση της αποτελεσματικότητας τους παρεμβάσεων, αποτελεί στόχο του επιχειρησιακού που διακρίνει τις σχεδιαζόμενες δράσεις σε βραχυπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες.

Σε συμφωνία με το «Πλαίσιο Εθνικής Στρατηγικής Για Τους Ρομά» ως γενικός σκοπός του Περιφερειακού Σχεδίου Δράσης τίθεται: **η δημιουργία προϋποθέσεων υπέρβασης των εμποδίων του κοινωνικού αποκλεισμού των Ρομά και ο καθορισμός των όρων και προϋποθέσεων της κοινωνικής ένταξης των Ρομά, Ελλήνων και αλλοδαπών που διαβιούν νόμιμα στην χώρα.**

Κάθε άνθρωπος έχει δικαίωμα να ζει σ' ένα ικανοποιητικό βιοτικό επίπεδο το οποίο θα του διασφαλίζει την υγεία και την ευημερία του, καθώς και την τροφή, την ένδυση, τη στέγαση, την ιατρική περίθαλψη και άλλες απαραίτητες κοινωνικές παροχές, όπως κοινωνική ασφάλεια, εκπαίδευση κ.ά. Οποιοσδήποτε άνθρωπος έχει δικαίωμα, επίσης, να ζει σε ένα περιβάλλον απαλλαγμένο από διακρίσεις, ρατσισμό, ξενοφοβία,

αντισημιτισμό και μισαλλοδοξία. Το δικαίωμα καθορίζει τη ζωή των ατόμων στην κοινωνία, τις μεταξύ τους σχέσεις και τις σχέσεις των ίδιων με την κρατική εξουσία. Ο άνθρωπος ως άτομο και οι κυβερνήσεις έχουν δικαίωμα να ενεργούν βάσει αυτών των σταθερών, ενώ, ταυτόχρονα, έχουν υποχρέωση να σέβονται τα δικαιώματα των άλλων.

Η εκπαίδευση τυπική και άτυπη των Ρομά στα ανθρώπινα δικαιώματα, αφορά στη μετάδοση των σχετικών ιδεών και πληροφοριών, καθώς και στην ανάπτυξη αξιών και στάσεων που οδηγούν στην υποστήριξη των δικαιωμάτων.

Τα βήματα, λοιπόν, τα οποία πρέπει να ακολουθηθούν είναι: α) απόκτηση γνώσης για τα δικαιώματα και τις ευθύνες, β) καλλιέργεια του σεβασμού, γ) μετάδοση και δ) υπεράσπιση των δικαιωμάτων.

Κάθε άνθρωπος ζει στο δικό του μικρόκοσμο και πρέπει να εξισορροπεί τα δικαιώματα με τις ευθύνες/υποχρεώσεις του, για να έχει θετική επίδραση στη ζωή του. Και στην κατεύθυνση αυτή έχει δομηθεί η διαθεματική προσέγγιση της υφιστάμενης παρέμβασης, σε συνάρτηση με τη διαμόρφωση προϋποθέσεων «**Ενδυνάμωσης**» και «**Ανάπτυξης κοινωνικών υποχρεώσεων**» των Ρομά, μέσω προγραμμάτων εκπαίδευσης, ανάπτυξης κοινωνικών δεξιοτήτων, ανάδειξης ταλέντων στους τομείς του πολιτισμού και του αθλητισμού.

Ο όρος «**ενδυνάμωση**» (empowerment) χρησιμοποιείται, για να εκφράσει συνολικά αυτά που πρέπει να αναπτύξουν οι Ρομά μέσω των προγραμμάτων παρέμβασης, ώστε να ανταποκριθούν αποτελεσματικά στις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν. Η ενδυνάμωση πρέπει να συντελείται ταυτόχρονα σε τρία διαφορετικά επίπεδα: α) στο ατομικό επίπεδο, β) το επίπεδο της αυτονομίας κρίσης και γ) το επίπεδο της κοινότητας. **Στο ατομικό επίπεδο** η ενδυνάμωση εστιάζεται στο να καταστήσει τον Ρομά ικανό να κάνει πράγματα για τον εαυτό του. Για παράδειγμα, να είναι σε θέση να σχεδιάζει επαγγελματικές δράσεις, να εφαρμόζει ένα πρόγραμμα πρόληψης υγείας και προληπτικής ιατρικής για τον εαυτό του, να μπορεί να οργανώνει το χρόνο του. Επίσης, όμως, εστιάζεται στην κατανόηση του ρόλου της ατομικής ικανότητας ως παράγοντα αποκλεισμού.

Στο επίπεδο της **αυτονομίας της κρίσης** η ενδυνάμωση εστιάζεται στο να καταστήσει τον Ρομά ικανό να διαμορφώνει τη δική του γνώμη, αφού πρώτα έχει επεξεργαστεί όλες τις διαφορετικές θέσεις και απόψεις. Για παράδειγμα, να είναι ικανός να διαχειρίζεται τη διαφήμιση, την προπαγάνδα, τις πολιτικές και θρησκευτικές αντιθέσεις κ.ά.

Τέλος, στο **επίπεδο της κοινότητας** η ενδυνάμωση εστιάζεται στο να καταστήσει τον Ρομά ικανό να συνεργάζεται και να ζει αρμονικά με άλλους. Για παράδειγμα, να είναι σε θέση να ισορροπεί τις προσωπικές του επιθυμίες με την κοινωνική ευθύνη του, να αναπτύξει αλtruισμό και ενσυναίσθηση κ.ά.

Έχοντας περιγράψει και αναδείξει μέσω της αποτύπωσης της υφιστάμενης κατάστασης στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, επιβεβαιώνεται τόσο η περιφερειακή κι εθνική διάσταση του ζητήματος των Ρομά όσο και η επιτακτική ανάγκη για άμεση εφαρμογή πολλαπλών προγραμμάτων και δράσεων αποκατάστασης και κοινωνικής στήριξης στοχεύοντας σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο. Τέτοιες δράσεις θα έχουν πιθανότητες επιτυχίας και θα επιφέρουν θετικά αποτελέσματα, μόνον εφόσον συνδυάζονται και συντονίζονται μεταξύ τους, αλλά και εφόσον τελούν υπό τη στενή παρακολούθηση και έλεγχο εκ μέρους του περιφερειακού συντονιστή στην ΕΥΔ Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου. **Σκοπός** είναι η διατύπωση προτάσεων που θα διέπονται όχι μόνο από το πρίσμα μίας στενής τοπικής οπτικής, αλλά και υπό την θεώρηση της εναρμόνισης των τοπικών και περιφερειακών πολιτικών με τις Εθνικές και Ευρωπαϊκές πολιτικές. Επιδιώκεται έτσι, η μέγιστη δυνατή αξιοποίηση των ευκαιριών που παρουσιάζονται σε επίπεδο αξιοποίησης πόρων, όσο και σε επίπεδο υιοθέτησης καλών πρακτικών που έχουν εφαρμοσθεί σε Εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο.

Έχοντας πραγματοποιήσει την έρευνα αναγκών κι επιθυμιών για επίλυση των βασικών προβλημάτων της ομάδας στόχου (ωφελοούμενοι ρομά και μη ρομά) αλλά και των προτάσεων επίλυσης από όλους τους εμπλεκόμενους, επιδιώκεται η σύνταξη του Επιχειρησιακού Σχεδίου στη βάση της εξατομικευμένης παρέμβασης στους τόπους αναφοράς.

Στο πλαίσιο της ορθής κι αποτελεσματικής διαχείρισης του έργου, της λογοδοσίας των εμπλεκόμενων φορέων, της επίτευξης του σκοπού του

προτεινόμενου σχεδίου Επιχειρησιακού Προγράμματος κρίνεται επιτακτική η ιεράρχηση κι άμεση εφαρμογή των στόχων ως εξής:

α. Να διαμορφωθούν συνθήκες μόνιμης στέγασης των Ρομά, με ταυτόχρονη μεταβολή του νομικού καθεστώτος ιδιοκτησίας και με προώθηση των ρυμοτομικών σχεδίων.

β. Να ρυθμιστούν τα προβλήματα σύνδεσης οργανισμών κοινής ωφέλειας, δηλαδή με τα δίκτυα νερού, ηλεκτρισμού και αποχέτευσης.

γ. Να δημιουργηθούν σε οικισμούς ή/και καταυλισμούς υποδομές για μετακινούμενες ομάδες πληθυσμού.

δ. Να εξασφαλιστεί η συμμετοχή των ανήλικων Ρομά στην εκπαίδευση και να προωθηθεί η καταπολέμηση του αναλφαριθτισμού των ενηλίκων ρομά.

ε. Να παρέχονται αδιαλείπτως υπηρεσίες υγείας και ανάλογη ενημέρωση για την πρόληψη νοσημάτων και κινδύνων για τη δημόσια υγεία.

στ. Να επιδιωχθεί η αποτροπή παράνομων και επιβλαβών για όλους δραστηριοτήτων βιοπορισμού, μέσω της προσφοράς εναλλακτικών πόρων διαβίωσης.

ζ. Να επιδιωχθεί η «κοινωνική τους ενσωμάτωση» μέσω της αγοράς εργασίας στο πλαίσιο της «ανοικτής πρόσβασης» σε εργασίες μέσω ΚΟΙΝΣΕΠ, προγραμμάτων κοινωφελούς εργασίας των Δήμων αναφοράς.

η. Να προταχθεί η δημόσια διαβούλευση για τη μετακίνηση των Ρομά, όπου απαιτείται, και η μετεγκατάσταση των καταυλισμών σε οικισμούς και περιοχές μετεγκατάστασης με κατάλληλες υποδομές, οι οποίες εξασφαλίζουν συνθήκες αξιοπρεπούς διαβίωσης.

Κεφάλαιο 4: Αποτύπωση – καταγραφή παρεμβάσεων του σχεδίου δράσης και ανάλυση σε οριζόντιες υποστηρικτικές και χωρικά στοχευμένες παρεμβάσεις

Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο αποτυπώνονται οι παρεμβάσεις για την βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και της ποιότητας ζωής των Ρομά της Περιφέρειας. Οι παρεμβάσεις σχεδιάστηκαν με βάση τις ανάγκες όπως αυτές αποτυπώθηκαν κατά την καταγραφή λαμβάνοντας υπόψη τις προτεραιότητες και το σχεδιασμό της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου. **Οι δράσεις και οι παρεμβάσεις** στοχεύουν αφενός στην *ανακούφιση των πληθυσμών που διαβιούν σε άσχημες συνθήκες όπως και στην άμβλυση των στερεοτύπων και των προκαταλήψεων που εντείνουν το πρόβλημα του κοινωνικού αποκλεισμού των συγκεκριμένων ομάδων*. Επίσης έχουν προβλεφθεί δράσεις για τους πληθυσμούς που παρουσιάζουν καλύτερη ενσωμάτωση στον κοινωνικό και οικονομικό ιστό των τοπικών κοινωνιών με σκοπό την περαιτέρω αναβάθμιση του κοινωνικού, οικονομικού και μορφωτικού τους επιπέδου.

ΟΙ ΑΞΟΝΕΣ ΚΑΙ ΤΑ ΜΕΤΡΑ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ

Στα εδάφια που ακολουθούν παρουσιάζονται οι άξονες και τα μέτρα του Στρατηγικού Σχεδίου, μαζί με τα κρίσιμα ζητήματα τοπικής και εσωτερικής ανάπτυξης και τους αντίστοιχους γενικούς στόχους. Η παρουσίαση αυτή είναι ενδεικτική με την έννοια ότι είναι δυνατό είτε να εξειδικευτεί περισσότερο π.χ. ένας γενικός στόχος να περιλαμβάνει περισσότερα μέτρα, είτε να παραμείνει στη λογική ένα ζήτημα = ένας στόχος = ένα μέτρο.

Στη φάση του επιχειρησιακού προγραμματισμού τα μέτρα θα εξειδικευτούν με τις δράσεις, οι οποίες αφορούν ενέργειες και έργα που θα υλοποιηθούν από τις υπηρεσίες και τα όργανα διοίκησης της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου και των Δήμων, για να υλοποιηθούν οι γενικοί στόχοι και να επιλυθούν τα αντίστοιχα κρίσιμα ζητήματα. Συνεπώς κάθε μέτρο αποτελεί ένα συνεκτικό σύνολο δράσεων που αποσκοπούν στην επίτευξη ενός στόχου. Τα μέτρα αναφέρονται σε μια αρμοδιότητα ή ομάδα συναφών αρμοδιοτήτων των Δήμων ή αφορούν ένα τομέα πολιτικής με περισσότερες

αρμοδιότητες. Σε κάθε περίπτωση ακολουθούν την τομεακή ταξινόμηση των αξόνων στους οποίους εντάσσονται.

4.1 ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 1: «ΣΤΕΓΑΣΗ ΚΑΙ ΒΑΣΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ»

Η αποτύπωση των χαρακτηριστικών των Ρομά που διαμένει στους οικισμούς της Περιφέρειας, φανερώνει ότι πρόκειται για μόνιμα εγκατεστημένο πληθυσμό με χαμηλή κινητικότητα. Η παράμετρος αυτή καταδεικνύει αμέσως τη σημασία της στέγασης ως κύριου άξονα για την άσκηση πολιτικής κοινωνικής ένταξης των Ρομά στο Βόρειο Αιγαίο. Η εικόνα που καταγράφηκε, καταρρίπτει όποια πιθανή θεωρία περί αυξημένης κινητικότητας των Ρομά και δυσκολίας υπαγωγής σε ένα μοντέλο κατοίκησης που να προσομοιάζει στις συνθήκες στέγασης του υπόλοιπου πληθυσμού. Η εξασφάλιση σταθερής στέγης με αποδεκτές συνθήκες διαβίωσης για τα μέλη του νοικοκυριού, αποτελεί βασικό παράγοντα στην υιοθέτηση ενός τρόπου ζωής που θα προσομοιάζει τις συνθήκες του υπόλοιπου πληθυσμού. Η διασφάλιση ικανοποιητικών συνθηκών στέγασης σε ένα αξιοπρεπές οικιστικό περιβάλλον, συνεισφέρει στη διαδικασία διεκδίκησης από τους ίδιους τους Ρομά ενός ποιοτικότερου βιοτικού επιπέδου που συμβάλλει περαιτέρω στην πρόσβαση σε κοινωνικά αγαθά όπως η εκπαίδευση, η δημόσια υγεία, η εργασία κλπ.

Η καταγραφή των συνθηκών στέγασης ανά οικισμό έδειξε τα εξής χαρακτηριστικά για την περιφέρεια:

- Οικισμοί μου αποτελούνται αποκλειστικά από παραπήγματα και οικίες κατασκευασμένες από πολύ φθηνά οικοδομικά υλικά, σε καταπατημένες εκτάσεις με έλλειψη πρόσβασης σε βασικές υποδομές (π.χ. οικισμός Παππάδος Γέρας, Φουρνιώτικο Ρέμα Καρλοβάσου, Χαλκειός, Μυρσινίδι)
- Οικισμοί που το οικιστικό απόθεμα έχει μικτά χαρακτηριστικά, αποτελείται δηλαδή τόσο από παραπήγματα που βρίσκονται σε καταπατημένες εκτάσεις, αλλά και από κανονικές κατοικίες δομημένες σε ιδιόκτητα ή καταπατημένα οικόπεδα. Στους οικισμούς αυτούς υφίστανται δίκτυα υποδομών τα οποία ενδεχόμενα να χρειάζονται συμπληρώσεις και συντήρηση, στις οποίες όμως δεν έχουν πρόσβαση όλα τα νοικοκυριά.
- Οικισμοί με ικανοποιητικές συνθήκες στέγασης για τους κατοίκους, με πρόσβαση στα δίκτυα υποδομών και ικανοποιητικές οικίες σε ιδιόκτητα οικόπεδα. (π.χ. πόλη Σάμου, Βαρβάσι, χωριά Χίου, χωριά Λέσβου)

Ο τομέας της στέγασης έχει επιμερισθεί σε τέσσερις 4 ειδικούς στόχους που είναι:

1. **Εξασφάλιση βασικών συνθηκών στέγασης** που αφορά αρχικά σε υποστηρικτικές δράσεις και ενέργειες που απαιτούνται για παροχή στέγης, όπως σύνταξη υποστηρικτικών μελετών, διενέργεια εργασιών ωρίμανσης έργων, κατάρτιση μητρώου ακίνητης περιουσίας κλπ. Ακολούθως προβλέπεται μία σειρά δράσεων για την άμεση αντιμετώπιση του στεγαστικού ζητήματος των Ρομά, όπως είναι **η επιδότηση ενοικίου** και η διασφάλιση πόρων για την υλοποίηση προγραμμάτων οργανωμένης δόμησης για την μετεγκατάσταση τμημάτων πληθυσμού που διαμένει σε ακατάλληλες συνθήκες.
2. **Ολοκλήρωση δικτύου υποδομών**, αφορά τις εργασίες εγκατάστασης, επέκτασης και συντήρησης δικτύων υποδομής για την κάλυψη των οικισμών σε ηλεκτροδότηση, ύδρευση και αποχέτευση ακαθάρτων και ομβρίων υδάτων.
3. **Διαμόρφωση κοινόχρηστων χώρων**, αφορά τις εργασίες για τη διάνοιξη οδών, εργασίες οδοποιίας, συντήρηση υφιστάμενου οδικού δικτύου, πεζοδρομήσεις και διαμόρφωση πεζοδρομίων, διαμόρφωση κοινόχρηστων χώρων, χώρων άθλησης, πάρκων, δενδροφυτεύσεις και εξοπλισμό αστικού εξοπλισμού.
4. **Λοιπές υποστηρικτικές ενέργειες**, αφορά μία σειρά υποστηρικτικών δράσεων για την αναβάθμιση των συνθηκών διαβίωσης των κατοίκων των οικισμών Ρομά, που μπορεί να είναι προαπαιτούμενες μελέτες για την υλοποίηση των προγραμματιζόμενων δράσεων του επιχειρησιακού, ενέργειες για την εξασφάλιση προσπελασιμότητας στον οικισμό π.χ. επέκταση και πύκνωση δρομολογίων αστικών συγκοινωνιών, αλλά και δράσεις για την καθαριότητα των οικισμών προμήθειας εξοπλισμού - αγορά κάδων απορριμμάτων και πύκνωση δρομολογίων απορριμματοφόρων.

Ειδικότερα στον πρώτο ειδικό στόχο η δράση που αφορά το «μητρώο ακίνητης περιουσίας» στοχεύει στην ανάπτυξη ενός συστήματος πληροφοριών για τη διαχείριση της πληροφορίας που αφορά τις στεγαστικές συνθήκες των Ρομά της Περιφέρειας και για τη διαμόρφωση ενιαίας πολιτικής στέγασης.

Η αξιοποίηση της βάσης δεδομένων θα κατευθύνει τις τοπικές αρχές στην επιλογή των βέλτιστων μέτρων που θα τεκμηριώνουν τις δράσεις επιδότησης ενοικίου, και την ανάπτυξη ολοκληρωμένων προγραμμάτων μετεγκατάστασης των Ρομά.

Παράλληλα μέσα από το Σύστημα πληροφοριών θα δίδεται τεκμηριωμένα και ποσοτικοποιημένα η εικόνα για τις ενέργειες επέκτασης και συντήρησης των αναγκαίων δικτύων υποδομής.

Επισημαίνεται κυρίως **η πολιτική επιδότησης ενοικίου** ως η πλέον ενδεδειγμένη παρέμβαση για τη στεγαστική αποκατάσταση, εναρμονισμένη με τις αρχές του παρόντος Σχεδίου.

Έμμεσα επίσης, φαίνονται οι δημοτικές υπηρεσίες που θα αναλάβουν να υλοποιήσουν μεμονωμένα ή από κοινού συγκεκριμένες δράσεις. Οι συζητήσεις στα αιρετά όργανα και οι διαδικασίες διαβούλευσης θα διευκολυνθούν σημαντικά με τα στοιχεία που ακολουθούν:

Ελλείπει υποδομών ικανών και επαρκών για την άμεση φιλοξενία του πληθυσμού των ΡΟΜΑ (τόσο οι Δήμοι αναφοράς όσο και Περιφέρεια δεν διαθέτουν ανάλογες στεγαστικές υποδομές), η άμεση λύση πρέπει να αναζητηθεί στη στήριξη των οικογενειών ΡΟΜΑ προκειμένου με τη βούλησή τους και τη συναίνεσή τους **να στεγαστούν σε μισθωμένες κατοικίες**, λαμβάνοντας μηνιαία επιχορήγηση για το μίσθωμα για χρονικό διάστημα maximum 5 ετών, κυρίως με τη συνδρομή των ευρωπαϊκών χρηματοδοτικών εργαλείων.

Προκειμένου να ταξινομηθούν οι στεγαστικές ανάγκες των οικογενειών των ΡΟΜΑ και κατά συνέπεια να προσδιοριστεί το ύψος της επιχορήγησης ενοικίου, καταγράφονται παρακάτω τα επίσημα δεδομένα για τον χαρακτηρισμό μιας κατοικίας ως ικανοποιητικών προς στέγαση, όπως προκύπτουν από τους Δείκτες συνθηκών Διαβίωσης της Ελληνικής Στατιστικής και της Ευρωπαϊκής στατικής υπηρεσίας (European Union - Statistics on Income and Living Conditions - SILC)¹⁶.

Συγκεκριμένα μεταξύ των δεικτών διαβίωσης που εκτιμώνται και λαμβάνονται υπόψη στις έρευνες SILC ως προς τα χαρακτηριστικά της κατοικίας των νοικοκυριών, αποτυπώνονται οι συνθήκες α) ως προς τη στενότητα χώρου και β) ως προς τις βασικές ανέσεις των κατοικιών.

Συνθήκες	Κριτήρια
Ένα μέλος θεωρείται ότι έχει στενότητα χώρου εάν το νοικοκυριό του δεν έχει στη διάθεσή του:	<ul style="list-style-type: none"> • ένα δωμάτιο για το νοικοκυριό • ένα δωμάτιο για κάθε ζευγάρι • ένα δωμάτιο για κάθε άγαμο μέλος ηλικίας 18 ετών και άνω • ένα δωμάτιο για δυο άγαμα μέλη

¹⁶Για το 2011 η έρευνα διενεργήθηκε με απόφαση του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών και διέπεται από τις διατάξεις του Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και Κοινοβουλίου με αριθ. 1177/2003.

	<p>του νοικοκυριού του ίδιου φύλου ηλικίας 12 έως 17 ετών</p> <ul style="list-style-type: none"> • ένα δωμάτιο για κάθε άγαμο μέλος διαφορετικού φύλου ηλικίας 12 έως 17 ετών • ένα δωμάτιο για κάθε δύο μέλη ηλικίας κάτω των 12 ετών
Ένα νοικοκυριό θεωρείται ότι έχει έλλειψη βασικών ανέσεων της κατοικίας, εάν έχει:	<ul style="list-style-type: none"> • Διαρροή στη στέγη, υγρασία στους τοίχους, στα πατώματα, στα θεμέλια ή υπάρχουν σάπιες κάσες στα παράθυρα ή σάπια πατώματα • Σκοτεινά δωμάτια • Εξωτερική τουαλέτα • Εξωτερικό λουτρό ή ντους

Σχετικά με τον πληθυσμό στην **Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου** που βρίσκεται σε πλήρη αδυναμία στέγασης εξ ιδίων πόρων και σε άμεση απειλή για την υγεία των μελών του και τη δημόσια υγεία, και διαβιούν σε καταυλισμούς, **καταγράφονται 55(άμεσα)-80(δυνητικά) οικογένειες περίπου επιλέξιμες για επιχορήγηση ενοικίου για τον Δ. Λέσβου, 12(άμεσα)-18(δυνητικά) οικογένειες στα διοικητικά όρια του Δ. Χίου, 20 έως 25(άμεσα) οικογένειες στα διοικητικά όρια του Δ. Σάμου καθώς και 8 (άμεσα) οικογένειες περίπου για τον Δ. Λήμνου.** Το ύψος των μισθωμάτων για την επιχορήγηση ενοικίου θα διαμορφωθεί σύμφωνα με τα μέλη κάθε οικογένειας και τη διάρθρωσή τους, καθώς και τη χρηματοδοτική ικανότητα του παρόντος Σχεδίου Δράσης.

Επισημαίνεται ότι σύμφωνα με την Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής «Πλαίσιο της ΕΕ για εθνικές στρατηγικές ένταξης των ΡΟΜΑ μέχρι το 2020»(COM 2011/173).

«Κατά την ανάπτυξη των εθνικών στρατηγικών ένταξης των Ρομά, τα κράτη μέλη πρέπει να έχουν υπόψη τις ακόλουθες προσεγγίσεις:

*Να διαθέσουν ένα **επαρκές ποσό χρηματοδότησης από τους εθνικούς προϋπολογισμούς**, το οποίο πρέπει να ενισχύεται, όπου χρειάζεται, από τη διεθνή χρηματοδότηση και τη χρηματοδότηση της ΕΕ.»*

Συνεπώς στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων και της διακριτικής ευχέρειας της τοπικής αυτοδιοίκησης, **οι άμεσες δράσεις στεγαστικής συνδρομής,**

καθόσον συντρέχουν επιτακτικοί λόγοι ασφάλειας και υγείας, μπορούν να περιλαμβάνουν την οικονομική ενίσχυση της πολιτείας προς τον σκοπό της εγκατάστασης της ομάδας στόχου σε κατοικίες με ευθύνη των ίδιων των οικογενειών των ΡΟΜΑ και συγκεκριμένα την επιχορήγηση του ενοικίου τους για ένα βραχύ χρονικό διάστημα έως την ολοκληρωμένη αντιμετώπιση του ζητήματος σε επίπεδο περιφέρειας και με την αξιοποίηση χρηματοδοτικών εργαλείων από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Επιπλέον και προκειμένου να αμβλυνθούν κοινωνικές αναστολές ή αποκλεισμοί, ο Δήμος αναφοράς δια των ειδικευμένων στελεχών του, δύναται να συνεισφέρει στην αμοιβαία κοινωνική κατανόηση για την αντιμετώπιση του ζητήματος, παρέχοντας κάθε νόμιμη και δυνατή βοήθεια και στήριξη.

Δεδομένου του ιδιαίτερα βραχυπρόθεσμου χαρακτήρα ανάληψης τέτοιας δράσης για τον πληθυσμό ΡΟΜΑ της περιοχής αναφοράς (επιχορήγηση ενοικίου σε κατοικίες το μέγιστο 5 έτη) και λαμβάνοντας υπόψη τα παρόμοια κόστη σε άλλες δράσεις στεγαστικής αποκατάστασης, **προτείνεται η κάλυψη του ενοικίου των 140 έως 180 οικογενειών από το 2015 μέχρι το 2020 σε ποσό που θα προσδιορίζεται ανάλογα με το μέγεθος κάθε νοικοκυριού.**

Αποτελεί κρίσιμο παράγοντα η επίτευξη του Εθνικού και Περιφερειακού Στρατηγικού στόχου της Κοινωνικής Ενσωμάτωσης των Ρομά, με την αρμονική συνύπαρξη όλων των πολιτών χωρίς διακρίσεις και φυλετικούς διαχωρισμούς. Σε όσους από τους ωφελούμενους του παρόντος σχεδίου δε θεωρείται ως δόκιμη η επιλογή της κάλυψης των στεγαστικών αναγκών μέσω της επιδότησης ενοικίου, θα προταθεί, με τη συνδρομή της αρμόδιας Δημοτικής Αρχής, η λύση της μετεγκατάστασης τους σε ασφαλέστερη περιοχή.

Επιπρόσθετα όμως, καταγράφεται **ως επιτακτική η επιλογή της μετεγκατάστασης και μεταστέγασης των διαβιούντων Ρομά από τη θέση Ασφαλτική Χαλκειού στο Δήμο Χίου**, σε χώρο που θα πληροί τις προϋποθέσεις του προτεινόμενου σχεδιασμού.

Η διαδικασία θα πρέπει να επισπευσθεί, πάντα στη βάση του ισχύοντος θεσμικού πλαισίου (βλέπε παρακάτω), και να υποδειχθεί χώρος κατάλληλος για τη διαβίωση των ρομά από το Δ. Χίου. Ο νέος χώρος θα έχει τα

χαρακτηριστικά της προσωρινής εγκατάστασης, για χρονικό διάστημα ικανό να επιτρέψει την επίτευξη του στόχου της κοινωνικής ενσωμάτωσης των ρομά με τη μίσθωση ακινήτων.

Ανάλογη διαδικασία μέχρι να καρποφορήσει η πλήρης ενσωμάτωση στην τοπική κοινωνία, μπορεί να ακολουθηθεί και για τους διαβιούντες ρομά στη **θέση Παγανή και Παππάδος της Λέσβου**. Ως ενδειγμένη λύση θα μπορούσε να προταθεί αυτή της βελτίωσης των κοινοχρήστων υποδομών στην υφιστάμενη θέση (Παγανή), με παρεμβάσεις χαμηλού κόστους και υψηλής ωφέλειας, δεδομένης της ύπαρξης ρευματοδότησης και παροχής ύδρευσης στον καταυλισμό, αλλά και ημιτελών υποδομών κοινόχρηστων λουτρών και αποχέτευσης.

4.2 ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 2: «ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ»

Ο στόχος είναι η αύξηση έως το 2020 της ένταξης των παιδιών στην εκπαιδευτική διαδικασία, η μείωση της σχολικής διαρροής και αποτυχίας, η διάχυση της εκπαίδευσης τους σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης με την εξασφάλιση ότι όλα τα παιδιά των Ρομά θα ολοκληρώνουν τουλάχιστον τη φοίτησή τους στο δημοτικό σχολείο και θα έχουν πρόσβαση σε ποιοτική εκπαίδευση.

Η καταγραφή των στοιχείων για τον τομέα της Εκπαίδευσης ανά οικισμό ή/και περιοχή διαβίωσης, ανέδειξε τα εξής χαρακτηριστικά για την περιφέρεια:

Τα στοιχεία που αφορούν στη καθυστερημένη ένταξη στο εκπαιδευτικό σύστημα, στη μη ολοκλήρωση της φοίτησης και στο έντονο φαινόμενο της μαθητικής διαρροής, δεικνύουν φαινόμενα δυσκολίας κοινωνικής ενσωμάτωσης των Ρομά αλλά και αρνητικών στερεοτύπων και προκαταλήψεων εναντίον τους. Σημαντικό τμήμα του πληθυσμού είναι αναλφάβητο και δυστυχώς σε πολλούς οικισμούς διαφαίνεται διαίωσιση του αναλφαβητισμού. Ανεπάρκεια αιθουσών στους βρεφονηπιακούς και παιδικούς σταθμούς αναφέρεται ενώ η δυσκολία πρόσβασης στις σχολικές μονάδες είναι υπαρκτή αλλά όχι ιδιαίτερα έντονη.

Ο τομέας της εκπαίδευσης έχει επιμερισθεί σε **πέντε ειδικούς στόχους** που είναι:

- 1. Προσχολική εκπαίδευση –προένταξη,** που αφορά στη λειτουργία πρότυπου παιδικού σταθμού υπό την αιγίδα του Δήμου με προγράμματα ένταξης και προετοιμασίας των παιδιών για την επιτυχή ένταξή τους στην εκπαιδευτική διαδικασία. Η ελλιπής γνώση της ελληνικής γλώσσας αποτελεί βασικό ανασταλτικό παράγοντα για την εγγραφή των παιδιών στην εκπαιδευτική διαδικασία αλλά και την ολοκλήρωση της εκπαίδευσης. Οι δράσεις και ενέργειες που απαιτούνται για τα νήπια, είναι προγράμματα εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας και προσχολική αγωγή αλλά και προγράμματα ενίσχυσης κοινωνικών δεξιοτήτων.
- 2. Μείωση της μαθητικής διαρροής, αφορά δύο κατηγορίες παρεμβάσεων:** Τις σχολικές υποδομές και προγράμματα για τη μαθητική διαρροή. Οι σχολικές υποδομές αφορούν την κατασκευή σχολικών κτιρίων για όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης και τον εξοπλισμό τους (Δράση σε συνεργασία με το ΥΠΔΜ). Η καταπολέμηση της μαθητικής διαρροής αφορά τη στήριξη προγραμμάτων σε συνεργασία με ΑΕΙ/ΤΕΙ ή/και στη λειτουργία Κέντρου Ενισχυτικής Διδασκαλίας και Δημιουργικής Απασχόλησης (ΚΕΔΔΑΠ), προγράμματα ενημέρωσης για θέματα υγιεινής και καθαριότητας με στόχο την καλύτερη ένταξη στην εκπαιδευτική διαδικασία. Επίσης, προγράμματα για την αντιμετώπιση της σχολικής βίας, των στερεότυπων της μαθητικής κοινότητας και ανάπτυξη δεξιοτήτων με δραστηριότητες εκτός σχολείου. Τέλος, σημαντικό είναι να εξασφαλιστεί και η εύκολη πρόσβαση στις σχολικές μονάδες σε κάθε στάδιο της εκπαιδευτικής διαδικασίας.
- 3. Βελτίωση σχολικής επίδοσης,** αφορά στην κατηγορία παρέμβασης για την καταπολέμηση της αποχής και τη βελτίωση της επίδοσης στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση μέσω επιδόματος αποφοίτησης και προγραμμάτων σε θερινά/εσπερινά τμήματα.
- 4. Αναλφαβητισμός,** αφορά στην κατηγορία παρέμβασης για την εκπαίδευση των ενηλίκων μέσω στοχευμένων προγραμμάτων σε ειδικές ομάδες του πληθυσμού για την καταπολέμηση του αναλφαβητισμού, σχολείων δεύτερης ευκαιρίας με απόκτηση τίτλου σπουδών αλλά και προγράμματα εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας. Οι παρεμβάσεις είναι σημαντικές και για την ολοκλήρωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας των παιδιών διότι οι ενήλικες δεν ενθαρρύνουν και δεν παρακινούν τα παιδιά τους να ενταχθούν και να ολοκληρώσουν την εκπαίδευση.
- 5. Λοιπές υποστηρικτικές ενέργειες,** οι οποίες θα εξειδικευτούν μετά από διαβούλευση μεταξύ των κοινωνικών εταίρων και της ομάδας στόχου σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.

4.3 ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 3: «ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ - ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ»

Η αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης των Ρομά της περιφέρειας, επιβεβαιώνει την αναγκαιότητα παρέμβασης για την υποστήριξη τους και την ένταξη τους στην αγορά εργασίας. Τα ποσοστά ανεργίας στην κοινωνία των Ρομά είναι πολύ υψηλά, οι κύριοι τομείς απασχόλησης, είναι το πλανόδιο εμπόριο, η συλλογή ανακυκλώσιμων υλικών κυρίως σιδήρου και η περιστασιακή απασχόληση σε τεχνικές και οικοδομικές εργασίες, οι εποχικές αγροτικές εργασίες, ενώ βασική πηγή εισοδήματος είναι οι προνοιακές παροχές.

Σε συμφωνία με το πλαίσιο που τίθεται από την εθνική στρατηγική για τους Ρομά, ο γενικός στόχος του Άξονα είναι η **«Αντιμετώπιση του αποκλεισμού από την αγορά εργασίας και την καταπολέμηση της φτώχειας»**, με σκοπό την ποσοτική και ποιοτική βελτίωση της απασχόλησης των ΡΟΜΑ.

Οι προτεραιότητες που τίθενται είναι, η καταπολέμηση της αδήλωτης εργασίας, η εξοικείωση με την μισθωτή εργασία, η ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας, η ανάπτυξη και πιστοποίηση νέων επαγγελματικών δεξιοτήτων και τέλος η αύξηση της απασχόλησης.

Για την εξυπηρέτηση των επιδιώξεων και την επίτευξη του Γενικού του Στόχου, ο Άξονας εξειδικεύεται σε τρεις ειδικούς στόχους. Για την ικανοποίηση κάθε στόχου προβλέπεται ανάλογη δέσμη παρεμβάσεων, με δράσεις που συμβάλλουν στην άρση του αποκλεισμού των Ρομά από την αγορά εργασίας και την βελτίωση της απασχόλησης τους.

Αναλυτικότερα:

- 1. Καταπολέμηση ανεργίας/Αύξηση απασχόλησης**, στο πλαίσιο του στόχου προβλέπονται δράσεις για την προώθηση στην απασχόληση των Ρομά. Ενδεικτικές δράσεις που θα εξυπηρετήσουν την εκπλήρωση του συγκεκριμένου στόχου είναι, η επιδότηση ασφαλιστικών εισφορών για θέσεις εργασίας Ρομά, δράσεις επιδότησης θέσεων για την εξοικείωση με την μισθωτή εργασία, επιδοτήσεις για την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας, διευκολύνσεις πρόσβασης σε μικροπιστώσεις για την ανάπτυξη επιχειρηματικότητας μικρής κλίμακας και νομιμοποίηση υφιστάμενων επαγγελματικών ενασχολήσεων.
- 2. Πιστοποίηση - Ανάπτυξη επαγγελματικών δεξιοτήτων**, στο πλαίσιο του στόχου προβλέπονται δράσεις για την βελτίωση των δεξιοτήτων των Ρομά, καθώς και δράσεις εξοικείωσης τόσο των Ρομά με την μισθωτή εργασία ως εργαζόμενοι, αλλά και του γενικού πληθυσμού ως εργοδότη. Ενδεικτικές δράσεις είναι τα προγράμματα

με αυξημένη διάρκεια πρακτικής άσκησης (on the job training) με σκοπό την εξοικείωση με την μισθωτή εργασία, προγράμματα επιμόρφωσης σε αγροτικές και τεχνικές εργασίες, προγράμματα απόκτησης νέων επαγγελματικών δεξιοτήτων και εξειδίκευση και ανάπτυξη υφιστάμενων επαγγελματικών δεξιοτήτων

3. Ανάπτυξη τοπικής οικονομίας, στο πλαίσιο του στόχου προβλέπονται δράσεις για την ανάπτυξη της κοινωνικής οικονομίας και των συνεταιρισμών γενικότερα, με στόχο την προσφορά υπηρεσιών για την κάλυψη αναγκών της κοινότητας (πχ. κοινωνικό παντοπωλείο, υπηρεσία συλλογής και διαλογής ανακυκλώσιμων υλικών, υπηρεσία μεταφοράς και διακίνησης ατόμων, υπηρεσίες καθαρισμού, κλπ), την οργάνωση και διαχείριση των προϊόντων που παράγονται από τις ασχολίες των Ρομά, αξιοποίηση δραστηριότητας συλλογής μετάλλου σε ανταποδοτικές δράσεις ανακύκλωσης (συνεταιρισμός συλλογής και διαχείρισης ανακυκλώσιμων υλικών), δράσεις εκμίσθωσης-διάθεσης δημοτικών γαιών για αγροτική εκμετάλλευση, δημιουργία και διαχείριση τοπικής τσιγγάνικης αγοράς – παζάρι (έκδοση άδειων μικροπωλητών, προώθηση, οργάνωση, έλεγχος της συγκεκριμένης αγοράς) και γενικότερες δράσεις δικτύωσης και προώθησης τοπικών προϊόντων.

4.4 ΑΞΙΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 4: «ΥΓΕΙΑ – ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ»

Ο στόχος είναι έως το 2020 να μειωθεί το χάσμα μεταξύ των Ρομά και του υπόλοιπου πληθυσμού όσον αφορά την υγειονομική περίθαλψη, και την υποστήριξη της διαδικασίας της πλήρους ένταξης των Ρομά. Αυτό θα επιτευχθεί εξασφαλίζοντας τη πρόσβαση στις πρωτοβάθμιες Υπηρεσίες Υγείας, με παρεμβάσεις προληπτικής ιατρικής, αγωγής υγείας αλλά και παρεμβάσεις στον τομέα των κοινωνικών υπηρεσιών.

Η καταγραφή των στοιχείων για τον τομέα της Υγείας – Κοινωνικής Φροντίδας ανά οικισμό, ανέδειξε τα εξής χαρακτηριστικά για την περιφέρεια:

Τα αρνητικά στοιχεία που αφορούν στην πρόληψη και φροντίδα σε θέματα υγείας υπάρχουν σχεδόν σε όλους τους οικισμούς της περιφέρειας. Η δυσκολία πρόσβασης του πληθυσμού στο Σύστημα Υγείας και τις αντίστοιχες δομές δεν είναι ιδιαίτερα έντονη αλλά είναι απαραίτητο να επιλυθεί στις περιοχές στις οποίες υφίσταται. Επίσης η καταπολέμηση των αρνητικών αντιλήψεων του ίδιου του πληθυσμού αναφορικά με την αντιμετώπιση του από τις υπηρεσίες είναι άμεση ανάγκη. Το υψηλό

ποσοστό του πληθυσμού με προβλήματα Ψυχικής Υγείας και προβλήματα Ψυχικών εξαρτήσεων είναι πρόβλημα σχεδόν σε όλους τους οικισμούς.

Ο τομέας της Υγείας - Κοινωνική Φροντίδας έχει επιμερισθεί σε 4 ειδικούς στόχους που είναι:

1. **Πρωτοβάθμια φροντίδα υγείας**, που αφορά προγράμματα πρόληψης και προαγωγής υγείας. Είναι απαραίτητο να εξασφαλιστεί η πρόσβαση στις νοσοκομειακές μονάδες για εξετάσεις ή νοσηλεία αλλά και για τις ανάγκες των ασφαλισμένων στην πρόνοια. Επίσης, δράσεις ενημέρωσης του πληθυσμού σε θέματα ατομικής και στοματικής υγιεινής.
2. **Ψυχική υγεία-εξαρτήσεις**, αφορά στην κατηγορία παρέμβασης για την καταπολέμηση ψυχικών νοσημάτων-εξαρτήσεων. Προγράμματα ενημέρωσης του πληθυσμού, πρόληψης, διάγνωσης και αντιμετώπισης ψυχικών παθήσεων.
3. **Κοινωνική φροντίδα – πρόνοια**, αφορά στην κατηγορία παρέμβασης για τον οικογενειακό προγραμματισμό. Ενημερωτικά προγράμματα σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης και αντισύλληψης. Σημαντικό είναι τα προγράμματα να στοχεύσουν στην αντιμετώπιση στερεότυπων και αντιλήψεων που αποτελούν ανασταλτικό παράγοντα στον οικογενειακό προγραμματισμό.
4. **Λοιπές υποστηρικτικές ενέργειες**, οι οποίες θα εξειδικευτούν μετά από διαβούλευση μεταξύ των κοινωνικών εταίρων και της ομάδας στόχου σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Ενδεικτική δράση αποτελεί ο «Οικογενειακός γιατρός» ανά οικισμό ή ανά δήμο, ο οποίος θα συμβάλει στην πρόληψη αλλά και στη φροντίδα του πληθυσμού.

4.5 ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 5: «ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΘΕΜΑΤΑ»

Η αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης των Ρομά της περιφέρειας, επιβεβαιώνει την αναγκαιότητα παρέμβασης για την άμβλυση φαινομένων κοινωνικής παθογένειας μέσα στις κοινότητες των Ρομά. Περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας, η παιδική εργασία, ζητήματα γυναικείας χειραφέτησης, παραβατικότητα, απουσία συλλογικότητας, αποτελούν εμπόδια στην προσπάθεια για την κοινωνική ένταξη των Ρομά. Παράλληλα, για την αρτιότερη επίτευξη της υλοποίησης των αξόνων του προγράμματος, απαιτούνται οριζόντιες πρωτοβουλίες, οι οποίες θα συμβάλουν στον ολοκληρωμένο χαρακτήρα των παρεμβάσεων.

Σε συμφωνία με το πλαίσιο που τίθεται από την εθνική στρατηγική για τους Ρομά, ο γενικός στόχος του Άξονα είναι η **«Αντιμετώπιση των φαινομένων παθογένειας μέσα στις κοινότητες των Ρομά μέσω της ανάπτυξης ευρύτερου Κοινωνικού διαλόγου»**, με σκοπό την άρση των εμποδίων στην προσπάθεια για κοινωνικοποίηση και ένταξη.

Οι προτεραιότητες που τίθενται είναι η καταπολέμηση των προκαταλήψεων και των στερεοτύπων, η ενημέρωση και ευαισθητοποίηση τόσο του γενικού πληθυσμού, όσο και των Ρομά, η αντιμετώπιση φαινομένων κοινωνικής παθογένειας, η ενίσχυση και ανάδειξη του πολιτισμού των Ρομά και τέλος η τακτοποίηση της αστικοδημοτικής κατάστασης για το κομμάτι του πληθυσμού όπου υπάρχει εκκρεμότητα.

Για την εξυπηρέτηση των επιδιώξεων και την επίτευξη του Γενικού Στόχου, ο Άξονας εξειδικεύεται σε τρεις Ειδικούς στόχους. Για την ικανοποίηση κάθε στόχου προβλέπεται ανάλογη δέσμη παρεμβάσεων, με σχετικές δράσεις.

Αναλυτικότερα:

1. Ανάπτυξη Κοινωνικού Διαλόγου, στο πλαίσιο του στόχου ενδεικτικά περιλαμβάνονται δράσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης για θέματα παιδικής εργασίας, ενδοοικογενειακής βίας, πολιτικά δικαιώματα και υποχρεώσεις, δικαιώματα του παιδιού, ισότητα των φύλων, προγράμματα οικογενειακού προγραμματισμού και δράσεις μείωσης της παραβατικότητας και η διοργάνωση Εργαστήριων Γονέων και Βιωματικά Σεμινάρια.

2. Πολιτιστικές Δράσεις, στο πλαίσιο του στόχου προβλέπονται δράσεις για την ανάδειξη του πολιτισμού των Ρομά, ως μέσο αντιμετώπισης των προκαταλήψεων και στερεοτύπων, με παράλληλο στόχο την ενδυνάμωση του πληθυσμού στην προσπάθειά διεκδίκησης της κοινωνικής του ένταξης. Ενδεικτικές δράσεις που θα εξυπηρετήσουν την εκπλήρωση του συγκεκριμένου στόχου είναι, οι παρεμβάσεις στα σχολεία για την Τσιγγάνικη πολιτιστική ταυτότητα, οι ενέργειες καταγραφής, ανάδειξης, ενίσχυσης, υποστήριξης του πολιτισμού των Ρομά (rom pride), ενέργειες αντιμετώπισης προκαταλήψεων και στερεοτύπων, και η προβολή θετικών προτύπων.

3. Κοινωνική Ένταξη, στο πλαίσιο του στόχου προβλέπονται δράσεις για την αντιμετώπιση της περιθωριοποίησης μέσω προγραμμάτων ανάπτυξης κοινωνικών δεξιοτήτων και δράσεων υποστήριξης των Ρομά για τις συναλλαγές τους με δημοσίους φορείς. Περιλαμβάνονται ενδεικτικά δράσεις, βελτίωσης δεξιοτήτων σε πεδία όπως αποτελεσματική επικοινωνία, ομαδική εργασία – συνεργασία, χειρισμός διαφωνιών, ευελιξία και προσαρμοστικότητα, υπευθυνότητα, επίλυση προβλημάτων καθώς και πρόγραμμα για την σύνταξη Προδιαγραφών και υλοποίηση προγράμματος mentoring/life-coaching με στόχο την ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων.

Τέλος, για την αποτελεσματικότερη υλοποίηση των παραπάνω παρεμβάσεων, έχει προγραμματιστεί σχετική κατηγορία

4. Οριζόντιων Δράσεων, η οποία περιλαμβάνει το σύνολο των υποστηρικτικών ενεργειών και των απαιτούμενων θεσμικών παρεμβάσεων. Ενδεικτικά, οι δράσεις που προτείνονται αφορούν στην

υποστήριξη της λειτουργίας «Κέντρου Στήριξης Ρομά και Ευπαθών ομάδων Πληθυσμού» (ΚΣΡΕΟΠ) με ενέργειες για την δικτύωση, συστηματοποίηση και προτυποποίηση τους, την κωδικοποίηση του εύρους των εργασιών του, την δημιουργία εργαλείων, την αξιολόγηση, υποστήριξη, συντονισμό και καθοδήγηση του ΚΣΡΕΟΠ. Παράλληλα, προτείνεται πρόγραμμα ενεργοποίησης εφήβων ρομά κυρίως, στην υλοποίηση του προγράμματος και δράσεις Ανάπτυξης Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης.

Θεσμικό πλαίσιο

Θεωρώντας ότι οι ενέργειες όλων των εμπλεκόμενων φορέων στο ζήτημα της εξεύρεσης μόνιμης και βιώσιμης λύσης για την «Κοινωνική Ενσωμάτωση των ΡΟΜΑ» πρέπει να απορρέουν από το ισχύον δίκαιο και να στοχεύουν στην επίτευξη του σκοπού της στεγαστικής αποκατάστασης και κοινωνικής συνοχής των ΡΟΜΑ στην Διοικητική περιοχή της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, οφείλουμε να επισημάνουμε τα εξής:

Η Ελληνική Πολιτεία έχει καθορίσει τους εθνικούς στόχους για τις ομάδες που μειονεκτούν, περικλείοντας διατάξεις περί θετικών δράσεων (οδηγία 2000/43/ΕΚ «περί εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης προσώπων ασχέτως φυλετικής ή εθνοτικής τους καταγωγής», όπως ενσωματώθηκε στην Εθνική έννομη τάξη με το Ν. 3304/2005) και καθόρισε την «Εθνική Στρατηγική για την ενσωμάτωση των ΡΟΜΑ 2015-2020».

Περαιτέρω,

Στην παράγραφο **4 του άρθρου 21 του Συντάγματος** ορίζεται ότι «η απόκτηση κατοικίας από αυτούς που την στερούνται ή που στεγάζονται ανεπαρκώς αποτελεί αντικείμενο ειδικής φροντίδας από το Κράτος» σε συνδυασμό με το άρθρο **75 του Κώδικα Δ.Κ.Κ. στο Ν. 3463/2006** ορίζεται η αρμοδιότητα των Δήμων, περί στήριξης οικονομικά αδύνατων δημοτών «με την παροχή χρηματικών βοηθημάτων, ειδών διαβίωσης...» κλπ.

Στις παραγράφους **1** έως **4** του **άρθρου 24 του Συντάγματος** περί προστασίας φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος ορίζονται οι Κρατικές υποχρεώσεις, η δυνατότητα χαρακτηρισμού δασικών εκτάσεων, η νομοθετική δυνατότητα αναγνώρισης ως οικιστικής μιας περιοχής κλπ. Ακολούθως πρέπει να επισημανθούν ζητήματα που άπτονται θεσμικών νομοθετικών προβλημάτων (αριθ. 13 Ν. 1734/1987 «*περί παραχώρησης δασικών εκτάσεων*»), που πιθανά θα έδιναν τη δυνατότητα στους ΟΤΑ της επίλυσης του σημαντικότερου ζητήματος οικιστικής εγκατάστασης των ευπαθών ομάδων πληθυσμού στη βάση του υφισταμένου σχεδιασμού.

Επιπροσθέτως,

Στις παραγράφους 1 και 2 του **άρθρου 102 του Συντάγματος** ορίζεται ότι «*Η διοίκηση των τοπικών υποθέσεων ανήκει στους Ο.Τ.Α. Υπέρ των Ο.Τ.Α. συντρέχει τεκμήριο αρμοδιότητας για τη διοίκηση των τοπικών υποθέσεων (.....). Οι Ο.Τ.Α. έχουν διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια. Οι αρχές τους εκλέγονται με καθολική και μυστική ψηφοφορία, όπως νόμος ορίζει*».

Επίσης στο πρώτο μέρος του **Ν. 3852/10** «*Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης - Πρόγραμμα Καλλικράτης*» ορίζεται ότι οι Δήμοι συγκροτούν τον πρώτο βαθμό τοπικής αυτοδιοίκησης και ως έκφραση της λαϊκής κυριαρχίας αποτελούν θεμελιώδη θεσμό του δημόσιου βίου των Ελλήνων, όπως αυτός κατοχυρώνεται από τις διατάξεις του άρθρου 102 του Συντάγματος και του Ευρωπαϊκού Χάρτη Τοπικής Αυτονομίας (Ν. 1850/89).

Με βάση το **άρθρο 75 του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων** «*οι δημοτικές αρχές διευθύνουν και ρυθμίζουν όλες τις τοπικές υποθέσεις, σύμφωνα με τις αρχές της επικουρικότητας και της εγγύτητας, με στόχο την προστασία, την ανάπτυξη και τη συνεχή βελτίωση των συμφερόντων και της ποιότητας ζωής της τοπικής κοινωνίας*».

Συνεπώς η κύρια αποστολή των Δήμων ρυθμίζεται από τις παραπάνω διατάξεις και εξειδικεύεται με άλλα άρθρα του Συντάγματος, του Ν. 3852/2010 και του Κ.Δ.Κ., κυρίως αυτά που έχουν σχέση με τις αρμοδιότητες, τα αιρετά όργανα και την οργάνωση και λειτουργία τους.

Θα έπρεπε να επισημανθεί επίσης, ότι για την **Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου**, όπως άλλωστε και στις υπόλοιπες Περιφερειακές Αυτοδιοικήσεις, και σχετικά με τους καταυλισμούς ΡΟΜΑ στη Διοικητική της Περιοχή ισχύουν τα εξής:

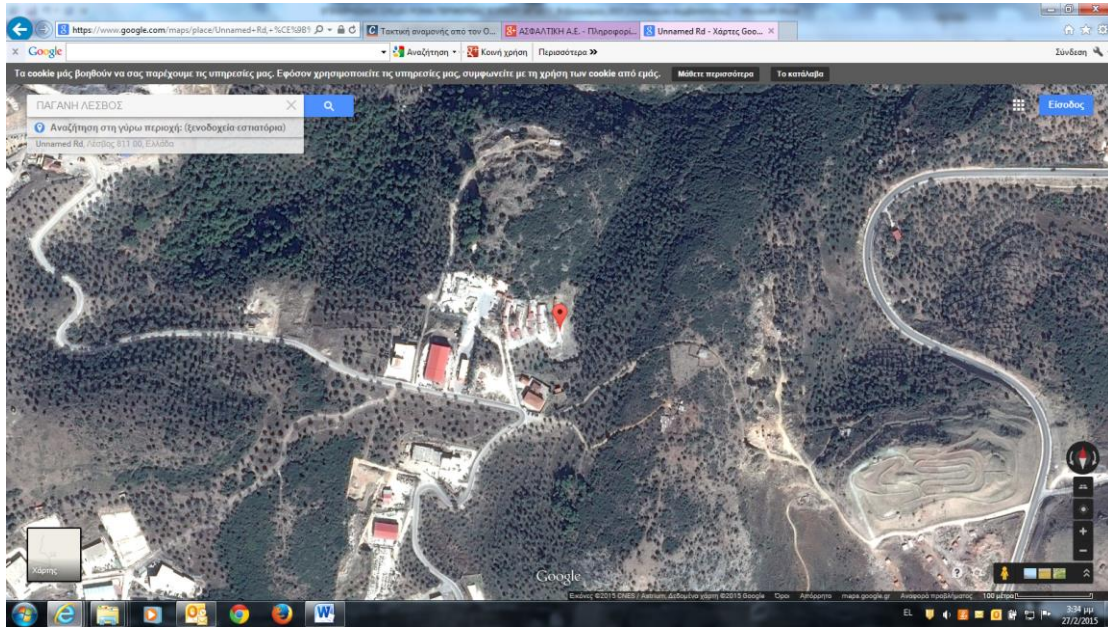
«α. Σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία στις (αιρετές) Περιφέρειες με βάση το ν. 3852/2010 (Καλλικράτης) δεν έχει ανατεθεί καμία αρμοδιότητα όσον αφορά το ζήτημα της στέγασης και των συνθηκών διαβίωσης των τσιγγάνων.

β. Η αρμοδιότητα έκδοσης πρωτοκόλλων κατεδάφισης αυθαιρέτων κατασκευών επί κοινόχρηστων χώρων ανήκει στην **Κτηματική Υπηρεσία του Δημοσίου** και εκτελούνται με ευθύνη και απόφαση της Γενικής Γραμματείας της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Νοτίου Αιγαίου.

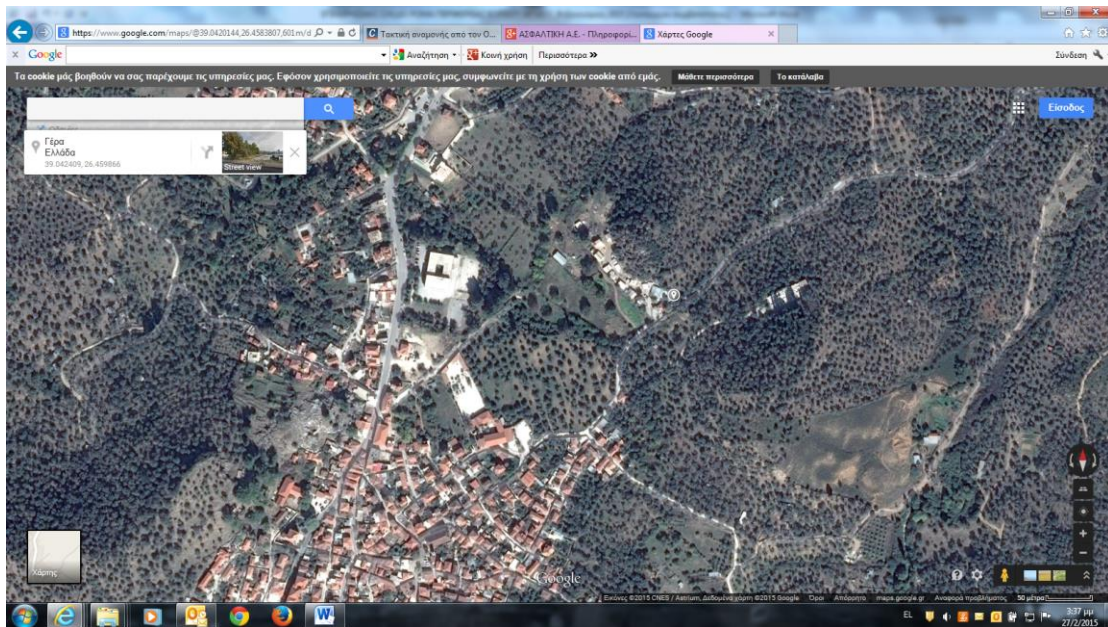
γ. Η αρμοδιότητα καθορισμού χώρου εγκατάστασης μετεγκατάστασης των τσιγγάνων, ανήκει αποκλειστικά στο **οικείο Δημοτικό Συμβούλιο** και σε περίπτωση αδράνειας ή αδυναμίας να υποδείξει χώρο εγκατάστασης, αποφασίζει προς τούτο και υποδεικνύει τον χώρο η αρμόδια Διεύθυνση της Αποκεντρωμένης Διοίκησης.

Φωτογραφικό υλικό – Αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης

ΠΑΓΑΝΗ ΛΕΣΒΟΥ

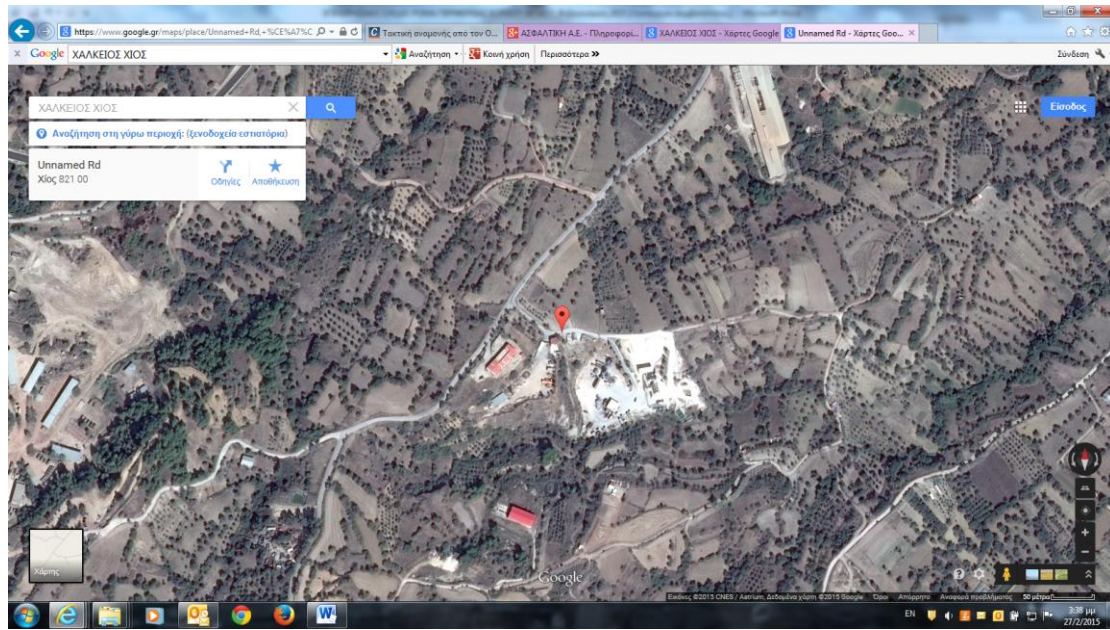

ΠΑΠΑΔΟΣ ΓΕΡΑ

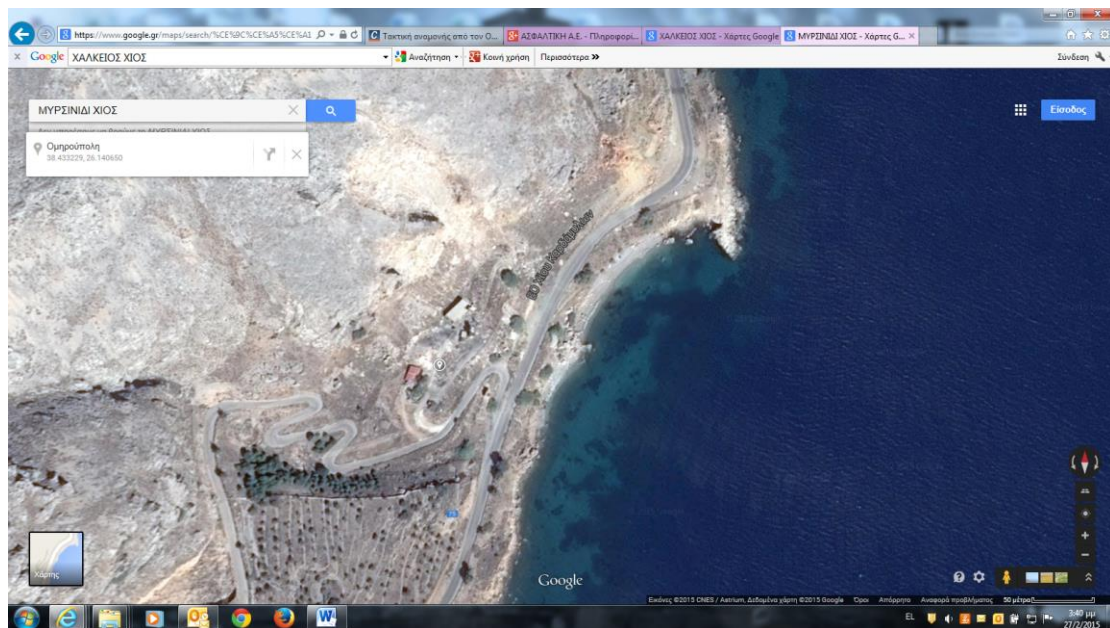

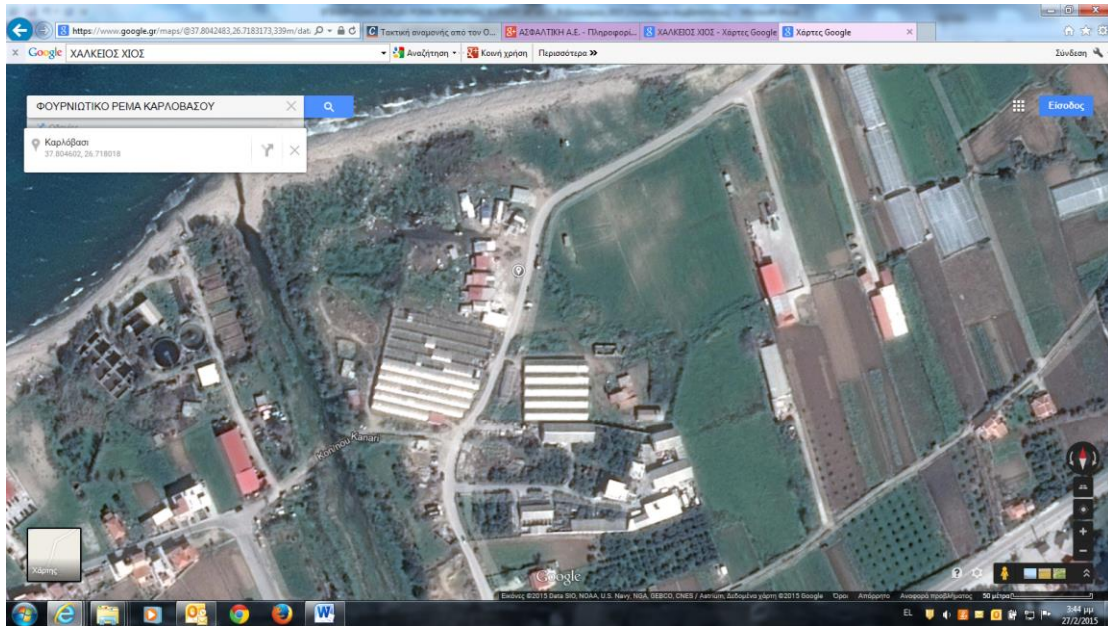
ΧΑΛΚΕΙΟΣ ΧΙΟΣ

ΜΥΡΣΙΝΙΔΙ ΧΙΟΣ

ΦΟΥΡΝΙΩΤΙΚΟ ΡΕΜΑ ΚΑΡΛΟΒΑΣΟΥ

Στους επόμενους **πίνακες** έχουν καταχωρηθεί ενδεικτικές δράσεις σε κάθε Μέτρο, για να γίνει σαφές το περιεχόμενό τους και κατανοητή η κατανομή των αρμοδιοτήτων και των πολιτικών της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου σε καθένα.

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ									
ΠΥΛΩΝΑΣ	ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ	ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ	ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ	ΔΕΙΚΤΗΣ			
						ΜΟΝΑΔΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ	2015	2020	
ΣΤΕΓΑΣΗ	ΕΞΑΣΦΑΛΙΣΗ ΒΑΣΙΚΩΝ ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΣΤΕΓΑΣΗΣ	ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ - ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ	ΜΕΤΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ	Οι κάτοικοι των Οικισμών Παππάδος, Παγανή Λέσβου & Φουρνιωτικο Ρέμα Σάμου & Χαλκειός, Μυρσινίδι Χίου & Αγ. Τριάδα Λήμνου διαμένουν σε άθλιες συνθήκες (σε παραπήγματα ή αντίσκηνα) και σε οικόπεδα που έχουν καταλάβει. Οι ανάγκες για ενοικιαζόμενες οικίες είναι: 55 κατοικίες άμεσα και δυνητικά 60-70 για το νησί της Λέσβου με ορίζοντα 6ετίας συνεκτιμώντας το ποσοστό των νέων γεννήσεων και την αύξηση του προσδοκίμου ζωής, αντίστοιχα για την Σάμο η εκτίμηση είναι 15 οικίες άμεσα και 20 σε βάθος εξαετίας. Ομοίως για τη Χίο άμεση απαίτηση είναι 6 οικίες και σε βάθος 6ετίας 12, & στη Λήμο άμεση ανάγκη ανέρχεται σε 8 επιδοτούμενες κατοικίες	Η επιδότηση ενοικίου αποτελεί την πλέον ενδεδειγμένη παρέμβαση κάλυψης στεγαστικών αναγκών με σκοπό την πλήρη ενσωμάτωση των ωφελουμένων στον κοινωνικό ιστό. με τη συνδρομή κι αρωγή των οικειών υπηρεσιών κοινωνικής μέριμνας. Προτείνεται η διενέργεια διαγωνισμού για εξεύρεση κατοικιών προς ενοικίαση.	νοικοκυριό	84	102	
	ΕΞΑΣΦΑΛΙΣΗ ΒΑΣΙΚΩΝ ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΣΤΕΓΑΣΗΣ	ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ - ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ	ΙΣΟΔΗΜΑΤΙΚΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΜΕΣΩ ΕΠΙΔΟΤΗΣΗΣ ΕΝΟΙΚΙΟΥ	Οι υπόλοιπες οικογένειες στην Περιφέρεια διαβιώνουν μερικώς ή/και πλήρως ενταγμένοι στον αστικό ιστό των πόλεων και χωριών και μπορούν να λάβουν εισοδηματική ενίσχυση από το έργο. Το σύνολο διαμορφώνεται σε 60 οικογένειες(25 Λέσβος, 14 Σάμος, 29 Χίος)	Η επιδότηση ενοικίου αποτελεί την πλέον ενδεδειγμένη παρέμβαση κάλυψης στεγαστικών αναγκών με σκοπό την πλήρη ενσωμάτωση των ωφελουμένων στον κοινωνικό ιστό. με τη συνδρομή κι αρωγή των οικειών υπηρεσιών κοινωνικής μέριμνας. (Ακολουθούμενη διαδικασία όπως ανωτέρω)	νοικοκυριό	60	80	
	ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΚΟΙΝΟΧΡΗΣΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΛΟΙΠΕΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ	ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΑΘΛΗΣΗΣ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ	ΥΠΑΙΘΡΙΕΣ ΑΘΛΗΤΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ	Κατασκευή 9 υπαίθριων παιδικών χαρών - ψυχαγωγίας στους δήμους της περιφέρειας	Δημιουργία χώρων άθλησης στους δήμους με συγκέντρωση πληθυσμού Ρομά	Παιδικές χαρές			9
		ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΑΘΛΗΣΗΣ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ, ΑΔΕΙΟΔΟΤΗΣΕΙΣ - ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ	ΥΠΑΙΘΡΙΕΣ ΑΘΛΗΤΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΜΕΛΕΤΕΣ	Κατασκευή 9 υπαίθριων χώρων άθλησης ψυχαγωγίας στους δήμους της περιφέρειας ΕΚΠΟΝΗΣΗ ΜΕΛΕΤΩΝ ΓΙΑ ΔΙΚΤΥΑ ΚΑΙ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΕΙΣ ΚΟΙΝΟΧΡΗΣΤΩΝ ΧΩΡΩΝ	Δημιουργία χώρων άθλησης στους δήμους με συγκέντρωση πληθυσμού Ρομά. Η δράση αφορά την εκπόνηση των απαραίτητων μελετών για την δημιουργία των δικτύων υποδομής του οικισμού και για τη διαμόρφωση των κοινόχρηστων χώρων	ΧΩΡΟΙ ΑΘΛΗΣΗΣ ΜΕΛΕΤΕΣ		4	9 2
ΛΟΙΠΕΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ	ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ	ΚΑΘΑΡΙΟΤΗΤΑ	Δημιουργία νέου δικτύου αποκομιδής απορριμμάτων και εγκατάσταση κάδων	Προμήθεια κάδων απορριμμάτων	ΤΕΜΑΧΙΑ		50	100	

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ								
ΠΥΛΩ- ΝΑΣ	ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ	ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ	ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΟΙΚΙΣΜΟ	ΔΕΙΚΤΗΣ		
						ΜΟΝΑΔΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ	2015	2020
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ- ΠΡΟΕΝΤΑΞΗ	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΝΤΑΞΗΣ - ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑΣ	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΑΚΟΥ ΣΤΑΘΜΟΥ	Η ελλιπής γνώση της ελληνικής γλώσσας αποτελεί βασικό ανασταλτικό παράγοντα για την εγγραφή των παιδιών στην εκπαίδευση.	Προτείνεται να γίνει στον οικισμό Παγανής Λέσβου	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	1	
			ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ	Προγράμματα ενίσχυσης κοινωνικών δεξιοτήτων για νήπια με στόχο την καλύτερη σχολική ένταξη.	Απαραίτητο πρόγραμμα ενίσχυσης κοινωνικών δεξιοτήτων	ΑΤΟΜΑ	70	140
	ΜΕΙΩΣΗ ΤΗΣ ΜΑΘΗΤΙΚΗΣ ΔΙΑΡΡΟΗΣ	ΜΕΙΩΣΗ ΤΗΣ ΜΑΘΗΤΙΚΗΣ ΔΙΑΡΡΟΗΣ	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ - ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ και ΠΡΟΒΟΛΗ ΤΗΣ ΘΕΤΙΚΗΣ ΕΠΙΔΡΑΣΗΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	Προγράμματα παρέμβασης στις οικογένειες για την ανάδειξη της αναγκαιότητας και χρησιμότητας της εκπαίδευσης.	Η μαθητική διαρροή είναι μεγάλη	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	20	40
			ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΞΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΣΤΙΣΗΣ -ΕΝΔΥΣΗΣ και ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΓΙΑ ΘΕΜΑΤΑ ΥΓΙΕΙΝΗΣ ΚΑΙ ΚΑΘΑΡΙΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟΥΣ ΡΟΜΑ	Συνεργασία με εταιρίες εφοδιασμού - κυκλεία για την εξασφάλιση των απαραίτητων για το πρωινό σε κάθε παιδί Ρομά και προγράμματα ενημέρωσης για θέματα υγιεινής με στόχο την αποτελεσματικότερη σχολική ένταξη.		ΑΤΟΜΑ	180	230
			ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΕΙΔΙΚΩΝ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ ΣΕ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΕΚΤΟΣ ΣΧΟΛΕΙΟΥ	Προγράμματα μουσικής, χορού, αθλητικών δραστηριοτήτων κ.α.		ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	9	30
	ΑΝΑΛΦΑΒΗΤΙ- ΣΜΟΣ	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΕΝΗΛΙΚΩΝ	ΣΤΟΧΕΥΜΕΝΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΚΜΑΘΗΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ	Ο Αναλφαβητισμός αποτελεί ένα από τα βασικότερα προβλήματα των ενηλίκων Ρομά καθώς δυσχεράνει την επικοινωνία τους και την πρόσβαση τους σε υπηρεσίες και ευκαιρίες , αποτελεί πηγή έντασης των υφιστάμενων στερεοτύπων και δεν βοηθά στην ανάπτυξη τους σε κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο καθώς οι ίδιοι δεν ενθαρρύνουν και δεν κατευθύνουν τα παιδιά τους προς τη μάθηση και την εκπαιδευτική διαδικασία	Τα προγράμματα εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας για ενήλικες, θα συνοδεύονται από δράσεις ευαισθητοποίησης και να συνδυάζεται με την αποτελεσματικότητα και την διαφαινόμενη πρόοδο των ίδιων στην καθημερινότητά τους. Να ξεφεύγουν από τον κανόνα της σχολικής εκπαίδευσης, ευαισθητοποιώντας τους ενήλικους για συμμετοχή σε διαδικασία που θα βελτιώσει τα προσόντα τους και θα δώσει λύση στην αδυναμία τους για πρόσβαση στην πληροφόρηση και της όποιες ευκαιρίες παρέχονται τόσο σε επίπεδο απασχόλησης αλλά και στον τομέα των προγραμμάτων για ανταγωνιστικότητα και επιχειρείν.	ΑΤΟΜΑ	60	250
	ΛΟΙΠΕΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙ- ΚΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ			ΘΑ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΘΟΥΝ				

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ								
ΠΥΛΩ- ΝΑΣ	ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ	ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ	ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΟΙΚΙΣΜΟ	ΔΕΙΚΤΗΣ		
						ΜΟΝΑΔΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ	2015	2020
ΥΓΕΙΑ	ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΥΓΕΙΑΣ		ΑΤΟΜΙΚΗΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ ΣΤΟΜΑΤΙΚΗ ΥΓΙΕΙΝΗ ΓΥΝΑΙΚΟΛΟΓΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ	Αγωγή και ευαισθητοποίηση σε θέματα ατομικής και στοματικής υγιεινής. Παρέμβαση με προγράμματα ενημέρωσης στον πληθυσμό των Ρομά μέσω της υπηρεσίας Κοινωνικής πρόνοιας. Λειτουργία κινητής μονάδας η οποία σε συνεργασία με Νοσοκομείο και το Δήμο θα παρέχει εβδομαδιαία κάλυψη σε όλους τους οικισμούς. Ενδεικτικοί τομείς εξετάσεων: καρκίνος μαστού, τραχήλου μήτρας, παχέος εντέρου, καρδιαγγειακά Νοσήματα, Υπέρταση, Χοληστερίνη, Διαβήτης, δερματοπάθειες, ηπατίτιδα, φυματίωση, στοματική υγεία, μέτρηση οστικής μάζας	Οι οικισμοί των Ρομά στον Δ. Ρόδου αλλά και στο Δ. Κω παρουσιάζουν προβλήματα που αφορούν σε θέματα υγείας, υγιεινής και πρόληψης. Δημιουργία προγραμμάτων παρέμβασης με στόχο την πρωτοβάθμια περίθαλψη κρίνεται απαραίτητη	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	2	6
	ΨΥΧΙΚΗ ΥΓΕΙΑ- ΕΞΑΡΤΗΣΕΙΣ	ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΨΥΧΙΚΩΝ ΝΟΣΗΜΑΤΩΝ/ ΕΞΑΡΤΗΣΕΙΣ	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΡΟΛΗΨΗΣ , ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΨΥΧΙΚΩΝ ΠΑΘΗΣΕΩΝ	Χαρακτηριστικό των Ρομά σε θέματα ψυχικής υγείας είναι η εμφάνιση ψυχικών διαταραχών, κατάθλιψη, άγχους, αγχώδη διαταραχή, νευρολογικά νοσήματα και η εύκολη προσφυγή σε φαρμακευτικές αγωγές. Επίσης, ναρκωτικές ουσίες και αλκοόλ, ενώ η εξάρτηση από το τσιγάρο αφορά όλο τον πληθυσμό, γυναίκες-άντρες-παιδιά. Προγράμματα ενημέρωσης του πληθυσμού αλλά και διάγνωσης είναι απαραίτητα.		ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ		1
	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ- ΠΡΟΝΟΙΑ	ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣ- ΜΟΣ	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗΣ ΔΙΑΠΑΙΔΑΓΩΓΗΣ Σ, ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣ- ΜΟΥ, ΑΝΤΙΣΥΛΛΗΨΗΣ	Παρέμβαση με προγράμματα ενημέρωσης στον πληθυσμό των Ρομά, ενδεικτικά στους παρακάτω τομείς: HIV/AIDS Αναπαραγωγική και σεξουαλική υγεία Προγεννητική, Περιγεννητική και Επιλόχεια Φροντίδα Αντισύλληψη, Οικογενειακός προγραμματισμός, Εμβολιασμός κατά HPV Σεξουαλική βία (βιασμός, σεξουαλική εκμετάλλευση, παιδική σεξουαλική εκμετάλλευση). Επίσης, σημαντικό είναι τα προγράμματα να στοχεύσουν στην αντιμετώπιση στερεότυπων και αντιλήψεων που αποτελούν ανασταλτικό παράγοντα στον οικογενειακό προγραμματισμό.	Παρεμβάσεις για την ενημέρωση του πληθυσμού στους Δήμους ΚΩ & Ροδίων είναι απαραίτητες και για την ενημέρωση των Ρομά αλλά και για την αντιμετώπιση στερεοτύπων - αντιλήψεων	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ		1

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ									
ΠΥΛΩΝΑΣ	ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ	ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ	ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΟΙΚΙΣΜΟ	ΔΕΙΚΤΗΣ			
						ΜΟΝΑΔΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ	2015	2020	
ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΑΝΕΡΓΙΑΣ/ΑΥΞΗΣΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΜΕ ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ROMA	Επιδότηση θέσεων εργασίας για Ρομά. Αντιμετώπιση της ανεργίας	Το πρόβλημα ανεργίας είναι έντονο και ξεπερνά το 70% - 80%, τα εισοδήματα των Ρομά προέρχονται κυρίως από περιστασιακή απασχόληση ως μικροπωλητές και την επιδοματική πολιτική των δομών της Πρόνοιας	ΘΕΣΕΙΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ (Για απασχόληση ενός έτους)	50	200	
	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΩΝ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ	ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΚΑΙ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ ΜΕ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΠΡΟΣΛΗΨΗ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΚΑΤΑΡΤΙΖΟΜΕΝΩΝ	Προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης και εξειδίκευσης σε θέματα συνεταιριστικής οργάνωσης, επαγγελματών και δεξιοτήτων μικροπωλητή. Στα προγράμματα θα προβλέπεται αυξημένο ποσοστό πρακτικής άσκησης σε επιχειρήσεις, οι οποίες θα δεσμεύονται για την πρόσληψη τμήματος των καταρτιζομένων για τουλάχιστον 4μηνη εργασία.	Η βελτίωση τόσο των επαγγελματικών δεξιοτήτων της αποκλειόμενης αυτής ομάδας αποτελεί βασικό στοιχείο για την άρση των συνθηκών αποκλεισμού και τη βελτίωση της προσβασιμότητας στην αγορά εργασίας.	ΚΑΤΑΡΤΙΖΟΜΕΝΟΙ	60	100	
	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΠΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ/ ΤΟΝΩΣΗ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ	Κοινωνική οικονομία – συνεταιρισμοί με στόχο: 1. προσφορά υπηρεσιών για κάλυψη αναγκών της κοινότητας 2. οργάνωση και διαχείριση των προϊόντων από τις ασχολίες των ρομά: καλαθοπλεκτική και μελισσοκομία αλλά και λοιπές δραστηριότητες στον πρωτογενή τομέα	Η δημιουργία συνεταιρισμού σε συνεργασία και στήριξη του Δήμου, θα βελτίωση κυρίως τα έσοδα των απασχολούμενων ρομά και θα συμβάλει στην ανάπτυξη μιας καλής πρακτικής που μπορεί να αποτελέσει τη βάση για την εφαρμογή ενός μοντέλου κοινωνικής οικονομίας που συμβάλει στην άνοδο του βιοτικού επιπέδου και δημιουργεί θέσεις απασχόλησης.	ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ			2
			ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΟΜΕΩΝ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΔΙΚΤΥΩΝ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ	1. Δράσεις Δικτύωσης & Προώθησης των προϊόντων και των δραστηριοτήτων των ΡΟΜΑ 2. Ανάπτυξη Δικτύων	Η δικτύωση θα συνδράμει την κοινωνική συνοχή και θα ενδυναμώσει τον κοινωνικό ιστό σε τοπικό επίπεδο (κινητικότητα & επιχειρηματικότητα). Θα δώσει τη δυνατότητα για την ισότιμη πρόσβαση στα δίκτυα των αγορών της περιοχής αλλά και ευρύτερα της Περιφέρειας. Αυτό που προέχει είναι η διάχυση της επιχειρηματικότητας, της ικανότητας και των δεξιοτήτων των ρομά στον τοπικό και περιφερειακό κοινωνικό και οικονομικό ιστό.	ΔΙΚΤΥΑ	2	6
	ΛΟΙΠΕΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ-ΘΕΣΜΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ			ΘΑ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΘΟΥΝ					

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ								
ΠΥΛΩΝΑΣ	ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ	ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ	ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΛΗΘΥΣΜΟ	ΔΕΙΚΤΗΣ		
						ΜΟΝΑΔΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ	2015	2020
ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΘΕΜΑΤΑ	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ	ΔΡΑΣΕΙΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΕΥΑΙΣΘΗΤΟ-ΠΟΙΗΣΗΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΡΟΜΑ	ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΧΕΙΡΑΦΕΤΗΣΗ	Προγράμματα ενημέρωσης, ευαισθητοποίησης για θέματα Καταπολέμηση παιδικής εργασίας - εκμετάλλευσης, ενδοοικογενειακής βίας, πολιτικά δικαιώματα και υποχρεώσεις, δικαιώματα του παιδιού, ισότητα των φύλων	Έντονα κοινωνικά προβλήματα	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ	5	5
			ΠΑΙΔΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ			ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ	5	5
			ΠΑΡΑΒΑΤΙΚΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ			ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ	5	5
			ΓΑΜΟΙ ΑΝΗΛΙΚΩΝ			ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ	5	5
	ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ	ΔΡΑΣΕΙΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΕΥΑΙΣΘΗΤΟ-ΠΟΙΗΣΗΣ ΡΟΜΑ ΚΑΙ ΓΕΝΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ	ΠΡΟΚΑΤΑΛΗΨΕΙΣ ΚΑΙ ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΑ	1. παρεμβάσεις στο σχολείο για την Τσιγγάνικη πολιτιστική ταυτότητα, στην λογική του ανοιχτού σχολείου 2. Ενέργειες καταγραφής, ανάδειξης, ενίσχυσης, υποστήριξης του πολιτισμού των Ρομά (rom pride) 3. Ενέργειες καταπολέμησης στίγματος- αντιμετώπιση στερεότυπων, προκαταλήψεων, προβολή θετικών προτύπων	Αναγκαιότητα καταπολέμησης των προκαταλήψεων και ενίσχυσης του πολιτισμού των Ρομά	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ	4	6
	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ	ΠΕΡΙΘΩΡΙΟ-ΠΟΙΗΣΗ	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ	1. Εκπαίδευση για βελτίωση της ικανότητας σε πεδία όπως: αποτελεσματική επικοινωνία, ομαδική εργασία – συνεργασία, χειρισμός διαφωνιών, ευελιξία και προσαρμοστικότητα, υπευθυνότητα, επίλυση προβλημάτων 2. Προδιαγραφές και Υλοποίηση Προγράμματος mentoring/life-coaching με στόχο την ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων	Είναι απαραίτητη η εκπαίδευση και υποστήριξη των μελών της ομάδας στη συναναστροφή και συναλλαγών με τον γενικό πληθυσμό.	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ	1	7
			ΣΥΝΑΛΛΑΓΕΣ ΜΕ ΔΗΜΟΣΙΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ - ΕΦΟΡΙΑ	1. έκδοση Αστυνομικής Ταυτότητας, 2. έκδοση διπλώματος οδήγησης, 3. πιστοποίηση υπαρχόντων επαγγελματικών δεξιοτήτων	Η αστικοδημοτική κάλυψη παραμένει πρόβλημα για μέρος του πληθυσμού	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ	3	3
	ΛΟΙΠΕΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ-ΜΕΛΕΤΕΣ	ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ	ΔΡΑΣΕΙΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ	υποστήριξη, προώθηση και ενημέρωση εταιριών για την ΕΚΕ προς όφελος του πληθυσμού Ρομά	Στην ευρύτερη περιοχή δεν παρουσιάζεται ανάπτυξη ΕΚΕ	ΔΡΑΣΕΙΣ ΕΚΕ	3	20
			ΘΑ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΘΟΥΝ - ΚΑΜΠΑΝΙΕΣ ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗΣ - ΚΟΙΝΑ ΔΡΩΜΕΝΑ			ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ		

ΔΗΜΟΣ ΛΕΣΒΟΥ (ΟΙΚΙΣΜΟΙ: Παγανή & Παππάδου)								
ΠΥΛΩ- ΝΑΣ	ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ	ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ	ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΟΙΚΙΣΜΟ	ΔΕΙΚΤΗΣ		
						ΜΟΝΑΔΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ	2015	2020
ΣΤΕΓΑΣΗ	ΕΞΑΣΦΑΛΙΣΗ ΒΑΣΙΚΩΝ ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΣΤΕΓΑΣΗΣ	ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ - ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ	ΜΕΤΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ	Οι κάτοικοι του Οικισμού διαμένουν σε άθλιες συνθήκες (σε παραπήγματα ή αντίσκηνα) και σε οικόπεδα που έχουν καταλάβει. Οι ανάγκες για προκάτ οικίες είναι: 24 κατοικίες άμεσα και δυνητικά 30-40 σε με ορίζοντα βετίας συνεκτιμώντας το ποσοστό των νέων γεννήσεων και την αύξηση του προσδοκίμου ζωής. Τοποθέτηση συνολικά 33 προκάτ οικίσκων για την κάλυψη των αναγκών του πληθυσμού του Δήμου	Εύρεση χώρου που θα πληροί τις προδιαγραφές ασφαλούς διαβίωσης για υποδομές και κοινωνική ενσωμάτωση, με προσωρινό χαρακτήρα μέχρι να ολοκληρωθεί το βασικό μέτρο της επιδότησης ενοικίου	ΟΙΚΙΕΣ	10	23
			ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΧΩΡΩΝ	Διαμόρφωση χώρου και οριοθέτηση για την κατασκευή των βάσεων για την τοποθέτηση των προκατ οικιών	Ο νέος χώρος στερείται οποιασδήποτε διαμόρφωσης σε δρόμους, πεζοδρόμια και οριοθέτηση των περιοχών κατοικίας	ΒΑΣΕΙΣ ΜΕ ΜΠΕΤΟΝ	10	23
	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΔΙΚΤΥΟΥ ΥΠΟΔΟΜΩΝ	ΗΛΕΚΤΡΟΔΟΤΗΣΗ	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ	Κατασκευή δικτύων ηλεκτροδότησης	Στην προτεινόμενη περιοχή	ΜΕΤΡΑ	1.200	
		ΥΔΡΕΥΣΗ	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ	Κατασκευή δικτύου ύδρευσης	Στην προτεινόμενη περιοχή	ΜΕΤΡΑ	1.200	
		ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗ	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ	Κατασκευή δικτύου ύδρευσης και σύνδεση του με το δίκτυο της πόλεως	Στην προτεινόμενη περιοχή	ΜΕΤΡΑ	1.200	
	ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΚΟΙΝΟΧΡΗ- ΣΤΩΝ ΧΩΡΩΝ	ΧΩΜΑΤΟΔΡΟΜΟΙ	ΑΣΦΑΛΤΟΣΤΡΩΣΕΙΣ	Συντήρηση οδικού δικτύου, ασφαλτοστρώσεις	Ασφαλτόστρωση οδών μέσου πλάτους 6 μέτρων	ΜΕΤΡΑ		1.000
		ΠΕΖΟΔΡΟΜΙΑ	ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ/ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΠΕΖΟΔΡΟΜΙΩΝ	Διαμόρφωση πεζοδρομίων/παιδικής χαράς	Διαμόρφωση πεζοδρομίων πεζοδρομίων	ΜΕΤΡΑ		1.000
	ΛΟΙΠΕΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ	ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ, ΑΔΕΙΟΔΟΤΗΣΕΙΣ - ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ	ΜΕΛΕΤΕΣ	ΕΚΠΟΝΗΣΗ ΜΕΛΕΤΩΝ ΓΙΑ ΔΙΚΤΥΑ ΚΑΙ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΕΙΣ ΚΟΙΝΟΧΡΗΣΤΩΝ ΧΩΡΩΝ	Η δράση αφορά την εκπόνηση των απαραίτητων μελετών για την δημιουργία των δικτύων υποδομής του οικισμού και για τη διαμόρφωση των κοινόχρηστων χώρων	ΜΕΛΕΤΕΣ	1	
			ΚΑΘΑΡΙΟΤΗΤΑ	Δημιουργία νέου δικτύου αποκομιδής απορριμμάτων και εγκατάσταση κάδων	Προμήθεια κάδων απορριμμάτων	ΤΕΜΑΧΙΑ	5	10

Παράρτημα Ι

Καλές Πρακτικές από την Ευρώπη και την Ελλάδα

Ως καλές πρακτικές νοούνται οι δράσεις εκείνες που εντοπίζονται σε εθνικό και κυρίως ευρωπαϊκό επίπεδο και αποτελούν έμπρακτα παραδείγματα του επιτυχημένου τρόπου και της φιλοσοφίας προσέγγισης του φαινομένου της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Οι καλές πρακτικές που παρουσιάζονται παρακάτω ανταποκρίνονται σε μια σειρά από κριτήρια και συγκεκριμένα είναι καινοτόμες / πρωτότυπες, βρίσκονται σε άμεση διασύνδεση και ανταπόκριση με τις τοπικές ανάγκες και το αναπτυξιακό προφίλ των περιοχών, χαρακτηρίζονται από επαναληψιμότητα σε παρόμοια περιβάλλοντα, είναι βιώσιμες και συμβάλουν ευρύτερα στην εμπάθυνση της κοινωνικής συνοχής. Τα παραδείγματα που χρησιμοποιούνται έχουν χαρακτηριστεί ως παρεμβάσεις νευραλγικής σημασίας, με πολλαπλασιαστικά οφέλη και σημαντική προστιθέμενη αξία στο κοινωνικοοικονομικό προφίλ κάθε περιοχής, δεδομένου ότι αναδεικνύονται ως πιλότοι για τη διαχείριση σύνθετων κοινωνικοοικονομικών ζητημάτων, όπως η φτώχεια και ο κοινωνικός αποκλεισμός.

Διεθνείς εμπειρίες

- Το πρόγραμμα **ROMACT** αποτελεί μια κοινή πρωτοβουλία του Συμβουλίου της Ευρώπης και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, που υλοποιείται με την υποστήριξη του Συμβουλίου της Ευρώπης Συμμαχίας Πόλεων και Περιφερειών για την ένταξη των Ρομά σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο. Το ROMACT έχει ως στόχο να ενισχύσει την ικανότητα των τοπικών και περιφερειακών αρχών (αιρετούς αξιωματούχους αλλά και ανώτερους δημόσιους υπαλλήλους), προκειμένου να αναπτύξουν και να εφαρμόσουν σχέδια και έργα για την ένταξη των Ρομά στις τοπικές κοινωνίες. Σημαντικό στοιχείο της πρωτοβουλίας είναι ότι είναι διαπεριφερειακή, διακρατική και λαμβάνει χώρα στο περιβάλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επικεντρώνεται στη διαρκή δέσμευση της πολιτικής με τις γενικές αρχές του έργου σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο στην εκπόνηση σχεδίων ανθρώπινης ανάπτυξης και ένταξης των Ρομά σε συνέχεια των επιμέρους εθνικών πλαισίων ένταξης. Ειδικότερα το πρόγραμμα στοχεύει στην ενίσχυση της ικανότητας των τοπικών αρχών να απαντούν στο πολιτικό τους ρόλο και τις ευθύνες τους ως προς την εφαρμογή των πρακτικών που βελτιώνουν την ένταξη των Ρομά. Να γίνουν ως διοικητικοί περιφερειακοί μηχανισμοί πιο ευέλικτοι και υπεύθυνοι, να δημιουργήσουν μηχανισμούς και διαδικασίες χρηστής διακυβέρνησης, να βελτιώσουν την αποδοτικότητα, την αποτελεσματικότητα και τη βιωσιμότητα των τοπικών πολιτικών. Η ενημερωτική πλατφόρμα του έργου <http://coe-romact.org/> περιέχει αναφορές στις Περιφέρειες και τους Δήμους που αναπτύσσεται το έργο στα κράτη μέλη με παράλληλες καλές πρακτικές.
- Ο ρόλος των μέσων μαζικής ενημέρωσης είναι σημαντικός ως προς τη διαμόρφωση της κοινής γνώμης όσον αφορά το μέγεθος του πληθυσμού Ρομά στη χώρα, τα προβλήματα και τις προκλήσεις που η ύπαρξή τους γεννά. Στην **Ιταλία** ο πληθυσμός των ντόπιων Ρομά έχει πάψει να είναι νομαδικός αλλά αυτό δεν είναι κατανοητό από τους μη Ρομά κατοίκους. Οι προσπάθειες των εθνικών αρχών καταπολέμησης των διακρίσεων πρέπει να επικεντρώνονται σε ζητήματα

τεκμηρίωσης των ζητημάτων που αφορούν την ομάδα και στην άρση του στιγματισμού τους στον δημόσιο λόγο.

- Ως παράδειγμα καλών πρακτικών αναφέρεται η μελέτη περίπτωσης (case study) της **Ουγγαρίας**, που αφορούσε στα σύστημα εκπαίδευσης και την ανακατανομή των μαθητών ανά τομέα εκπαίδευσης τομέα, με στόχο την ισομερή συμπερίληψη Ρομά σε όλα τα σχολεία μιας περιοχής, και την απομάκρυνση από το προηγούμενο καθεστώς, του διαχωρισμού σε υποβαθμισμένα σχολεία «γκέτο», όπου παρακολουθούσαν Ρομά μαθητές και σε «καλά» χωρίς μαθητές Ρομά. Για βέλτιστη απόδοση μιας τέτοιου είδους της παρέμβασης προτείνονται μικρά ευέλικτα σχήματα συνεργασίας όλων των εμπλεκόμενων μερών και φορέων.

Τοπικές Πρωτοβουλίες Ελληνικών περιφερειακών Δήμων

- Πρωτοβουλία του **Δ. ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ** (ΑΔΑ: ΒΛ4ΩΩΕ5-7ΗΦ) ο οποίος χρηματοδότησε τη μεταστέγαση των 13 οικογενειών σε οικίες με διετή επιδότηση ενοικίου (2013-2015).
- Πρωτοβουλία **Δ. ΧΙΟΥ** με τη μερική χρηματοδότηση του ενοικίου για τη μεταστέγαση 12 οικογενειών ρομά σε μισθωμένες κατοικίες επί τετραετία (2008-2012).